prosvetni delavec

List delavcev v vzgojnoizobraževalnih zavodih

Ljubljana, 12. septembra 1975 – Številka 14

Geza Čahuk

Naloge s širšega vidika

Po sprejetju nove ustave se tudi v vzgojnoizobraževalni dejavnosti različne spremembe kar prehitevajo. Nismo še povsem uresničili svobodne menjave dela in že ugotavljamo, da bi se morali hitreje in učinkoviteje vključiti v sistem samoupravnega načrtovanja razvoja vzgoje in izobraževanja. Še zdaleč ne moremo biti zadovoljni s samoupravljanjem v vzgojnoizobraževalni dejavnosti, pa nas že priganja čas k razmišljanju o bolj učinkoviti in smotrni organizaciji dela in življenja v šoli. Omenjene in še mnoge druge vsebinske naloge so nadvse zahtevne. Od slehernega prosvetnega delavca zahtevajo tvorno sodelovanje. Včasih se nam zdi, da je vsega preveč, da ob vsakdanjem delu ne zmoremo vsega hkrati. Katerekoli naloge se lotimo, zadenemo ob številne materialne, pravne in druge težave, ki jim včasih resnično nismo kos. Tovrstni ugovori so največkrat resnični in opravičljivi, toda na vse te naloge moramo gledati s širšega vidika – z vidika družbene skupnosti in njenih potreb. Drugače ni mogoče. Če tako ravnamo, bomo hitro ugotovili, da ni čas niti za stokanje niti za pasivno opazovanje razvoja, ki naj bi šel „svojo pot".

Spoprijeti se móramo z vsemi nalogami in tako dejavno sodelovati pri vseh revolucionarnih spremembah, ki jih prinaša družbeni razvoj. Med najpomembnejšimi nalogami, ki terjajo od vseh prosvetnih delavcev mnogo večjo družbeno aktivnost, so prav gotovo: učinkovitejša samoupravno organiziranost, tesnejše sodelovanje med vzgojnoizobraževalnimi organizacijami v izobraževalni skupnosti, posodabljanje učnovzgojnega procesa in zagotovitev resnične svobodne menjave dela.

To so naše temeljne naloge, zapisane v ustavi in drugih družbenopolitičnih dokumentih, ki pa se vendarle zelo počasi uresničujejo. Zakaj? Pomembni vzroki so vsekakor dokaj slabe materialne razmere, ki pa niso edini razlog za to, da prepočasi uresničujemo ustavo in prepočasi sledimo sodobnim družbenim potrebam. Še vedno se oprijemljemo tradicionalnega – takega, kar zavira napredek. Kot primer naj navedem oblikovanje sredstev za osebne dohodke. Nikoli ni bilo res, da so učitelji delali samo štiri ure dnevno ali dvanajst ur tedensko.

Že dolgo ni več res, da bi imeli učitelji dva meseca brezskrbnih počitnic.

Toda to vedo samo tisti, ki delajo, drugi pa tega ne vedo ali nočejo vedeti.

Še vedno smo slabo pripravljeni na spremembe, s katerimi bi dokazali, da delamo 42 ur tedensko in 2184 letno. Govorimo samo o dvajseturni učni obveznosti, kakor da je to čarobna formula, ki bi jo vsi razumeli. Preslabo smo pripravljeni, da bi številčno ovrednotili naš delovni čas. Kadar bomo to storili, bomo nedvomno veliko prispevali k merilom za kvantifikacijo delovnih programov, k svobodni menjavi dela in ne nazadnje k nagrajevanju po delu.

Začetek

Vsak začetek je upanje in bojazen.
Tudi začetek šolskega leta skriva v sebi oboje.
Od naših moči, usposobljenosti in možnosti je odvisno, kakšni bodo uspehi. Pa tudi od medsebojnega sodelovanja: ljudje smo lahko drug drugemu v pomoč in spodbudo – ali pa v oviro.
Vsi iskreno želimo, da bi si bili v pomoč in spodbudo!
Res vsi?

Dogovor o smernicah

Kako so se razvijale družbene dejavnosti glede na spremembe v zadnjem obdobju in kakšen bo njihov nadaljnji razvoj? Na to je opozoril predsednik zveznega odbora Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Jože Marolt na letošnjem IV. kongresu tega sindikata v Beogradu. V svojem referatu pod naslovom Vloga sindikata v nadaljnjem razvoju samoupravnih socialističnih odnosov v družbenih dejavnostih je posebej obravnaval probleme konstituiranja združenega dela, govoril o oblikovanju in delitvi dohodka in osebnih dohodkov, problemih življenjske ravni delavcev, o mednarodnem sodelovanju in končno o problemih utrjevanja te organizacije. Ko je prikazoval razvoj šolstva, je poudaril, da se je od šolskega leta 1971/72 do 1973/74 število predavateljev zvišalo za 14,3 %, študentov pa za 16,2 %; v srednjih šolah je bilo za 13,7 % več učencev, učiteljev pa 12,8 %. Več kot 95 % otrok, starih od 7 do 10 let, je obiskovalo osemletno osnovno šolo. Udeležba izobraževanja v narodnem dohodku se je znižala od 5,3 na 4,8 % (v letu 1974). Tudi v kulturi in znanosti je bilo veliko doseženega, vendar pa še zdaleč ne toliko, da bi ustrezalo potrebam združenega dela, izpolnilo pričakovanja kulturnih in znanstvenih delavcev in zadovoljilo zahteve, ki jih je tem področjem postavil X. kongres ZKJ.

Ko je govoril o uresničevanju nalog, ki jih je zadnji kongres ZKJ predvidel na področju izobraževanja, je Jože Marolt poudaril, da s sedanjim stanjem ne moremo biti zadovoljni. „Vprašati se moramo," je rekel, „zakaj se tako počasi lotevamo reforme celotnega izobraževanja, predvsem usmerjenega – kar velja tako za srednje kot za visoko šolstvo, zakaj na široko razpravljamo o gimnazijah in vse prepočasi odpravljamo dvotirnost v srednjem izobraževanju. Odločili smo se za reformo vzgoje in izobraževanja, očitno pa je, da še vedno nismo pripravljeni na to, da bi jo začeli uresničevati." Nadalje je govoril še o novih nalogah pri načrtovanju, o sodelovanju sindikata pri povezovanju družbenih dejavnosti in združenega dela na področju gospodarstva ter o vsebini in metodi dela organov samoupravljanja. Posebno pozornost je posvetil nalogam, ki jih ima sindikat pri izpopolnjevanju dela interesnih skupnosti.

Ostro je zavrnil trditev, češ da dela v družbenih dejavnostih ni mogoče meriti, saj vodi k uravnilovki in ustvarja razmere, ko baje „vsi enako delajo, pa vendar vedo, da to ni res" . . . Dolžnost sindikata je, da izdela jasne predloge o delitvi po dosežkih delovnih skupnosti in posameznikov.

Udeleženci kongresa so z velikim zanimanjem poslušali delegata iz Bosne in Hercegovine; govorila sta o izkušnjah, ki si jih je pridobila sarajevska univerza pri reformi visokega šolstva. Zanimive so bile tudi razprave delegatov iz Titovega Velesa o integraciji šol, o izkušnjah prištinske univerze pri povezovanju

Nadaljevanje na 2. strani)

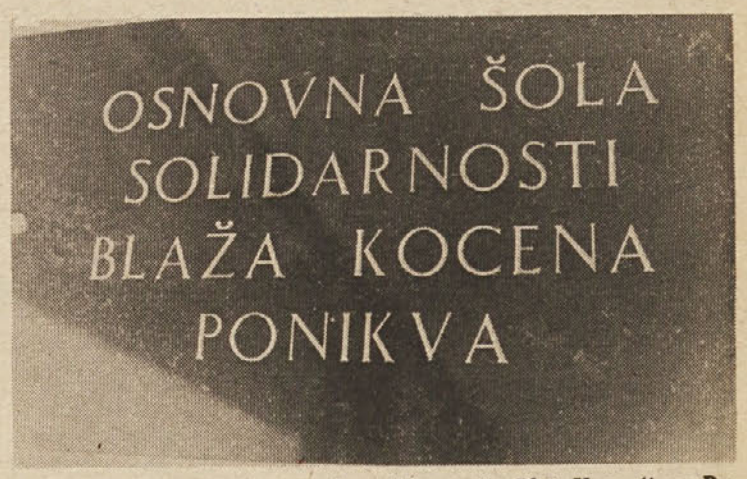

Slovesno odprtje osnovne šole solidarnosti „Blaž Kocen" na Ponikvi, letošnjega 25. avgusta, je bilo prav gotovo izjemen dogodek za vso tamkajšnjo mladino in krajane, hkrati pa tudi dogodek za vso našo samoupravno socialistično skupnost. Izgradnjo šole so omogočili delovni ljudje in občani Ljubljane s svojimi prostovoljnimi prispevki, kar je neposreden izraz solidarnosti Ljubljančanov prebivalcem, ki jih je prizadel potres. To je zgledna manifestacija načel socialističnega humanizma, na katerih temelji naša družba.

Nova šolska stavba, ki jo je projektiral arhitekt inž. Stane Dolenc, je nedvomno eden izmed najsodobnejših objektov te vrste v Sloveniji. V stavbi, ki je na izredno primernem kraju, so: 10 učilnic, 5 kabinetov, telovadnica, kuhinja, upravni prostori, knjižnica, garderobe, sanitarije ter še 2 igralnici za vrtec z ustreznimi pritiklinami. Vsa dela je opravilo gradbeno podjetje Obnova iz Ljubljane.

Graditelji niso utegnili dokončati le telovadnih objektov na prostem in povsem urediti okolja. Novo šolsko stavbo bo uporabljalo 347 otrok v redni in predšolski vzgoji, za sedaj v klasičnem poldnevnem pouku. Kaže, da bo v naslednjem šolskem letu uvedla ta šola celodnevno delo. Materialne možnosti bo imela, treba bo dobiti le še učitelje.

ERNEST REČNIK

Priznanja tudi prosvetnim delavcem

V litijski izobraževalni skupnosti so že dalj časa razmišljali, da bi poleg občinskih priznanj, ki jih podeljujejo vsako leto najzaslužnejšim občanom, uvedli podobna odličja tudi za prosvetne delavce. Do nedavnega litijski šolniki tudi niso imeli svojega dneva, čeprav so ga uvedle že skoraj vse slovenske občine.

Izobraževalna skupnost Litija je letos oboje združila. Že januarja je njena skupščina sprejela odlok o priznanjih, ki naj bi jih vsako leto podeljevali ob slovenskem kulturnem prazniku – 8. februarju, prejeli pa naj bi jih največ trije. Ker pa do tega datuma ni bilo mogoče opraviti vseh nalog, so tokrat naredili izjemo.

27. junija – na dan samoupravljavcev so se zbrali litijski pedagoški delavci v sindikalni dvorani v Litiji, kjer so najprej podelili priznanja izobraževalne skupnosti šestim prosvetnim delavcem (tri za lani in tri za letos), temu pa je sledil kulturni program.

Priznanja, ki jih je izdelal akademski slikar Jože Meglič, so prejeli:

MILOŠ DJUKIĆ, učitelj, pomočnik ravnatelja na osnovni šoli Dušan Kveder-Tomaž v Litiji – za izredno delavnost na pedagoškem, publicističnem, kulturnem in družbenopolitičnem področju;

REGINA KRALJ, ortopedagoginja, ravnateljica posebne osnovne šole v Litiji – za pionirsko delo pri vzgoji in izobraževanju laže prizadetih otrok v litijski občini ter za uspešno vodenje omenjenega zavoda;

EVA MALENŠEK, upokojena učiteljica, do nedavnega ravnateljica osnovne šole Dušan Kveder-Tomaž v Litiji – za dolgoletno delo na strokovnem in družbenopolitičnem področju v občini;

OLGA PRIMOŽIČ, vzgojiteljica – za 23-letno prizadevno in uspešno delo v vzgojnovarstveni ustanovi v Litiji;

SONJA SEDEVČIČ, učiteljica na osnovni šoli Franc Rozman-Stane Šmartno pri Litiji – za 11-letno službovanje na podružnični šoli Javorje, kjer je delala v izredno težkih razmerah, ter za večletno družbenopolitično dejavnost na šoli ter v kraju;

FANIKA ZAVRL, učiteljica na osnovni šoli Lojze Hostnik-Jovo Gabrovka – za 24-letno delo na težkem delovnem mestu, za uspešno uvajanje učiteljev začetnikov v pedagoško delo ter za aktivno sodelovanje v družbenopolitičnih organizacijah.

Vsi prejemniki priznanj so dobili poleg svečane listine, podelil jih je predsednik skupščine izobraževalne skupnosti Stane Pungerčar, še knjižno darilo, zavodi pa jih bodo še posebej nagradili.

Podelitvi in kulturnemu programu je sledilo družabno srečanje, ki je po več kot desetih letih, ko je prenehala delovati enotna sindikalna organizacija, ponovno zbližalo pedagoge in vzgojitelje vseh treh matičnih osnovnih šol, posebne šole in vzgojnovarstvenega zavoda. Tudi obisk je bil za prvič zadovoljiv, pohvaliti pa je treba sklep pripravljalnega odbora, da je na svečanost povabil tudi tehnične in administrativne delavce.

Organizatorji so se odločili, da bodo drugo leto upoštevali pri priznanjih določilo odloka: podelitev priznanj bo torej ob slovenskem kulturnem prazniku, dan prosvetnih delavcev, ki naj bi imel poleg strokovnega tudi družabni del, pa ob koncu šolskega leta.

BORIS ŽUŽEK

Usmerjeno izobraževanje za prosvetne poklice

Teorija prehaja v prakso: učenci prvih razredov na šolah za izobraževanje pedagoških poklicev – to je vzgojiteljski šoli in gimnaziji pedagoške smeri – začenjajo z enotnim usmerjenim izobraževanjem.

Strokovni svet za vzgojo in izobraževanje je sprejel dokument za 1. stopnjo (dveletno) usmerjenega izobraževanja. Predlog je izdelala medrepubliška in medpokrajinska komisija za reformo izobraževanja v Jugoslaviji. Strokovni svet se je odločil za tako imenovano različico B, ki opredeljuje izbirni del učnega programa tako, da učence deloma tudi že usmerja in pripravlja na poklic.

Po temeljitih proučevanjih so sprejeli tudi že predmetnik in učni načrt za prvi dve leti. Čaka nas naloga, da delavce v združenem delu čimprej in čim temeljiteje seznanimo z dokumenti in jih pritegnemo v javno razpravo. Le tako bo vzgoja pedagoških kadrov resnično postala sestavni del družbenega prizadevanja za vsestranski napredek.

Če se spomnimo, koliko usposobljenih prosvetnih delavcev manjka, potem je razveseljivo, da se je letos vpisalo 2000 učencev v prvi letnik šol za izobraževanje pedagoškega kadra. Želimo lahko samo to, da bi vsi ti pri svoji odločitvi tudi vztrajali.

Tu je začetek. V prihodnjih letih lahko pričakujemo, da bomo dobili načrte za usmerjeno izobraževanje celotnega srednjega šolstva. Učence je treba usmerjati po njihovih zmožnostih – vendar tudi po potrebah naše družbene stvarnosti. Tako se bomo na eni strani izognili velikemu pomanjkanju, na drugi strani pa višku kadrov, ki se potem v naglici prekvalificirajo ali pa odidejo na tuje.

Pri izvršnem svetu je ustanovljena posebna strokovna komisija, ki bo usklajevala predloge in mnenja ter razvijala in uresničevala zamisel o enotnem začetku usmerjenega srednješolskega izobraževanja.

Predlog usmerjenega izobraževanja za pedagoške poklice temelji na sklepih X. kongresa ZK Jugoslavije, da si je treba resno prizadevati za vzgojo in izobraževanje mladih osebnosti.

N. M.

Dogovor o smernicah

(Nadaljevanje s 1. strani)

sorodnih fakultet ter fakultet in združenega dela, o uspehih, ki so jih dosegli pri osnovnem izobraževanju na Kosovem, pa tudi o številnih še nerešenih problemih. Šolski center v Prijedoru si je nabral bogate izkušnje pri razvoju samouprave učencev, v Nišu pa so veliko storili za izgradnjo stanovanj delavcev družbenih dejavnosti. Govorili so tudi o slovenskih izkušnjah pri sklepanju samoupravnih sporazumov o osebnih dohodkih prosvetnih delavcev.

Več delegatov je razpravljalo o problemih organiziranja in financiranja znanstvenega dela, o znanstvenem raziskovanju, o povezovanju znanstvenega dela z združenim delom in o položaju znanstvenega dela na univerzi.

ŠE VEDNO NA ZAČETKU

Razprave delegatov, ki so govorili o delu izobraževalnih skupnosti, so pokazale, da ni pravzaprav nihče zadovoljen z doseženim. Tolažijo pa se s tem, da smo na tem področju še vedno „na začetku in v prehodnem obdobju". V izobraževalnih skupnostih je premalo predstavnikov iz gospodarstva. Te skupnosti delajo še vedno po starem, nimajo načrtov razvoja izobreževanja za svoje območje, načrti niso usklajeni s potrebami družbe in niso nastali z družbenim dogovorom. Razpravljalci, ki so govorili o interesnih skupnostih, so se strinjali, da ima sindikat zelo pomembno vlogo pri usmerjanju dela skupnosti za izobraževanje, znanost in kulturo.

Veliko delegatov je govorilo o materialnem položaju, še posebno pa o nizkih osebnih dohodkih prosvetnih delavcev. Njihovo razpravo bi lahko takole povzeli: Nesprejemljivo je, da so osebni dohodki prosvetnih delavcev že več let na zadnjem mestu. Nesprejemljivo je, da gre vsakoletno povečanje števila učencev, študentov in učiteljev, pa tudi gradnja in opremljanje novih šol na račun osebnih dohodkov učiteljev. Zahteve prosvetnih delavcev je natančno razčlenil Geza Čahuk. Predlagal je, naj sprejme kongres tele sklepe: Delovni načrt šole naj bo edina osnova za ugotavljanje dohodka Sprejeti je treba enotna merila za vrednotenje tega programa. Sindikat se mora zavzemati za to, da so šole dolžne opraviti samo toliko dela, kolikor jim ga bodo plačali.

Osebni dohodki prosvetnih delavcev naj bodo določeni po samoupravnem sporazumu in glede na opravljeno delo; odvisni naj ne bodo od formalnih kvalifikacij, temveč zgolj od dela. Vse delo naj bo razporejeno v 42-urni delavnik. In ne nazadnje: osebni dohodki delavcev s področja vzgoje in izobraževanja naj bodo prav toliksni kot osebni dohodki delavce v drugih dejavnostih.

NAJPOMEMBNEJŠE IZ AKCIJSKEGA PROGRAMA

Ob koncu je kongres sprej akcijski program dejavnosti o ganov in organizacij tega sind kata za prihodnje obdobje. njem so začrtane smernice i temeljne opredelitve. Na po ročju izobraževanja se bo sind kat zavzemal za hitrejše in od ločnejše uresničevanje resolu cije X. kongresa ZKJ o samo upravni socialistični preobraz vzgoje in izobraževanja ter z prilagajanje sistema vzgoje i izobraževanja potrebam združe nega dela; za kakovosten i smotrn vzgojnoizobraževalni si stem; za uresničevanje perma nentnega izobraževanja po del in ob delu; za bolj kakovoste pouk, zmanjšanje števila po navljalcev; za to, da bodo ime vsi otroci enake možnosti z vpis v vse šole; za bolj kakovos ne učitelje, pa tudi za njihov moralno in materialno nagraj vanje, za marksistično idejno usmeritev vseh oblik dela z mlá dino, za bolj učinkovito i organizirano delo strokovnih i znanstvenih ustanov na tem področju itn.

Ob koncu je kongres potrdi novi centralni in izvršni odbor odbore posameznih dejavnost in sprejel novi statut. Na pr seji so konstituirali centralni odbor. Za predsednika je bi izvoljen Jože Marolt, za sekre tarje pa Vasko Raičević, Jož Tavčar in Zlata Josifora–Rakić

Dogovor o tem, kako bo po tekala akcija, je sprejet. Čas je torej za aktivno delo.

MILIJA KNEŽEVIĆ

Veselje ob začetku šolskega leta

Malokje je ob začetku šolskega leta toliko veselja kot v Ribnici na Pohorju. Končno so dobili tudi v tem kraju novo šolo, ki je bila predvidena v programu izgradnje šolskih objektov. Nova šola ima 12 matičnih učilnic in seveda vse druge za sodoben vzgojnoizobraževalni zavod potrebne prostore. Ob šoli so tudi igrišča, lepa telovadnica ter celo smučarska vlečnica. Omeniti moramo še povsem novo moderno opremo in tako je šola, ki je brez dvoma ena lepših v Sloveniji, menda dovolj predstavljena.

V šoli je tudi posebna spominska soba, v kateri je krajevni muzej delavskega gibanja in NOB.

Pod streho šole, ki je montažne Marlesove izdelave, je dobil svoje mesto tudi otroški vrtec. Tako je postala Ribnica na Pohorju kraj, ki ima urejene šolske probleme, nov vrtec in muzej, hkrati pa tudi kraj, ki bo lahko prvi na tem območju uvedel urejeno celodnevno bivanje otrok. Za vse to imajo namreč v Ribnici trenutno najboljše možnosti izmed vseh šol v občini Radlje. Občinska skupnost je morala odšteti za to 12,5 milijonov dinarjev. Dober del tega so prispevali občani, ki že peto leto dajejo 1,5 odstotka od bruto osebnih dohodkov. Vse kaže, da bo sedaj na vrsti šola v Podvelki.

kw

V Celju

Prizadevanja za stabilizacijo

Vse možne oblike dela, ki bi v resnici izboljšale gospodarjenje, so v Celju uvedli tudi na področju šolstva in kulture. Nekatere sestavine stabilizacijskega programa so:

– dosledno izvajanje nalog in uresničevanje ciljev, ki izhajajo iz sprejetih programov ter sprotne ekonomske in socialne politike;

– popolnejša in učinkovitejša izraba delovnega časa, opreme in kadrov;

– uvajanje sodobne organizacije dela, delitev in specializacija dela, povezovanje znotraj družbenih dejavnosti in samoupravno povezovanje družbenih dejavnosti z gospodarstvom;

– nepomirljivost do nedela, nediscipline ter površnega odnosa do dela in družbenih sredstev.

V šolstvu gre predvsem za popolno odpravo osipa v osnovnih šolah in radikalno omejitev števila ponavljavcev na srednjih šolah, kar vse bo seveda terjalo še dodatne napore prosvetnih delavcev. Tudi doslej se jim niso izogibali.

V kulturi je poudarek na podrejanju načrtov dela in razvoja kulturnih dejavnosti potrebam delavcev ter usposabljanju organizatorjev kulturnih dejavnosti v delovnih organizacijah. Sindikat je tu izredno delaven: v 230 osnovnih organizacijah so že izvolili organizatorje kulturnih dejavnosti – 31 organizacij pa to še pripravlja.

ZASLEPLJEVANJE

Nihče ne govori javno o izvoru svojih dohodkov, vsakdo pa razkazuje, kar si je bil pridobil.

Michel de Montaigne

Motiv (Foto: M. Strašek)

RADIO IN ŠOLA

Namesto uvoda

Zgodbe, posladkane s ponarejeno melanholijo v stilu „oj, mladost ti moja!“, namreč zgodbe o šolskih vratih, ki so se spet odprla, in o zvoncu, ki je spet zapel, o malčkih, ki prvič prestopajo prag „hrama učenosti“ in o tesnobnem občutku, ki ga je treba preganjati z bodrilom „sčasom boš še za ministra, ako vedno priden boš“, vse te zgodbe polagoma, a zanesljivo postajajo del v jezikovne klišeje stisnjene preteklosti – podobno kot tista znamenita šolska jesen, v kateri so „dnevi vse krajši in krajši“, v kateri listje vedno enako „rumeni in odpada“ in v kateri se ptice selivke v vedno enakem številu „zbirajo, da bi odletele v južne kraje“.

Slovesno okrašene meje, ki so navzdol ločevale obdobje učenja od tako imenovanega brezskrbnega otroštva in navzgor od tako imenovane zrelosti, so vedno bolj zabrisane. Vedno več „malčkov“ prihaja v šolo iz vrtcev in iz male šole in vedno bolj gotovo postaja, da se večina med njimi nikoli ne bo „dokončno“ poslovila od šolskih klopi. Takemu stanju stvari na kratko pravimo nenehno ali permanentno izobraževanje. Pri tem pa – žal – pogosto še vedno mislimo na razvejan sistem vzgojnoizobraževalnih ustanov, ki naj bi permanentno izobraževanje institucionalno omogočal, manj pa na znano dejstvo, da učenje že davno ni več samo priprava za delo in življenje, temveč tudi nujna in bistvena sestavina dela in življenja samega, da postaja učenje tako rekoč življenjski stil. Učenje v „hramih učenosti“, ki se bodo jutri odprli za desettisoče in stotisoče mladih občanov – nekoč bolj ali manj edina oblika izobraževanja – postaja vedno bolj samo ena izmed mnogih.

Gotovo je še vedno najbolj pomembna oblika, in bo to tudi ostala, vendar ne najbolj zaradi neke nujno omejene količine znanja, ki ga daje, temveč zaradi naloge, da pri mladih ljudeh izoblikuje odnos do življenja in dela, v katerem učenje ne bo strogo omejeno, največkrat z mukami popolne podrejenosti in strahu zaznamovano obdobje, temveč stalna potreba, da ne rečemo neskaljena vedoželjnost in radost spoznavanja.

Najbrž šoli ne bomo krivični, če rečemo, da tej svoji poglavitni nalogi še ni kos. Zlasti ji ne bomo krivični, če takoj dodamo, da je šola, ki bo uspešno opravljala to svojo temeljno nalogo, projekt in zadolžitev vse družbe. Z nekega vidika bi ta družbeni projekt lahko označili kot odpravljanje mej med življenjem in delom na eni in šolo ter učenjem na drugi strani. Vključuje naloge, ki jih je komaj mogoče našteti v eni sapi: širjenje in izpopolnjevanje vzgojnovarstvenih ustanov in male šole, uresničitev zamisli o celodnevni šoli, o usmerjenem izobraževanju in tako naprej, da ne govorimo o spremembah, ki jih mora šola doživeti sama v sebi, v stopnji in smeri svoje zavzetosti za to, da mej, o katerih smo govorili, ne bo več.

Gre torej za skupno nalogo, in kolikor je novo šolsko leto etapa na poti k skupnemu cilju, lahko vsem skupaj želimo: srečno!

JANEZ DOKLER

Radijska šola

Izšla je publikacija Radijska šola, v kateri so opisane oddaje, ki bodo na sporedu v prvem polletju novega šolskega leta. Tako kot vsa prejšnja leta so tudi letos oddaje razdeljene na posamezna predmetna področja; pri glasbenem pouku za peti razred pa smo letos stopili v korak s časovno razporeditvijo učnih ur za glasbeni pouk v petem razredu.

Nenavadni pogovori bodo tudi v tem šolskem letu obravnavali najbolj pereče probleme, s katerimi se srečujejo mladi, njihovi vzgojitelji in starši.

V oddajah, ki so namenjene srednješolcem, bo tudi letos tekel ciklus oddaj iz samoupravljanja s temelji marksizma, lanski ciklus oddaj „Književnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti“ pa je letos zamenjal nov ciklus „Borci pripovedujejo“.

To je ciklus oddaj, ki je, tako kot lanski, nastal v sodelovanju z vsemi jugoslovanskimi radijskimi postajami; ta ciklus je sestavljen iz pričevanj borcev o narodnoosvobodilnem boju. Ker nam do oddaje gradiva v tiskarno ni bilo mogoče zbrati vseh oddaj, nismo vpisali v urnik naslovov posameznih oddaj, pač pa samo naslov ciklusa. V prilogi Prosvetnega delavca vam bomo naslove oddaj pravočasno sporočali.

Prosvetnim delavcem pa je namenjena letos še ena oddaja: njen naslov je „Pota izobraževanja“. Da bi vas seznanili, kaj bo v tej oddaji na sporedu med šolskim letom, smo iz publikacije Radijska šola izbrali koncept te oddaje in – ga tokrat objavljamo.

POTA IZOBRAŽEVANJA

vsak četrtek ob 19.50 na III. programu

Petnajstminutna oddaja, ki je na sporedu vsak četrtek na tretjem programu, je namenjena vsem prosvetnim delavcem. Načrtovali smo dva tipa oddaj: ena vrsta jih bo na sporedu vsakih 14 dni. Obravnavala bo vprašanja s področja vzgoje in izobraževanja, po tematiki pa bo vezana na dogajanja, ki so v določenem daljšem časovnem obdobju najbolj aktualna. Gre nam predvsem za to, da bi v oddaji podrobneje spremljali in opozarjali na dogajanja na vseh stopnjah izobraževanja in vzgoje, od predšolske vzgoje prek osnovne šole in usmerjenega izobraževanja do visokošolskega izobraževanja in izobraževanja ob delu.

Zato je jasno, da bomo v prihodnje osrednjo pozornost namenili predvsem naslednjim tematskim področjem: osnovnemu šolanju in s tem povezanemu uvajanju celodnevne šole, reformi usmerjenega izobraževanja, reformi visokega šolstva in spreminjajočim se razmerjem na področju permanentnega usposabljanja. Seveda pri tem ne bodo ostala ob strani vprašanja, tesno povezana z omenjeno osrednjo problematiko, kot sta štipendijska in kadrovska politika, ustvarjanje materialnih možnosti za šolanje in s tem v zvezi gradnja dijaških in študentskih domov, integracijski procesi v šolstvu, ki so še posebno tesno povezani z reformo vzgojnoizobraževalnega sistema. Ta vrsta oddaj, ki je na našem radijskem programu že skoraj leto dni, je predvsem aktualno politične narave, saj želimo prek nje širše obveščati o sodobnih tokovih na področju vzgoje in izobraževanja. Ob programski stiski na prvem radijskem programu je bilo namreč do uvedbe oddaje čutiti praznino, ki pa je ob pomembnosti izobraževanja ne smemo dopustiti.

Druga vrsta oddaj – prva bo na sporedu 2. oktobra ob 19.50 na III. programu – in potem vsakih štirinajst dni – bo posvečena teoretskim in praktičnim vprašanjem zamisli, ki jo pri nas

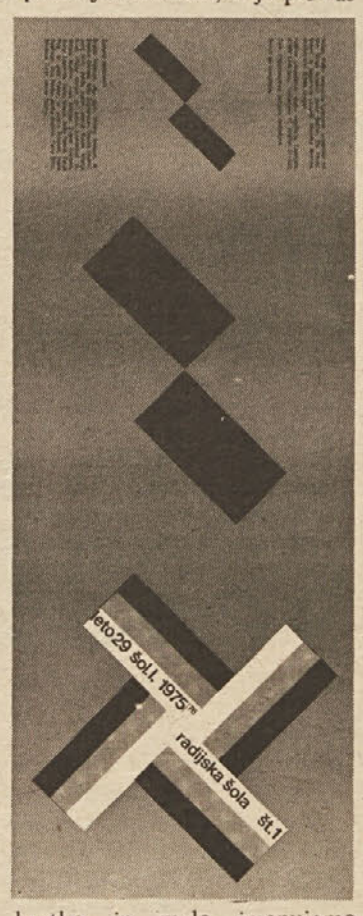

kratko in malo imenujemo „celodnevna šola“. Ime se je že utrdilo in zato o njem ne kaže razpravljati. Kolikor bolj pa se nam ob besedi „šola“ v „celodnevni šoli“ vsiljuje predstava o klasičnem šolskem pouku in o dodatnem učenju v za tak pouk tako imenovanem „prostem času“, toliko bolj je treba znova in znova razpravljati o vsebini in smislu tega – za nas novega – podjetja, ki zlasti in predvsem ne sme ostati šola v dosedanjem pomenu besede. Če naj torej doseže svoj namen, se mora kot šola korenito spremeniti.

Korenita sprememba razmeroma ustaljene institucije pa gotovo ni lahka stvar niti tedaj, če si odmislimo, kako težko bo prilagoditi prostore novi funkciji, finančne in kadrovske težave in podobno. V tem primeru nam še vedno ostane poglavitno vprašanje, kako sleči „železno srajco“ navade.

Ko gre za spreminjanje „klasične“ šole v „celodnevno“, je seveda na prvem mestu vprašanje vzgojnoizobraževalnega procesa ali njegovega preoblikovanja. Že to, da se morajo učenci naučiti snovi med poukom, zahteva spremembo metodike pouka. Toliko bolj, ker se ni več mogoče zanašati na individualno delo doma, torej na delo, ki v „klasični“ šoli nekako izravna individualne razlike v nadarjenosti (bolj nadarjenim omogoča več časa za druge – denimo interesne – dejavnosti, manj nadarjenim pa priložnost, da z več truda dosežejo enak uspeh). Kako doseči to izravnavo v celodnevni šoli, ne da bi bili eni ali drugi prikrajšani? Kako, nadalje omogočiti zadovoljitev globljega zanimanja za neko snov ali predmet pri posameznih učencih, da bo to v korist njim samim in njihovim vrstnikom? Kako organizirati interesne dejavnosti v razmerah, ko nekateri „konjički“ mladostnikov predpostavljajo že kar visoko raven posebnih znanj?

Kako v „celodnevno šolo“ vključiti dodatne vire informacij, po katerih se bo pokazala večja potreba: radio, televizija, film, tisk ipd.? Kako vpreči v šolo znanje in delavoljnost posameznih staršev, ki bo s celodnevno šolo ostala sproščena in bo lahko koristila mnogim namesto le lastnemu otroku?

Takih vprašanj bi lahko našteli še in še, vendar jih bomo „naštevali“ sproti in hkrati skušali nanje odgovarjati v oddaji. In to kar se da različno: za sodelovanje bomo pridobili strokovnjake za posamezne teme, posredovali domače in ustrezne tuje izkušnje, opozarjali na novosti v praksi ali pa kar vam prepustili mikrofon tako za vprašanja kot za odgovore.

★ ★ ★ ★ ★

ARMADA SMO VSI

★ ★ ★ ★ ★

Za začetek

S prvo številko „Prosvetnega delavca“ v tem šolskem letu spet odpiramo vrata rubrike, ki naj pomaga našim bralcem pri njihovem delu na obrambnem področju in pri usmerjanju mladih v vojaške poklice ter vojaške srednje šole in akademije.

Kakšna naj bo letošnja usmeritev naše rubrike? To vprašanje naslavljamo na bralce, saj kot urejevalci rubrike ne moremo vedeti za vse – tako raznovrstne in razvejane interese prosvetnih delavcev za to področje ter njihovo dejavnost na njem. Tudi zato, ker bralci sami najbolje vedo, kaj jih tare, kaj zavira njihovo delo. In ne nazadnje: predpostavljamo tudi, da so ob koncu preteklega šolskega leta marsikje analitično in kritično ocenili svoja prizadevanja pri pridobivanju mladih za vojaške poklice in šolanje na vojaških šolah. Brez takih analiz ni mogoče smotrno pripraviti dejavnosti v novem šolskem letu, zato bodo izkušnje občin in šol, iz katerih je bilo največ kandidatov, pomembna pridobitev za vse. Sodelavce iz teh šol in občin še posebej vabimo, naj se oglasijo in nam predlagajo, o čem naj predvsem pišemo v prihodnjem obdobju.

PREDLOG

Menimo, da smo v preteklem letu posvetili kar veliko pozornosti seznanjanju učiteljev s srednjimi vojaškimi šolami in vojaškimi akademijami. Upamo, da so vse te informacije, skupaj z lepaki, prospekti in informatorjem „Kaj nudi oficirski poklic mlademu človeku“ dali prosvetnim delavcem osnovni vpogled v vsebino in oblike šolanja mlajših oficirjev ter oficirjev.

Poskusili smo tudi odpraviti nekatera zmotna pojmovanja o vojaškem poklicu nasploh ter o njegovih posameznih usmeritvah, kot so: tehniška, komandirska, komandantsko-štabna usmeritev ali pa posvečanje vojni znanosti. Kako napačna je npr. predstava, da je sodobni pešak še vedno „prašinar“, njegov častnik pa se od njega razlikuje samo po sablji, s katero „maha“!

Govorili smo tudi o problemih, ki nastajajo, ko morajo kandidati prestati razne preizkušnje in teste; pri tem jih je veliko odklonjenih, ker ne ustrezajo zdravstvenim in drugim psihofizičnim pogojem. Na kratko: lani nam je bil bolj pred očmi kandidat ali pa gojenec vojaške šole, veliko manj pa njegov prihodnji poklic in še posebej njegov status kot starešine oboroženih sil.

(Foto: S. Krševan)

Zato predlagamo, naj bi letos posvetili vso pozornost pravnačilnostim in vsebini vojaških poklicev ter tistim splošnim in vojaškim predpisom, ki uravnavajo življenje in delo tako vojnega študenta kot poznejšega starešine JLA in teritorialne obrambe.

Beseda gre predvsem o zakonu o vojaških šolah in znanstvenoraziskovalnih ustanovah v JLA ter o zakonu o oboroženih silah SFRJ, na temelju katerih je bilo sprejetih še več drugih predpisov, ki zelo natanko opredeljujejo življenje in delo ter pravice in dolžnosti vojaških oseb.

Dovolj prostora bo tudi za druga vprašanja, bodisi da gre za uresničitev zamisli o splošnem ljudskem odporu, za kadrovanje novih generacij učencev in dijakov v vojaške šole in podobno.

OCENA

Prav je, da na koncu povemo še kaj o uspešno opravljenem kadrovanju v minulem šolskem letu, o čemer je novinarjem v začetku tega meseca spregovoril Branko Marjan, predstavnik republiškega sekretariata za ljudsko obrambo.

Odziv mladih iz naše republike za srednje vojaške šole in akademije je bil letos za 25 % večji kot lani. Pridobili smo več kot 200 novih kandidatov. Če se spomnimo, da smo kot poslednji podatek v naši rubriki zapisali številko 140 (Prosvetni delavec, z dne 20. 6.), vidimo, da je ta številka krepko presežena. Žal, pa vsi kandidati niso bili sprejeti, zelo veliko jih je bilo (kot vedno!) odklonjenih pri zdravniških pregledih, posebno v tisti skupini, ki je kandidirala za vojaško gimnazijo. Nekateri kandidati pa so se pred začetkom šole sami premislili in ubrali drugačno življenjsko pot.

Dokončne podatke lahko navedemo samo za vojaško gimnazijo „Franc Rozman Stane“ v Ljubljani, ki je letos sprejela okoli 70 učencev (tri paralelke) od več kot sto prijavljenih. Zanimanje slovenske mladine za to srednjo vojaško šolo je torej zelo veliko, le da mnogi ne morejo prestopiti njenega praga zaradi slabega zdravja ali splošne telesne nerazvitosti.

Zbrani podatki prinašajo tudi razveseljivo ugotovitev, da se je letos več kot četrtina osnovnošolcev – kandidatov odločila za šolanje na drugih srednjih vojaških šolah, predvsem v vojaški gimnaziji „Maršal Tito“ v Mostarju ter v raznih tehniških vojaških srednjih šolah. Če upoštevamo, da so dosedaj mladinci pokazali kaj malo zanimanja za šole zunaj Slovenije (razen za letalsko gimnazijo), ohrabruje tak podatek vsakogar, ki sodeluje pri kadrovanju mladine za vojaške poklice.

Učenci pa se še vedno ne zanimajo kdo ve koliko za šolanje v komandirsko-komandantski usmeritvi, temveč izbirajo predvsem tiste šole in akademije, kjer si pridobijo srednjo ali visoko tehnično vojaško izobrazbo ali pa se šolajo za pilote.

Zdi se nam, da se na tem področju še vedno srečujemo s podobnimi problemi kot lani, čeprav so ti – sodeč po rezultatih – sedaj malo manj pereči.

FRANC VRANČIČ

čim bolje se bomo poznali...

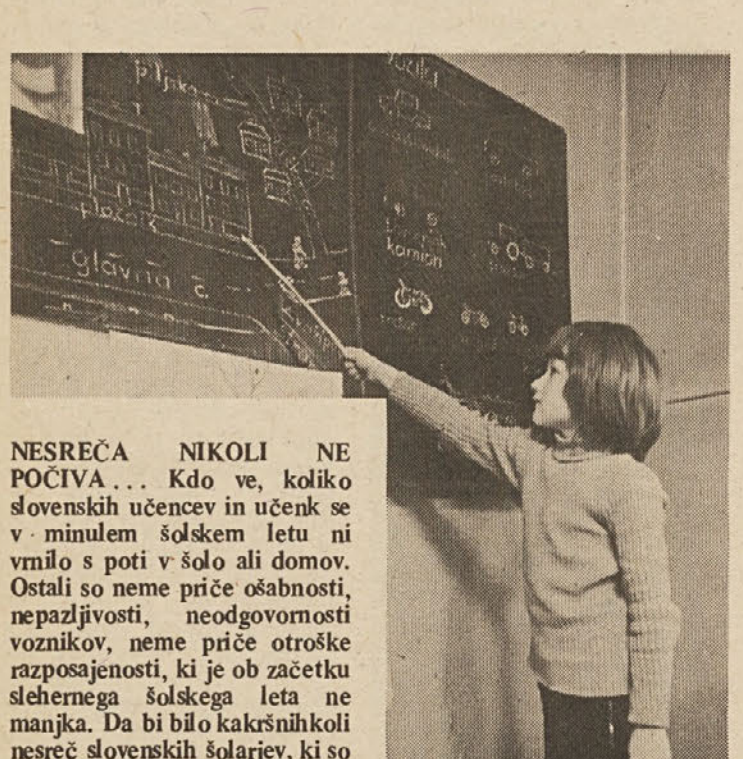

NESREČA NIKOLI NE POČIVA... Kdo ve, koliko slovenskih učencev in učenk se v minulem šolskem letu ni vrnilo s poti v šolo ali domov. Ostali so neme priče ošabnosti, nepazljivosti, neodgovornosti voznikov, neme priče otroške razposajenosti, ki je ob začetku slehernega šolskega leta ne manjka. Da bi bilo kakršnihkoli nesreč slovenskih šolarjev, ki so šele pred dnevi zakoračili v hrame učenosti, kar najmanj, so v šolah že prve dni pouka posvetili veliko časa vzgoji otrok v prometu. (Foto: T. Urbas)

Za malo denarja, malo muzike

Finančni načrti in programi izobraževalnih skupnosti ljubljanskih občin so v preteklem šolskem letu zagotovili denar za prehod vse osnovne šole Dobrova na celodnevno šolo, in sicer ob začetku drugega polletja minulega šolskega leta. Tedaj so začeli s celodnevno šolo tudi štirje oddelki prvih dveh razredov osnovne šole France Bevk. Družbenopolitične organizacije v občini Ljubljana–Šiška so – seveda s pomočjo skupščine občine – zagotovila denar in pripravila vse potrebno za to, da se je ob začetku letošnjega šolskega leta dvema šolama na območju Ljubljane, ki sta že uvedli celodnevno šolo, pridružila še osnovna šola Staneta Kosca v Šmartnem pod Šmarno goro.

Tudi letos je bil izobraževalni skupnosti denar skopo odmerjen, kar je seveda povzročilo krčenje učnih programov. Načela in prizadevanja za uveljavitev sodobnega pouka na posameznih šolah so počasi hlapela, marsikatera šolska stavba, potrebna popravila, še vedno kljubuje času, posvetovalna služba je enaka lanski itd. Marsikje so usahnila tudi prizadevanja za uvajanje brezplačnih učbenikov v šolah, posebno še v odročnejših krajih. V letošnjih programih tudi ni bil zagotovljen denar za testiranje šolskih novincev. Kljub temu so strokovni delavci, zaposleni v osnovnih šolah, vzgojni posvetovalci, zavodu SRS za šolstvo, vzgojnem zavodu Franca Milčinskega in posebni osnovni šoli Janeza Levca, testiranje uspešno izvedli.

Področje vzgoje in izobraževanja naj bi imelo po srednjeročnem programu družbenega razvoja SR Slovenije v prihodnjih petih letih prednost. To bi seveda precej spremenilo vsebino izobraževanja, „preskrbo“ z učitelji in s prostorom, posvečalo vsoto, ki jo daje družba za šolstvo, ter vplivalo na razvoj in uveljavljanje celodnevne šole v naši republiki.

Res je, da si celodnevne šole ne moremo zamisliti tam, kjer imajo še vedno dveizmenski ali triizmenski pouk, lahko pa jo uvedejo tiste šole, ki imajo enoizmenski pouk in urejeno podaljšano bivanje učencev (ne glede na to, da zahteva nova oblika pouka tudi do 50 odstotkov več denarja za izplačilo osebnih dohodkov in za materialne in druge izdatke). Za celodnevno šolo je namreč potrebno več prostorov in za tretjino večji delovni kolektiv.

Edina osnovna šola na območju vseh ljubljanskih občin, ki je ob začetku letošnjega šolskega leta prešla na celodnevno šolo, je osnovna šola Staneta Kosca v Šmartnem pod Šmarno goro. Tu so do sedaj že imeli enoizmenski pouk. Materialno so ji pomagale skupščina občine Ljubljana–Šiška, njene družbenopolitične organizacije in izobraževalna skupnost. Tako so zbrali okoli 1,500.000 din. S tem denarjem so preuredili šolo in šolsko kuhinjo, ki je do sedaj pripravljala le okoli 40 kosil dnevno. Sedaj bodo morali pripraviti več kot desetkrat toliko obrokov, saj bo letos v tej šoli kar 450 učencev in učenk.

Na območju ljubljanske izobraževalne skupnosti je letošnjo jesen samo ena šola na celodnevni pouk. Novo obliko in vsebino pouka naj bi uvedle tudi druge šole, saj je predvideno, da bo v prihodnjih petih letih sleherno leto prešla na celodnevno delo vsaj ena osnovna šola v vsaki občini, do leta 1985 pa naj bi imele celodnevno šolo že vse šole v Sloveniji.

TONE URBAS

„Rdeče češnje rada jem, črne pa še rajši, v šolo tudi rada grem, vsako leto rajši . . .! To ne velja samo za dekleta . . . Tudi fantje so se letošnji prvi šolski dan kar pogumno in veselo napotili v šolo. (Foto: L. Čuk)

Letos še več štipendij

Letos bodo podelili v Sloveniji iz Titovega sklada 60 štipendij mladim delavcem in prav toliko štipendij dijakom in študentom iz delavskih družin. Sklenjeno je tudi bilo, da štipendije, ki jih bodo prejemali mladi delavci, ne bodo nižji kot je poprečni mesečni osebni dohodek v naši republiki. Letom pa se bodo štipendije mladim delavcem, štipendisti Titovega sklada, povečevale skladno z naraščanjem osebnih dohodkov, štipendije za dijake in študente iz družin delavcev in drugih organizacij združenega dela pa bodo določali merilih samoupravnega sporazuma o štipendiranju.

Štipendije lahko dobijo mladi delavci, ki so zaposleni najmanj dve leti in ustvarjalno sodelujejo v samoupravnih organih in družbenopolitičnih organizacijah. Aktivni morajo biti na področju novatorstva pri svojem delu dosegati nadpoprečne rezultate. Dijaki in študenti – štipendisti Titovega sklada morajo dosegati nadpoprečne uspehe pri učenju in dejavnosti v družbenopolitičnih organizacijah.

Po podatkih republiške izobraževalne skupnosti se je do sedaj prijavilo za štipendiranje iz Titovega sklada že 47 mladih delavcev in 44 dijakov srednjih šol ter študentov iz delavskih družin. To je veliko več kot lani, ko je štipendije Titovega sklada prejemalo 37 mladih delavcev, dijakov in študentov.

Višji osebni dohodki?

Letos naj bi se osebni dohodki prosvetnih delavcev povečali za 24 odstotkov; to pomeni, da bi bila točka vredna 13,26 dinarjev.

V prvih petih mesecih leta 1975 je bila vrednost točke 11,76 din, od meseca junija naprej pa 12,94 din. Tako je bilo že v prvem polletju uresničeno 19 odstotno povečanje osebnih dohodkov prosvetnih delavcev. Kaže, da bodo prosvetni delavci ob koncu koledarskega leta morda le dosegli predvideno povečanje osebnega dohodka.

Po minimalnih stopnjah so jim zajamčene pravice za prejemanje regresa za hrano in letni dopust, denar za izobraževanje, odpravnine ob upokojitvi itd., nagrad ob delovnih jubilejih ter denarja, namenjenega solidarnostni pomoči, pa ni bilo mogoče vključiti v programe.

Štipendije za vzgojiteljice

Ljubljanska izobraževalna skupnost je še pred začetkom letošnjega šolskega leta razpisala tudi 30 štipendij za kadrovske šole. Ker izredno primanjkuje vzgojiteljic, je izobraževalna skupnost namenila vse štipendije za štipendiranje učenk v vzgojiteljski šoli. Tudi predstavniki občinskih štipendijskih skladov, republiške izobraževalne skupnosti, zveze skupnosti otroškega varstva in še nekateri drugi so se dogovorili, da si bodo letos prizadevali zagotoviti štipendije vsem, ki se žele vpisati v kadrovske šole. Mestna izobraževalna skupnost je kandidate za vpis v kadrovsko šolo že sredi prejšnjega meseca temeljito seznanila s pogoji za pridobitev štipendije, s tem, kakšna bo njena višina in z dolžnostmi štipendistov.

Nova šola na Vinskem vrhu

Zadnjo avgustovsko nedeljo so učenci osnovne šole skupaj z vaščani, brigadirji in predstavniki občinskih skupščin Trbovelj, Hrastnika in Zagorja slavili pomemben delovni uspeh. Po desetih mesecih dela so namreč po krajšem kulturnem programu, ki so ga pripravili osnovnošolci, slovesno odprli novo osnovno šolo. Šolo so zgradili s solidarnostnimi prispevki občanov treh zasavskih občin: Trbovelj, Zagorja in Hrastnika.

V novi osnovni šoli so tri učilnice, kuhinja in prostor za vzgojnovarstveni zavod. Šola nima niti telovadnice niti igrišča. V začetku je bilo namreč predvideno, da bo v šoli na Vinskem vrhu prostora le za učence nižjih razredov.

V šoli naj bi začel delovati tudi novi vzgojnovarstveni zavod, vprašanje pa je, če se bo sploh prijavilo dovolj otrok. Sicer pa bodo prostor, namenjen otroškemu varstvu, zasedli učenci ali pa tisti, ki bodo obiskovali malo šolo.

Celje

Cenejša gradnja

Pred dnevi so dokončno uredili novi vzgojnovarstveni zavod v pritličju 12-nadstropne stolpnice na Zelenici v Celju; v njem je našlo prostor okoli 50 predšolskih otrok. Vzgojnovarstveni zavod je stal skupaj z opremo in igračami nekaj več kot milijon din. To je pravzprav še poceni v primerjavi z drugimi vzgojnovarstvenimi zavodi, ki jih preuredijo iz pritličnih stanovanj. Prav bi bilo, če bi v prihodnje tudi drugod pri gradnjah stolpnic predvideli vzgojnovarstveni zavod že v gradbenem načrtu.

Kranj

Pomoč šolarjem

Že nekaj let je star pobuda, naj bi delovne organizacije pomagale svojim socialno šibkejšim delavcem pri nakupu šolskih potrebščin za šoloobvezne otroke. Kranjska „Iskra“ daje takim delavcem poleg denarne pomoči za nakup ozimnice tudi pomoč v denarju za nakup šolskih potrebščin za otroke zaposlenih staršev. Pobudnik te akcije je bila že pred tremi leti osnovna sindikalna organizacija. Ob začetku letošnjega šolskega leta je dobilo denarno pomoč za nakup šolskih knjig več kot 200 zaposlenih delavcev kranjske „Iskre“.

Čistoča mesta ali vasi je ogledalo slehernega domačina. Komaj dobra dva tedna je minilo, odkar so se letošnjo jesen ponovno odprla šolska vrata, nekatera vodstva šol pa so z učenci že poskrbela za čistočo v bližnji in daljni okolici šole. (Foto: T. Urbas)

Na rob

Premalo za vse

Občani črnomaljske občine že več let, na slehernem sestanku, kadar nanese pogovor na otroško varstvo, opozarjajo na utesnjenost vzgojnovarstvenih zavodih, predvsem v večjih gospodarskih središčih te občine. V Črnomlju, Semiču, Vinici in v okoliških vaseh so letošnje poletje našteli že več kot 2.000 zaposlenih žensk, povečini mater z enim, dvema ali s tremi otroki, ki se vsak delovni dan sprašujejo, kam z otrokom.

Kljub temu da so v občini Črnomelj v zadnjih letih zgradili nekaj vzgojnovarstvenih zavodov, je v njih še vedno premalo prostora, saj je v organiziranem varstvu le osem odstotkov predšolskih otrok te občine.

Sedaj gradijo v Semiču nov vzgojnovarstveni zavod. Pravijo, da bo v njem prostora za več kot 70 predšolskih otrok in da bodo kar šestino prostora namenili dojenčkom.

V novem naselju ob Cankarjevi cesti v Črnomlju je zrasel nov vzgojnovarstveni zavod, drugi predel mesta – Loka, pa je še vedno brez organiziranega vsakodnevnega varstva. Načrte že imajo: tudi v tem predelu Črnomlja bo zrasel nov vzgojnovarstveni zavod, v katerem bo prostor kar za 140 cicibanov.

Vzgojnovarstveni zavod v Vinici bodo začeli graditi nekoliko kasneje. Lokacijo zanj imajo že določeno. Sprejel bo nekaj več kot 70 otrok.

Niti občina Črnomelj nima delovne organizacije tega območja ne bodo zmogle zbrati dovolj denarja za načrtovano nujno potrebno gradnjo. Pomagale bodo republika in banka s polovico potrebnega denarja, bodo v občini že morali zbrati sami. K uspehu akcije bodo pomogli tudi občani.

Prizadevanja občanov črnomaljske občine bodo prav gotovo obrodila sadove: čez leto ali dve bodo uresničili lani letos začrtane gradnje vzgojnovarstvenih zavodov. Kako pa v Starem trgu in v Adlešičih. Tod še vedno ne bodo vedeli kam z otroki tistih staršev, ki so zaposleni v bližnjih industrijskih središčih. V teh naminimajo prostora za varstvo predšolskih otrok, ki živijo zunaj kraja, kjer so zaposleni njihovi starši.

TONE URBAS

Jesenice

Po dveh letih v Ljubljano

V letošnjem šolskem letu je začel pri centru srednjih šol na Jesenicah delovati tudi oddelek pedagoške gimnazije, v katerega se je vpisalo 32 dijakov in dijakinj. Dva letnika pedagoške gimnazije bodo po sedanjih predvidevanjih končali na Jesenicah, študij pa bodo nadaljevali v tretjem in četrtem letniku pedagoške gimnazije ali vzgojiteljske šole v Ljubljani.

tem bolje bomo delali...

Svečana akademija in simpozij

Bard srbskih pedagogov

Pedagoško društvo SR Srbije je organiziralo pod pokroviteljstvom najvidnejših pedagoških, prosvetnih in družbenopolitičnih predstavnikov svečano akademijo in simpozij ob 90. obletnici življenja in 70-letnici ustvarjalnega naprednega pedagoškega in družbenopolitičnega dela Miloša B. Jankovića.

Akademija je bila letošnjega 12. junija v svečani dvorani študentskega kulturnega centra v Beogradu, udeležili pa so se je predsednik predsedstva SR Srbije Dragoslav Marković, sekretar izvršnega komiteja CK ZK Jugoslavije Mirko Popović, podpredsednik IS SR Srbije dr. Dragutin Tešić in drugi vidnejši družbenopolitični in pedagoški delavci. Naslednji dan je bil simpozij o socialistični pedagoški knjižnici „Budućnost", ki jo je izdajal in urejal Miloš B. Janković od leta 1908 do 1941.

„Prosvetni delavec" je pred leti na kratko opozoril svoje bralce na tega pedagoškega starešino. Tedaj smo zapisali, da je Miloš Janković živ leksikon prosvetno-politične, osnovnošolske in pedagoške dejavnosti tega stoletja v Srbiji, od nastanka jugoslovanske države pa tudi v jugoslovanskem merilu," saj je svojo napredno prosvetno-pedagoško ustvarjalnost začel leta 1905 in je od tedaj pa vse do današnjih dni dejavno in ustvarjalno živel sredi naprednega pedagoškega in družbenopolitičnega dogajanja, nenehno navzoč, borben in izredno delaven.

Miloš B. Janković

Že kot dijak 4. letnika učiteljišča v Jagodini je pozdravil na svetosavski proslavi rusko revolucijo leta 1905 in je bil zavoljo tega „za vedno izključen iz vseh učiteljišč v Srbiji"; kljub temu je kot privatni učenec maturiral leta 1906. In že ga srečamo kot predavatelja sredi delavskega razreda, kjer je pod vplivom ruskih revolucionarjev in prvih srbskih socialistov Svetozarja Markovića, Vase Pelagića, Živojina Žujovića in drugih prosvetljeval in osveščal delavski razred tedanje dobe. Kot mlad ljudskošolski učitelj je spoznal, kako zelo pomembna je tiskana beseda za napredno osveščanje prosvetnih delavcev. Leta 1908 je začel kot glavni organizator kluba učiteljev-učiteljic socialdemokratov (od leta 1919 kluba učiteljev socialistov-komunistov) izdajati popularno knjižnico „Budućnost". Že od začetka je bil njen glavni urednik, vse do leta 1941, ko je okupator onemogočil nadaljnje izhajanje.

Zagotovo je to edinstven primer, ne samo v srbski, ampak sploh v pedagoški literaturi, da so tovrstna napredna besedila izhajala tudi v času najhujšega političnega pritiska reakcije med obema vojnama. Zasluga za to gre izdajatelju, njegovi prekrelosti in iznajdljivosti. Tako je pod njegovim uredništvom izšlo nič manj kot 82 tiskanih besedil (deloma izvirnih, deloma v prevodu) v skupni nakladi 200.000 izvodov.

Simpozij o knjižnici „Budućnost", ki je bil ob 90. obletnici življenja tega barda srbskih pedagogov, in na katerem je tudi sam nastopil, je imel nalogo vsestransko osvetliti ne le pomen, ampak predvsem kakovost te edinstvene knjižnice. V petih referatih in osmih koreferatih so pedagoški delavci obravnavali posameżna področja vzgoje in izobraževanja v tej knjižnici, kot so npr.: klasiki marksizma – K. Marx in F. Engels v knjižnici Budućnost (Rade Vuković), pojmovanja o šoli (dr. Ljubomir Krneta), delovno in politehnično izobraževanje (dr. Nikola Potkonjak), knjižnica Budućnost o svetovnosti vzgoje in pouka (dr. Jovan Djordjević), napredni učiteljski pokret in knjižnica Budućnost, nadalje: knjižnica Budućnost o učitelju, o samoupravnih dijaških organizacijah, pojmovanju spolne vzgoje, družinski vzgoji, religiji in šoli, telesnih kaznih itd.

Sledili so koreferati, ki so prikazali vpliv knjižnice v posameznih republikah. Med drugimi je tudi avtor tega poročila obravnaval temo „Slovenski učitelji in biblioteka Budućnost", v kateri je na kratko prikazal vpliv knjižnice na mlade slovenske učitelje v učiteljskem pokretu med obema vojnama.

Simpozij o knjižnici „Budućnost", ki je bil na filozofski fakulteti, je vsekakor pomemben prispevek k preučevanju naše pedagoške publicistike: to je namreč pomembno vplivalo na oblikovanje marksističnih in socialističnih pogledov precejšnjega dela naše predvojne učiteljske generacije.

Referate in koreferate je pred simpozijem izdalo Pedagoško društvo Srbije v posebni knjigi pod naslovom „Socialistična pedagoška biblioteka Budućnost" (1908–1941). Knjiga obsega 232 strani vsebine, bibliografije in pregled literature o tej knjižnici.

Nič manj bogata ni pedagoška dejavnost Miloša Jankovića po drugi svetovni vojni. Ni se še dobro opomogel po prihodu iz koncentracijskega taborišča Mauthausen v Nemčiji in že je nadaljeval svojo borbeno in ustvarjalno tradicijo. Bil je pobudnik in eden izmed glavnih ustanoviteljev jugoslovanske pedagoške revije „Savremena škola"; ves čas izhajanja (1946–1962) je bil tudi njen glavni urednik; leta 1949 je bil med glavnimi organizatorji Pedagoškega društva Jugoslavije in do leta 1961 predsednik tega društva, ko je bil izbran na skupščini za dosmrtnega častnega predsednika.

Aktivni člani predvojne učiteljske strokovne organizacije se še dobro spominjajo, kako je Miloš Janković s tribune skupščin in kongresov te organizacije branil s pozicij marksizma in leninizma stališča opozicije proti udinjanju vladajočim režimom. Tako je kot komunist pedagog tudi kot družbenopolitični delavec pričakal 90 let življenja. Danes lahko s ponosom zre na svojo prehojeno življenjsko pot, posebno pa še na svojo knjižnico „Budućnost", ki je kot „rdeč plamen preteklosti in bodočnosti", kakor so ob tem jubileju zapisali dnevni in strokovni časopisi.

MARTIN MENCEJ

Dragoceni spomini naprednih učiteljev do 1941

Štajersko slovensko učiteljstvo je bilo znano že iz časov avstro-ogrske monarhije kot narodno zavedno in napredno. V „svobodni" Jugoslaviji med obema svetovnima vojnama so to vlogo prevzeli zlasti mladi učitelji, ki so izšli iz mariborskega učiteljišča. Izvedli so razne družbenopolitične akcije in tako predstavljali pomembno gonilno moč v političnih akcijah, posebno v obdobju od leta 1932 do 1941. Marsikateri od teh spominov bi ostal povsem pozabljen, saj so bile mnoge akcije ilegalne ali komaj pollegalne pod vodstvom KPS, če Društvo za preučevanje dejavnosti naprednega učiteljstva Jugoslavije v Beogradu ne bi spodbudilo k izdaji zbornika spominov naprednega učiteljstva v Jugoslaviji do leta 1941.

Konec lanskega leta je Vojna štamparija v Beogradu dotiskala dve debeli knjigi (43 tiskovnih pol B-5 format) s skupnim naslovom: UČESNICI I OČEVIDCI. V 17-članskem koordinacijskem odboru so sodelovali Jože Jurančič, Martin Mencej in Pavle Šegula, v 7-članskem uredniškem odboru pa Pavle Šegula.

Posebno pozornost zbudijo prispevki JOŽETA JURANČIČA pod naslovom: Moja prva srečanja z naprednimi dogajanji (1914–1920), Na ilegalnem delu (1925–1930), Samoupravljanje učencev osnovne šole na Remšniku (1925–1930), Markobci (1930–1936) in Moje učiteljevanje na Dolenjskem (1936–1941).

MARTIN MENCEJ objavlja svoje spomine pod naslovi: Prva napredna idejno-politična akcija slovenskih učiteljev po prvi svetovni vojni (1928–1929), Prvo srečanje s policijo (1928), V iskanju partijske zveze (1929–1931), Učitelj v rudarskem centru (1931 do 1934), Kako se je delovno ljudstvo borilo za svojega naprednega učitelja (1939), Odpor proti fašizmu je vedno bolj približeval učiteljstvo naprednemu gibanju v državi (1934–1941), Učiteljski pokret v Sloveniji je bil sestavni del naprednega učiteljskega pokreta v Jugoslaviji (1936–1941).

PAVLE ŠEGULA osvetljuje v svojih sestavkih razgibanost najmlajše učiteljske predvojne generacije, katere značilnost je bila brezposelnost in v zvezi s tem stopnjevana družbenopolitična aktivnost. Njegovi sestavki so: Napredno družbenopolitično prebujanje dijakov učiteljišča v Mariboru (1927–1929), Napredna gibanja učiteljske in druge srednješolske mladine v Mariboru (1929–1932), Združevanje brezposelnih učiteljev in mladih naprednih intelektualcev (1932–1936), Povezovanje z naprednimi intelektualci v Ljubljani, Zagrebu, Skopju in na Dunaju (1933–1936), Kongres Zveze mladih intelektualcev v Ljubljani in prvi močnejši poskusi politične reakcije, da zasužnji mlade intelektualce (1933–1936), Oster obračun z jugonacisti in končno policijski razpust Zveze mladih intelektualcev (1936), Boj za ustvarjanje enotnega naprednega učiteljskega pokreta v Sloveniji (1936), Boj za osvajanje tiska za propagiranja progresivnih stališč in akcij (1936–1940), Uveljavitev najmlajših naprednih učiteljev na terenu (1934–1940), Slovenske in jugoslovanske učiteljske skupščine (1937–1939), Permanentne revolucionarne akcije (1937–1938), Odhod v „emigracijo" (1940), Zadnje borbe za obrambo demokracije in neodvisnosti Jugoslavije (1940–1941).

Druge slovenske prispevke v tem zborniku spominov so napisali: DUŠAN ŠPINDLER: Najmlajša učiteljska generacija severne Slovenije – pobudnik naprednega učiteljskega pokreta (1944–1936), V borbi za pravico in svobodo (1936–1941), FRANJO FIJAVŽ: Delovanje komunistične mladine v mariborskem učiteljišču (1932–1935), JOŽICA HODNIK-VEBLE: Aktivno smo prispevali v prelomnem obdobju (1930–1941), ANDRINA KOVAČ-ŽAUCER: Bili smo mladi (1930–1941) in DRAGO VOLLMAIER: Napredna založniška zadruga Pedagoški tisk v Mariboru (1937–1941).

Škoda je, da je zavod za učbenike in učna sredstva v Beogradu tako malomarno opravil lekturo, tehnično obdelavo ter korekturo, saj v knjigi kar mrgoli „tiskovnih škratov", kar marsikje vodi v nesmisle. Vseeno pa moramo priznati, da pomenijo ti spomini na predvojno družbenopolitično napredno razgibanost dragocen prispevek k nadaljnjemu znanstvenemu poglabljanju v vlogo učiteljstva v naprednih družbenih gibanjih med dvema svetovnima vojnama.

M. KLEMENC

Celovec

Letno poročilo zvezne gimnazije za Slovence

Dragocena nam je vsaka vest, vsak sestavek, ki potrjuje načelo, naj bo vsakemu otroku omogočeno šolanje v njegovem materinem jeziku – pa naj bodo to naši otroci v zamejstvu ali otroci drugih narodnosti pri nas. Resnost, odgovornost in natančnost, s katero je sestavljeno letno poročilo zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu, pa nas utrjuje v prepričanju, da se v taki šoli mladi ljudje mnogo naučijo, pa tudi vzgojijo v samostojne osebnosti. Navedeni so vsi profesorji, inšpektorji in celo naslovi šolskih nalog (slovenskih in nemških).

Sklepna slovesnost je bila pod geslom: „Osvoboditev 1945, državna pogodba 1955". Maturanti so nato prišli na desetdnevni izlet v Jugoslavijo.

Učiteljski zbor je štel 32 članov, v 18 oddelkih pa je bilo 438 dijakov. Z imeni so vpisani vsi maturanti – navedeni pa so tudi njihovi uspehi. Zakaj ne bi dali priznanja za delo? Učenje je delo.

Beograjski pedagoški muzej v novih prostorih

Glede na leto ustanovitve je beograjski šolski muzej najstarejša tovrstna ustanova v Jugoslaviji. Po zaslugi učitelja Dimitrija Putnikovića ga je odprlo Združenje učiteljev Srbije že leta 1896. Dve leti kasneje je bil odprt slovenski šolski muzej v Ljubljani in leta 1901 hrvatski šolski muzej v Zagrebu. Vse tri muzeje so ustanovile učiteljske organizacije, ki so s tem želele prikazati svojemu narodu pomen šolstva za napredek naroda.

Beograjski šolski muzej je utrpel veliko v balkanski, prvi in drugi svetovni vojni. Ko so ga leta 1946 obnovili, je gostoval na osnovni šoli na Avalski cesti. Pred tremi leti mu je skupščina občine Beograd dodelila zgradbo stare realke, zgrajene leta 1830 na Kalemegdanu. Zavod za zaščito kulturnih spomenikov mesta Beograd je napravil načrt za restavracijo poslopja, kulturna skupnost mesta pa je priskrbela potreben denar. Zaradi obširne adaptacije so trajala dela do letos. Sočasno z restavracijo poslopja je strokovni svet muzeja pripravil koncept za stalno razstavo in pripravil razstavo o partizanskem šolstvu. Dipl. ing. arhitekt Vladislav Pešić je priredil načrte za ureditev notranjosti muzeja in za obe razstavi. Muzej so svečano odprli 24. junija 1975. Slovesnost je bila na dvorišču muzeja, kjer so odkrili tudi doprsje Dimitrija Putnikovića. Razstava „Deset stoletij srbske šole" je v štirih dvoranah, razstava „Partizanske šole 1941-1945" pa v spodnjih prostorih muzeja. Upravni prostori in knjižnica s prostori za študij so v nadstropju. Stranska dvoriščna stavba je namenjena likovnim razstavam in depojem muzeja.

Slovesnost je pričel Bora Alsentijević, ravnatelj muzeja; podal je kratko zgodovino muzeja ter opisal potek del pri restavraciji stavbe. Za njim sta pozdravila in čestitala kolektivu predstavnika slovenskega in hrvaškega šolskega muzeja. Muzej je odprl podpredsednik skupščine mesta Beograd Milan Zečević. V svojem govoru je poudaril pomen ustanove; ta je kljub težavam, ki so ovirale napredek v preteklih obdobjih, živa priča skrbi za šolstvo. Po odkritju spomenika Putnikoviću so razdelili spomenice ustanovam in posameznikom, ki so pomagali zbirati gradivo ali pa organizirati muzej. Pevski zbor Doma pionirjev je zapel nekaj pesmi, nato pa so si udeleženci svečanosti ogledali prostore. Med muzeji v SFRJ je pedagoški muzej res sodobno opremljen in urejen. Za obe razstavi je kolektiv pripravil dva kataloga, ki sta odlično opremljena.

S to otvoritvijo je najstarejši šolski muzej dobil stalne prostore, zaželeno pa je, da bi tudi slovenski šolski muzej, ki se že več kot 20 let stiska v zasilnih prostorih, dobil svojo stavbo.

Zgodovina šolstva in njeno poznavanje je koristno tudi v današnji dobi, saj opozarja na težave, ki so zavirale razvoj šolstva na Slovenskem in prikazuje njegov hiter razvoj v današnji socialistični državi. Vso to dokumentacijo pa zbirajo šolski muzeji.

FRANCE OSTANEK

Ob stoletnici smrti Petra Musija

Peter Musi sodi med naše starejše šolnike, ki so se posebno odlikovali s svojim delom. Rojen je bil leta 1799 na Vranskem. Leta 1818 je končal na celjski glavni šoli tečaj za učiteljske kandidate. Prvo leto je služboval kot domači učitelj v Škocjanu pri Dobrli vesi na Koroškem. Leta 1822 je prišel službovat v Šoštanj, kjer je ostal vse do smrti. Leta 1827 je postal vzorni učitelj, leta 1870 pa naučitelj.

Poleg rednega pouka je Musi poučeval tudi na nedeljski šoli. Te šole so bile ponavljalne ali začetne. V ponavljalno so hodili predvsem otroci med 12. in 15. letom, ki so končali obvezno ljudsko šolo, v začetne pa oni, ki redne šole sploh niso obiskovali, med njimi tudi odrasli. Za te šole, ki so bile med ljudstvom zelo priljubljene, saj so bile slovenske, je Musi napisal svojo prvo knjigo Navod v branje za mladost nedeljskih šol. Izšla je leta 1832. V predgovoru pravi, da je namenjena učiteljem in učencem in da za branje priporoča glaskovalno metodo, ki je za nedeljske šole še posebno priporočljiva, ker je naravnejša. Delo je bilo še večkrat natisnjeno, kar priča o njegovi pomembnosti.

Leta 1851 je izšla Musijeva stenska začetnica. Pomagal je tudi Antonu Martinu Slomšku pri sestavljanju Malega in Velikega berila in pri knjigi Ponovila potrebnih naukov za nedeljske šole na kmetih. Z metodičnimi navodili za pouk branja, pisanja, računstva in sadjarstva je sodeloval v prvem slovenskem pedagoškem listu „Šolski prijatelj", ki je izhajal od leta 1852 do 1857. Prispevke o pouku je objavljal tudi v Slomškovih Drobtinicah in Učiteljskem tovarišu.

Za svoje vestno delo v šoli in pri izobraževanju ljudstva je prejel več priznanj. Umrl je leta 1875 v Šoštanju.

TATJANA HOJAN

Ivan Navratil (1825–1896)

Ivan Navratil je bil rojen pred 150 leti v Metliki. Bil je znan jezikoslovec in narodopisec, ki je imel poleg tega tudi mnogo zaslug za šolstvo. Po poklicu je bil uradnik pri c. kr. deželnem sodišču v Ljubljani, od leta 1851 pa pri najvišjem sodišču na Dunaju. Kasneje je postal ravnatelj pomožnih uradov ter tolmač za slovenščino in srbohrvaščino.

Njegova največja zasluga je bila urejanje prvega mladinskega časopisa. Vedež je izhajal od leta 1848 do 1850 in večino sestavkov zanj je napisal Navratil. Objavljal je pesmi, povesti, basni, kratkočasnice, poučne zgodbe, zgodovinske članke, učil je spoznavati naravo in njene pojave, razlagal slovensko slovnico in objavljal življenjepise znamenitih Slovencev. Sam je napisal, da je pričel Vedeža izdajati zato, ker takrat še ni bilo slovenskih šolskih knjig in so sestavke v Vedežu uporabljali tudi pri pouku.

Leta 1848 so Novice objavile, da je Navratil začel razlagati slovensko slovnico v začetnih šolah in preparandijah. To je z veseljem odobril tudi ljubljanski konzistorij.

Pomembno je tudi Navratilovo delo pri sestavi prvih slovenskih srednješolskih beril, ki so jih urejali Kleeman, Bleiweis in Miklošič. Pri prvem slovenskem berilu, ki ga je leta 1850 sestavil Kleeman, je Navratil prevzel skrb za literarni del berila, za Bleiweisova berila pa je priredil mnogo svojih člankov iz Vedeža. V Miklošičevih berilih za višje razrede gimnazij, ki so izšla med leti 1853 in 1865, je bila vsaj tretjina sestavkov Navratilova. Popisal je življenjepise slovenskih pisateljev od Trubarja do Slomška in zbral za šolo primerne spise iz tedanje književnosti. Uredil je tudi drugo, predelano izdajo Miklošičevega Slovenskega berila za 8. razred gimnazije, ki je izšla leta 1881.

Navratil je umrl leta 1896 na Dunaju.

TATJANA HOJAN

pod reflektorjem

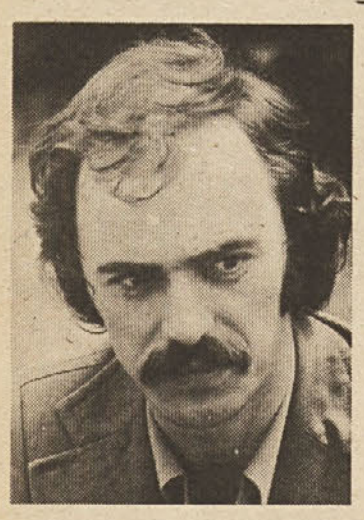

PIŠE:
SILVO TERŠEK

Boj – tih in odločen

Osnovna šola osmih talcev v Dolenjem Logatcu. Ime je dobila po padlih tovariših, domačinih iz Logatca, katerih fotografije visijo na hladnem, a novem hodniku nove osnovne šole. Nova šola pomeni tudi boljše delovne razmere, je zmaga občanov, še eno zmagoslavje družbe. Kabinetni pouk ni več samo cilj ali predmet neuresničenega. In vendar ni zmaga nikoli popolna – na srečo.

Enajsto leto poučuje tovarišica Saša v Logatcu. Treba je bilo poučevati v dveh, skoraj treh izmenah. Prostor v šoli je bil skoraj tako dragocen kakor čas. No, tudi odslej bo v razredih trideset ali celo več učencev. Individualnost pri pouku bo morda še vedno trpela. Pa kaj bi tožila sedaj, ko slavi ves kraj! Mar ne bo laže opeljevati nove metode, rezati večje in boljše kose znanja . . .? Saj te že sami prostori, bivanje v njih, navdajo z novo močjo.

Rodila se je v Planini pri Rakeku, kjer še vedno živi in od koder se že dvanajsto leto vozi v Logatec. Rekla bo, da ni treba pisati o tem, da vstaja pred peto uro in da leže k počitku, ko imajo nekateri že četrtino spanja za seboj. In ob izrabljenem pregovoru, da je življenje en sam delovni dan, se samo kislo nasmehne.

V Malnah je zajetje za postojnski vodovod, in nedaleč od tam živi SAŠA DRŽAJ. Pred več kot tridesetimi leti je bilo v Malnah štirinajst domačij, ki jih je obrobljala državna meja med Jugoslavijo in Italijo. S tem v zvezi se je ljudem nagnetlo kup težav; začetek brazde je bil v tej, konec pa v oni državi. Sašina teta je imela na drugi strani mlin in v njem so še leta 1960 drdrala kolesa. Da, tudi Saša je bila kanček mlinarice. In ta košček sveta je biser njenemu počutju. Če je sreča v življenju kot biserna ogrlica, sodijo tja tudi otroci – dva ima in oba sta prosvetarja. Kjer je mlin, je tudi voda!

Kjer je voda, so pa lahko tudi težave, največkrat ob povodnji.

Saša si mora ob takšnih primerih pomagati s čolnom, ki ga sicer domačini uporabljajo za

(Foto: S. Teršek)

lov na divje race. Le tako lahko premaga del poti do šole. Dandanes so v Malnah še štiri ‚žive' hiše in za njihove prebivalce ni takšno potovanje nič posebnega. Čolnarstvo jih spremlja od rane mladosti. Letos je Saša prevažala svojega vnuka na poti do vrtca. Spomladi je bilo, in štirinajst dni sta se tako vsak dan vozila do Planine. Pred petimi leti so morali čolnariti kar osemindvajset dni. Pa kaj bi to, ve se, da se mora prosvetni delavec navaditi na marsikaj. Torej ni tudi nič nenavadnega, če se na eni strani ceste sezuje, prebrede vodo in se spet obuje, kljub temu da je to v pozni jeseni.

No, saj bi Saša lahko dobila stanovanje v Logatcu, ampak Malne so vendar najlepši košček sveta. Vodstvu šole in skupščini občine Logatec gre vsa pohvala za vestno urejanje stanovanjskih vprašanj prosvetnih delavcev. Menda prav zaradi tega logaška šola ne pozna kadrovskih težav.

Profesorica Saša je najstarejša v učiteljskem kolektivu. Toda v prosvetnem poklicu leta, razen izkušenj, ne pomenijo veliko. Tudi starejši prosvetni delavec mora ostati mlad. Sleherna novost v poučevanju te pomladi. Že res, da je mladost sama po sebi nekaj revolucionarnega, a v učiteljskem poklicu so potrebnejše evolucijske spremembe, spremembe brez ostrih prehodov.

Saša je študirala jezike, romansko skupino. Še prej je iskala svoja hotenja v svetu glasbe in je odšla na folklorni inštitut. In po notnem črtovju se je zapeljala tako, da je ‚pristala' v vzgojnem zavodu v Planini pri Rakeku. Delo z vzgojno zanemarjenimi otroki ji ni delalo težav. Med njimi je celo izostrila svoje vzgojnopedagoške moči. Materino srce ni nikoli tako majhno, da bi ne moglo tudi drugim deliti ljubezni – ne samo svojim otrokom. Da, to je bila ‚univerza' v njenem pedagoškem poklicu, univerza, ki je trajala dvanajst let.

Pretakanje krokodiljih solz o družbenem nepriznavanju prosvetnih delavcev je popolnoma odveč, vam bo rekla Saša. Tega dne, ko so izročili svojemu namenu novo šolo, se je srečala na dolgem hodniku z vrsto tistih, ki so bili nekoč njeni učenci. Dandanes so možje in žene, na bolj ali manj trdnih poteh življenja. Segali so ji v roko in jo spominjali na čase, ko so sedeli v klopeh njenega razreda. Nihče ni stopil brez pozdrava mimo nje. Mar ni to za učitelja največje priznanje? V tridesetih letih poučevanja je zasejanih ogromno takšnih priznanj. Pravzaprav so učitelji v določenem pogledu podobni zdravnikom; podobni so jim, kadar ozdravijo mladega človeka vsega tistega, kar bi mu lahko v življenju škodovalo ali kar bi občutno skraj-

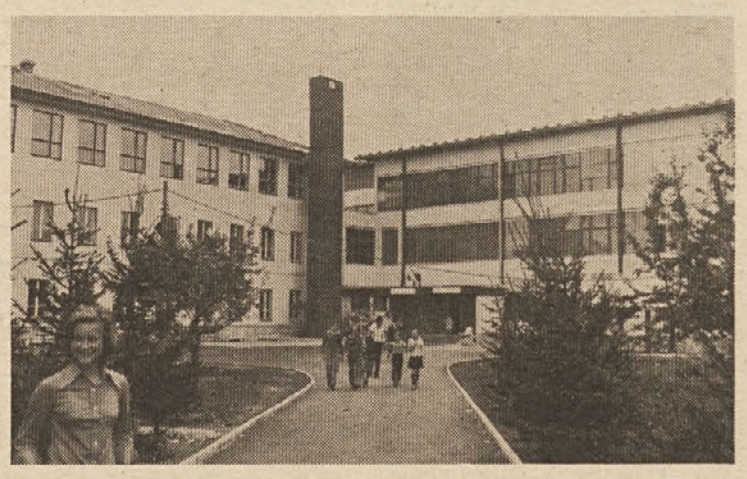

(Foto: S. Teršek)

šalo njegovo uspešno življenjsko pot.

Avtoriteta? Pomembni so samo zdravi medčloveški odnosi, ti pa so se v šolskih desetletjih spremenili, oplemenitili s socialističnimi spoznanji. Znanje, ki ga imaš, ti učenci priznajo, le vsiljevati jim ga ne smeš. Kjer odpove moč, da bi učencu uspešno posredoval določeno znanje, moraš le to nadomestiti z iskrenim človeškim odnosom. Prav to pa je včasih pomembnejše od znanja, ki ga je pozneje vendarle mogoče pridobiti.

Tovarišica Saša, gotovo se vam primeri, da včasih obstanete pred skoraj nepremagljivo vzgojnoizobraževalno oviro! Pozdravljanje je menda del vzgojne abecede in če vas nekdo od učencev ne pozdravi, začnete razmišljati: kaj sem naredila narobe? Posamezniki so lahko celo trdno prepričani, da jih ‚sovražite'.

Da, v tridesetih letih mora naleteti prosvetni delavec tudi na takšne probleme. Človek, še posebno mlad, ni obcestni kamen, mimo katerega bi lahko brezbrižno zdrsel. Spustiš se v boj, tih in odločen, v boj, kjer rešuješ dva, učenca in sebe. Profesorica Saša se je v takšnih primerih odločala tudi za osebna pisma učencem, sodelovala je s psihologi, s starši. Sleherni spor v šoli je treba izgladiti. Šola je kot zemlja, v kateri zaseješ, kar boš nekoč žel.

Čas je tudi ovijalka, ki te lahko utesni v določenem prostoru, lahko je popisan koledar ali podčrtan urnik, lahko je ura s pospešenim tiktakanjem. Njej še vedno ostaja na voljo nekaj časa za vrt, za osemdesetletno mamo in malega vnučka, za knjige in časopise. Ne dovoli da bi jo pogoltnilo žrelo vsakega poklica. Povezana želi biti z večino tistega, kar se dogaja v svetu. Ob tem izrezki iz časopisov, ki jih hrani, niso nepomembni. Pa te vendar ne smejo biti strah povedati učencem, ki vsega ne veš, da pa lahko v posameznih zadevah poizveš, prebereš, poiščeš.

Znanje in potreba po njem oboje je vedno večje. Še pred enajstimi leti so bili s tem v zvezi ‚apetiti' učencev in njihovih staršev mnogo manjši. V zadnjem obdobju se vpisuje v gimnazije in druge srednje, v in visoke šole vedno več mladih z našega območja. Želje po obrtnih šolah so samo še preteklost ali skoraj preteklost. Le redki ostanejo doma na kmetijah in še ti se odločijo za kmetijsko šolo. Poklicno usmerjanje učencev je vse pomembnejše in na srečo je na šoli v Logatcu tudi zelo uspešno.

Naj bo mozaik najinega klepeta uokvirjen z nekaj mnenji o celodnevnem pouku. Tovarišica Saša se zaveda, da je celodnevna šola za nekatere učence hude potrebna, medtem ko bo izrazite individualiste malce utesnjevala. Toda, če bo ta šola res dobro organizirana . . . Mi bomo videli, kako bo! Kanček možnosti odtujitve otrok od staršev tudi ne gre zanemariti. Saj že malčki pravijo staršem: „Kaj boš ti; saj je tovarišica tako rekla!"

Samo še trenutek in s profesorico Sašo Držaj se bova posedla. Tam zunaj jo bodo pozdravljali domačini, ta ali oni bo poskušal zaplesti v pogovor vsaj o vremenu, če že o drugem ne. Saša pa bo s svojimi mislimi v Malnah, pri vnuku, za vrtno ograjo, pri najlepšem koščku njenega sveta. To je njen oddih oddih med dolgim vzgojnopedagoškim delom.

pogled skozi šolsko okno

Naš Aleš

S povešeno glavo, stisnjeno med ozka ramena, je na svojo željo sedel sam v zadnji klopi ob oknu.

Toplote doma ni poznal; mati se je šele zvečer utrujena vračala z dela. Kot čistilka je preživljala poleg sebe in Aleša še moža. Mož je bil le priložnostno zaposlen in je še ženin skromni zaslužek pognal po grlu. Aleš je molče prenašal grenkobo ponižanja in zaničevanja okolice, predvsem sošolcev. Nikoli ga niso vabili medse, nikdar se jim ni upal pridružiti. Res, da je sem in tja iz zasede zalučal mednje kako krepelce, ko so prešerni odhajali na svoje popoldanske zabave. Ne iz hudobije. Užaljena duša se je uprla. Karkoli se je zgodilo napačnega v razredu ali zunaj šole, vse so naprtili Alešu. Še braniti se ni upal. Često sem morala dolgo raziskovati, da sem ugotovila pravega krivca.

Nekega dne pa se je zgodilo: storil je veliko, lepo, občudovanja vredno dejanje. Globoko me je presunilo, vzradostilo: „To bo moje orožje proti tvojim neprijateljem," sem si zatrjevala. „Postavila te bom pred neprijazne sošolce v najsvetlejši luči."

Še vedno se živo spominjam. Ob Ljubljanici, na široki cesti proti prulski šoli je bilo. Učenci so se v gručah po pločniku pomikali proti šoli. Aleš pa je stopal sam po sredini široke ceste.

Dovolj zgodaj je še bilo, da ni bilo treba hiteti. Ozirala sem se po pisanem cvetju in vdihavala vonj cvetočih jablan in hrušk z vrtov. Prisluškovala sem brenčanju čebel in mislila na delo v šoli. Iz tega me je zmotil ropot težkega voza. Ozrla sem se: pincgavca sta vlekla visoko natovorjen voz. Nekaj korakov pred njima je stopal Aleš. Zakričala sem. Dečkovega imena nisem mogla izdaviti. Tedaj pa se je bliskovito sklonil, nekaj pobral in se zadnji hip umaknil na pločnik. Obraz mu je žarel. Nisem ga še videla takega. Zrl je v pest in zdelo se mi je, da pobranemu predmetu nekaj ljubeznivo dopoveduje. Položil je tisto reč v travo ob plotu, se še nekaj hipov pomudil, nato pa živahneje – vsaj zdelo se mi je tako – nadaljeval pot proti šoli.

Radovedna sem stopila k plotu. Iz krhke apnenčaste hišice je prav tedaj pokukalo dvoje rožičkov, in že je bil sredi bilk rešeni polžek.

„Aleš, kako malo smo te poznali!" je vpilo v meni.

Hitreje sem stopila, hotela sem čimprej priti v razred in učencem povedati o doživljaju.

Vstopila sem in pomirila še zadnje živahneže.

„Tovarišica, danes ste pa dobre volje!" je sprožil nekdo iz prve klopi.

„Dobre volje? Res je."

„Ali imate rojstni dan?" je priletelo iz zadnje klopi.

„Tega pa ne bi bila vesela," sem odločno odkimala.

„Zakaj ne?" so me začudeno spraševali.

„Preveč sem si jih že nabrala," sem jim narejeno otožno odgovorila. Dojeli so in zasmejali smo se.

„Ampak veseli pa ste," so vztrajali.

„Nekaj zelo lepega, izrednega, sem doživela danes na poti v šolo."

„Povejte, povejte še nam!" so prosili.

„Prav rada. Poslušajte!"

Odrinili so matematične zvezke, se naslonili na klopi in prisluhnili. Zazrla sem se jim v oči in tipala po njihovih odnosih do živali.

Oh, da ne bi bilo vse to res, kar so pripovedovali! Gledala sem jih in videla žalostne oči, ki so obsojale grda dejanja.

Nato sem sedla mednje na prvo klop. Začela sem pripovedovati. Tiho in počasi, da so tanko prisluhnili.

Nagnili so se naprej, jaz prav tako. Njihove oči sem hotela ujeti v svoje. Videla sem, kako so počasi postajale zamišljene. Prešla so na doživljaj. Dojeli so veličino dejanja. Tišino je pretrgal vzklik: „Ali ste poznali tega dečka?"

Ko je bilo navdušenje največje, sem tiho dejala: „To je bil moj Aleš."

Kar sapo jim je vzelo. Molk. Razvrednotili bi zdaj to dejanje, ker je bilo Aleševo, da niso bili na vrhu občudovanja in priznavanja.

Nekdo se je ojunačil:

„Naš Aleš!" Predenj je položil debelo pomarančo.

Pristopil je drugi in tretji in še in še. Miza pred Alešem se je polnila. Nekdo je priložil svoj beli nožič z dvema reziloma. Moral se je težko ločil od njega. Uživali so, da so dajali. Aleš je začudeno gledal in se v zadregi smehljal.

„Zdaj pa na delo!" sem jih pozvala. Aleša sem poslala k hišniku po pretvezo, da potrebujem kredo.

„Dober dečko, naš Aleš, kajne?" sem izvabljala priznanje. „Imejte ga radi. Vreden je. Vzemite ga medse. Povabite ga k svojim igram!"

Kar kosali so se v obljubah in prepričana sem bila, da govore iskreno.

Aleš se je vrnil. Ni bil priča obljub, ki so jih medtem dajali njegovi sošolci.

„Hrsk!" je nekdo vzkliknil in z roko tlesknil ob dlani, kot da strl krhko polževo lupinico, „pa ne bi bilo več polža."

„Do kod je kaj prilezel?" je spraševal črnolasec iz prve klopi.

„Do vaših src! Naj najdejo tam svoj dom tudi druge živali!" Brez besed so pisali dalje.

„Kje si zdaj, Aleš? Kako ti je?" Marsikdo je po tvoji zaslugi ostal za vselej dober z živalmi.

MARIJA TAUČAR

Delavci v združenem delu v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela v osnovnih šolah

sklenejo

na podlagi zakona o samoupravnem sporazumevanju in družbenem dogovarjanju o merilih za razporejanje dohodka in za delitev sredstev za osebne dohodke delavcev (Ur. l. SRS, 26-234/73)

Samoupravni sporazum

o osnovah in merilih za razporejanje dohodka in za delitev sredstev za osebne dohodke delavcev v združenem delu v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela v osnovnih šolah.

I. SPLOŠNE DOLOČBE

1. člen

Delavci v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela v osnovnih šolah (v nadaljnjem besedilu: udeleženci sporazumevanja) določajo in urejajo s tem samoupravnim sporazumom – v skladu z načeli samoupravnega sporazumevanja in družbenega dogovarjanja – osnove in merila za ugotavljanje in razporejanje dohodka in delitev sredstev za osebne dohodke v skladu z načelom delitve po delu, v skladu z rastjo produktivnosti dela ter v skladu z načelom solidarnosti.

2. člen

Ta samoupravni sporazum je dogovor med udeleženci, ki se s podpisom tega sporazuma zavezujejo, da se bodo dosledno ravnali po splošnih in posebnih določilih, sprejetih s tem sporazumom.

3. člen

Udeleženci sporazumevanja bodo pri delitvi dohodka upoštevali, da delijo rezultate svojega in družbenega dela.

S sporazumom bodo zagotovili, da bo razmerje razporeditve dohodka na del za razrešitev materialne osnove združenega dela in na del za osebno in skupno porabo ustrezalo družbeno-ekonomskim normam in rezultatom dela. Ravnali bodo tako, da bodo čimbolj dosledno uresničevali načelo delitve po delu in zagotavljali tako delitev osebnih dohodkov, ki bo ustrezala rezultatom dela in poslovnim uspehom združenega dela in vsakega posameznega delavca.

4. člen

Pri ocenjevanju dela in poslovnega uspeha ter pri zagotavljanju pogojev, ki vplivajo na doseženi dohodek, bodo udeleženci sporazumevanja upoštevali:

– resolucijo o družbenoekonomski politiki in razvoju SR Slovenije;
– posebno družbenopolitično odgovornost delavcev pri vzgojnoizobraževalnem delu;
– enakopravnost delavcev v skladu z načelom delitve po delu;
– odpravljanje razlik v osebnih dohodkih delavcev na delovnih mestih, ki niso rezultat dela;
– da se sredstva za osebno in skupno porabo lahko povišujejo samo v skladu z določili tega samoupravnega sporazuma in v sorazmerju s povečanjem doseženega dohodka ter večjimi delovnimi in poslovnimi rezultati.

II. OSNOVE IN MERILA ZA UGOTAVLJANJE IN RAZPOREJANJE CELOTNEGA DOHODKA IN DOHODKA

5. člen

Udeleženci sporazumevanja ustvarjajo in pridobivajo celotni dohodek s svobodno menjavo svojega dela z delom delovnih ljudi, katerih potrebe in interese zadovoljujejo. Svobodna menjava dela se vrši neposredno z delovnimi ljudmi, katerih potrebe in interese zadovoljujejo ali po njihovih organizacijah združenega dela in samoupravnih interesnih skupnosti.

6. člen

V skladu z določbami prejšnjega člena ter veljavnimi predpisi s področja ugotavljanja in razporejanja dohodka predstavljajo celotni dohodek posameznega udeleženca sporazumevanja:

– sredstva, za katera so se udeleženci sporazumevanja dogovorili z delovnimi ljudmi, organizacijami združenega dela in interesnimi skupnostmi za realizacijo vzgojnoizobraževalnega programa;
– sredstva, ki jih udeleženci sporazumevanja ustvarijo, če šola ali njeni deli poslujejo na enak ali podoben način kot delovne organizacije na področju proizvodnih dejavnosti, kot so na primer: kuhinje, delavnice, internati, šolske proizvodne zadruge in podobno, upoštevajoč specifičnost šolskega proizvodnega dela in uslug, ki jih nudijo.

Podrobnejša merila za delitev osebnih dohodkov delavcev, ki so zaposleni v teh dejavnostih, določajo splošni akti šol ali zavodov, ki se ukvarjajo z naštetimi dejavnostmi.

– druga sredstva.

7. člen

Celotni dohodek zajema finančno ovrednoten delovni program šole, pri čemer se upoštevajo naslednji kalkulativni elementi cene izobraževanja:

– sredstva za materialno poslovanje šole v višini, ki zagotavlja izvajanje obsega in kakovosti delovnega programa;
– sredstva za modernizacijo in razširitev materialne osnove izobraževanja;
– amortizacija najmanj v višini predpisanih stopenj;
– sredstva rezervnega sklada;
– sredstva za zakonske obveznosti in samoupravno in pogodbeno dogovorjene obveznosti;
– sredstva za osebni dohodek delavcev;
– sredstva za zadovoljevanje skupnih potreb delavcev – sklad skupne porabe.

Na podlagi kalkulativnih elementov cene izobraževanja ovrednoten delovni program v zbirnem obrazcu predstavlja celoto (100 %). Notranja struktura elementov je za posameznega udeleženca sporazuma, v obdobju, za katerega je program sprejet, obvezna.

8. člen

Celotni dohodek ustvarjen z delom se šteje za družbeno upravičen, če šola izpolni dogovorjeni program dela.

a) Šola mora izdelati delovni program, iz katerega morata biti razvidna obseg in kakovost opravljenih nalog, tako da je moč na osnovi delovnega načrta izračunati višino potrebnih sredstev za opravljeno delo, upoštevajoč kalkulativne elemente iz 7. člena.

b) Če je šola opravila delovni program tako po količini kot po kakovosti, imajo delavci šole pravico do dogovorjenih (enakih) osebnih dohodkov.

c) Če je šola presegla program dela, imajo delavci šole pravico na sorazmerno večje osebne dohodke, če je temu ustrezno večji tudi dohodek.

Kadar delavci v šoli ne izpolnijo delovnega programa ali če delovni program upravičeno presežejo, je to razlog za spremembo višine dogovorjenega dohodka.

Šteje se, da je bil dogovorjeni program dela izpolnjen v predvidenem času, obsegu in kakovosti, če pristojna izobraževalna skupnost in šola ne ugotovita drugače.

9. člen

Udeleženci sporazumevanja namenijo za materialne stroške poslovanja najmanj tolikšen del doseženega celotnega dohodka, da zagotove obseg in kakovost poslovanja, ki ju narekujejo vzgojnoizobraževalni programi in delovni načrti v skladu s pedagoškimi načeli vzgojnoizobraževalnega procesa, načelo smotrnega poslovanja, predpisi, sklenjeni dogovori in podobno.

S pravilnikom o vodenju knjigovodstva se določi, kateri stroški posameznih udeležencev sporazumevanja se štejejo za materialne stroške poslovanja.

Dohodek šolskih kuhinj, šolskih proizvodnih zadrug, šolskih delavnic, šolskih internatov in drugih obšolskih obveznosti se obravnava ločeno od sredstev za redno dejavnost šole. Za te dejavnosti se vodi v knjigovodstvu posebna evidenca dohodkov in izdatkov.

Glede določanja osebnih prejemkov oziroma izdatkov, ki se štejejo za materialne stroške poslovanja, udeleženci sporazumevanja upoštevajo v tem sporazumu določena merila in kriterije.

10. člen

Doseženi dohodek udeleženca sporazumevanja je celotni dohodek, zmanjšan za:

– vkalkulirane materialne stroške poslovanja in
– amortizacijo po predpisanih stopnjah.

Tako ugotovljeni dohodek za planirani del programa vzgojnoizobraževalne dejavnosti šole in dodatne dejavnosti se šteje za normalni poslovni uspeh.

11. člen

Udeleženci sporazumevanja razporejajo doseženi dohodek na

– pogodbene, zakonske in samoupravno dogovorjene obveznosti;
– osebne dohodke;
– na sklade: rezervni sklad, poslovni sklad, sklad skupne porabe.

12. člen

Doseženi dohodek razdelijo udeleženci sporazumevanja vsako leto z zaključnim računom, delitev med letom pa usmerjajo s finančnim načrtom.

Izplačila osebnih dohodkov se med letom obračunavajo kot akontacije, dokončno pa z zaključnim računom.

Udeleženci sporazumevanja se obvezujejo, da bodo dohodek, ki ga bodo ustvarili neodvisno od rezultatov dela in svojega poslovanja, razporejali za razširitev materialne osnove združenega dela in za družbeni standard in ne za osebne dohodke.

13. člen

Zaradi racionalnega trošenja sredstev udeleženci sporazumevanja izdelajo finančni načrt, s katerim zagotovijo normalno obnavljanje sredstev združenega dela (amortizacija zgradb in opreme), sredstva za materialne izdatke in sredstva za rezerve, sredstva za dvig delovne storilnosti ter sredstva za svojo osebno in skupno porabo.

S takim razporejanjem dohodka delavci zagotavljajo:

– izvajanje delovnega programa po obsegu;
– dogovorjeno kvaliteto vzgojnoizobraževalnega dela;
– razširjanje in bogatitev materialne osnove vzgoje in izobraževanja;
– ekonomske in druge pogoje, ki spodbujajo interese delavcev za dobro gospodarjenje, za racionalno organizacijo in izvajanje učno vzgojnega programa;
– materialne pogoje, ki bodo omogočili uresničevanje socialne varnosti in stabilnosti delavcev.

S finančnim načrtom določena strukturna razmerja iz 7. člena so obvezna. Korektura se lahko izvede le ob upoštevanju določil 8. člena sporazuma.

14. člen

Osnove in merila za delitev sredstev za osebne dohodke se v tem sporazumu določijo in usklajujejo tako, da se z njimi zagotovi:

– dosledno uveljavljanje načela nagrajevanja po delu,
– da je delitev osebnih dohodkov urejena tako, da spodbuja neposredni interes delavcev za uspešno delo,
– da se sredstva za zadovoljevanje skupnih potreb delijo v skladu z načelom vzajemnosti in solidarnosti.

15. člen

Da bi se uresničila načela in določila iz 13. člena tega sporazuma, se udeleženci dogovorijo, da bodo enotno določali merila:

– za oblikovanje sredstev za osebne dohodke v skladu z uspešnostjo dela;
– za oblikovanje sredstev za skupne potrebe delavcev;
– za določanje osebnih prejemkov, ki bremenijo sredstva za materialne izdatke.

III. OSNOVE IN MERILA ZA DELITEV SREDSTEV ZA OSEBNE DOHODKE

16. člen

Sredstva za osebne dohodke se razdelijo s finančnim načrtom:

– na sredstva za osebne dohodke in nadomestila osebnih dohodkov,
– na sredstva za nagrajevanje nadpoprečnih delovnih uspehov delavcev.

17. člen

Letni bruto znesek za osebne dohodke se oblikuje tako, da se seštevajo naslednje dogovorjene osnove:

– vrednosti delovnih mest, ki so določene na osnovi analitične ocene delovnih mest;
– dodatek za delo v kombiniranih oddelkih;
– dodatek za delo na oddaljenih in višinskih šolah;
– dodatek na hospitacijskih in eksperimentalnih šolah;
– dodatek za celodnevno šolo;
– dodatek za uvajanje pedagoških inovacij;
– dodatek za šole z italijanskim učnim jezikom;
– dodatki za podaljšan delovni čas;
– dodatki za nočno delo;
– dodatki za nedeljsko delo;
– dodatki za delo ob zveznih in republiških praznikih;
– dodatki za deljen delovni čas;
– osebni dohodki in prejemki po pogodbah o delu (civilno-pravna razmerja);
– dodatek za dvojezične šole.

O upravičenosti do posameznih dodatkov se sporazumeta šola in samoupravna interesna skupnost.

18. člen

Udeleženci se sporazumejo, da bodo iz sredstev za osebne dohodke s finančnim načrtom izločili najmanj 2 % sredstev za nagrajevanje nadpoprečnih delovnih uspehov.

Sredstva iz prejšnjega odstavka razdelijo podpisniki sporazuma samo tistim delavcem, za katere na podlagi kriterijev, ki so določeni v njihovem splošnem aktu, ugotovijo, da njihovi delovni uspehi pomembno odstopajo od izpolnjevanja delovnih nalog glede na obseg in kakovost opravljenega dela. Udeleženci se dogovorijo, da bodo izdelali za nagrajevanje nadpoprečnih delovnih uspehov kriterije, ki jih bodo upoštevali pri izdelavi samoupravnih aktov o delitvi osebnega dohodka šole.

19. člen

Pri določanju vsakoletnega zneska dogovorjenih sredstev za osebno in skupno porabo podpisniki upoštevajo splošna razmerja v delitvi družbenega proizvoda, ki so predvidena v družbenem planu SR Slovenije in določena v vsakoletni resoluciji o družbenoekonomski politiki in razvoju SR Slovenije.

Sredstva iz prvega odstavka tega člena povečajo udeleženke zaradi povečanih življenjskih stroškov po veljavni metodologiji.

20. člen

Najnižji osebni dohodek delavca, ki opravlja najbolj enostavno delo in dela poln delovni čas v normalnih razmerah ter dosega normalen delovni uspeh, mora znašati najmanj 60 % poprečnega mesečnega osebnega dohodka na zaposlenega v SR Sloveniji v preteklem koledarskem letu, kot ga ugotovi in objavi zavod SR Slovenije za statistiko.

Normalni delovni uspeh delavca pomeni dosežen 100 % individualni učinek delavca ob sočasno doseženem normalnem osnovnem uspehu udeleženca samoupravnega sporazuma.

60 odstotkov poprečnega mesečnega osebnega dohodka na zaposlenega v SR Sloveniji v preteklem koledarskem letu je tudi izhodišče za vrednotenje rezultatov najbolj enostavnega dela, ki ga opredeljuje ta samoupravni sporazum za najmanj zahtevno tipično delovno mesto.

Najnižji osebni dohodek se med letom usklajuje z gibanjem življenjskih stroškov.

Življenjski stroški in osebni dohodki

Pri usklajevanju osebnih dohodkov zaradi rasti življenjskih stroškov je potrebno ob razpoložljivem dohodku upoštevati:

– uresničevanje družbenoekonomske politike tekočega leta;
– vpliv gibanja življenjskih stroškov za realne osebne dohodke;
– že doseženo raven poprečnega osebnega dohodka pri udeležencu samoupravnega sporazuma;
– delovanje samoupravnega sporazuma dejavnosti glede možnosti povečanja osebnih dohodkov.

21. člen

Vrednotenje delovnega mesta obsega:

1. ZNANJE
1.1. poklic in poklicno izobrazbo
1.2. dodatno funkcionalno znanje
1.3. delovne izkušnje

2. ODGOVORNOST
2.1. odgovornost za opravljeno delo
2.2. odgovornost za delo drugih

3. NAPOR
3.1. umski napor
3.2. napor pri delu z ljudmi
3.3. fizični napor

4. DELOVNI POGOJI
4.1. nevarnost nezgod in obolenj
4.2. mikroklima
4.3. ropot
4.4. povečana raznovrstnost in zahtevnost dela
4.5. povečani obseg dela.

Osnove in merila za vrednotenje posameznih zahtev in pogojev delovnih mest so opisane v analitični oceni delovnih mest, ki je sestavni del tega člena (Priloga I.).

22. člen

V izhodiščno razmerje za skupino oziroma za značilno delovno mesto, ki je vzeto za izračun relativnih razmerij, je vključen 100-odstotni doseženi individualni učinek delavca ob istočasno doseženem normalnem poslovnem uspehu udeleženca samoupravnega sporazuma.

Vrste poklicev in delovnih nazivov ter določitev poprečnih razmerij med vrstami poklicev glede na poklic, odgovornost, napor in delovne pogoje so določeni, kot sledi:

	Tipičen poklic kot primer:	Popr. točkovna vrednost	Indeks
I. SKUPINA			
NAJOŽJE USMERJENI POKLICI			
Poklici za dela ali delovna mesta, ki ne zahtevajo posebnega usposabljanja oziroma za katera se je mogoče usposobiti v zelo kratkem času na delovnem mestu. Priučeni delavci z nepopolno osnovno šolo.			
Poklici kot so na primer:			
nepriučeni delavci, pomivalka, perica in tako dalje	Pomivalka	150	1,00
II. SKUPINA			
OZKO USMERJENI POKLICI			
Zahtevajo določeno organizirano usposabljanje. Zadošča nedokončana osnovna šola in dodatni tečaji za priučitev. Potrebna je krajša priučitev do 6 mesecev.			
Poklici, kot so na primer:			
kuhinjske pomočnice, likarice, vratar, kurir, telefonist in tako dalje	Kuhinjska pomočnica	190	1,30
III. SKUPINA			
SPECIALIZIRANI POKLICI			
Poklici ozke usmeritve, za katere se zahteva dokončana osnovna šola in dokončano organizirano usposabljanje po zakonu o poklicnem izobraževanju učnih razmerij in dopolnilni tečaji za priučitev.			
Poklici, kot so na primer:			
varuška otrok, otroška negovalka, pisarniški delavec, kurjač, bolničarka in tako dalje	Pisarniški delavec	260	1,70
IV. SKUPINA			
POKLICI ŠIROKEGA PROFILA			
Poklici širše usmerjenosti, za katere se zahteva izobrazba poklicne šole.			
Poklici, kot so na primer:			
hišnik, glavna kuharica v šolah in domovih, strojepiska, kuharica itd.	Hišnik	300	2,00
V. SKUPINA			
SPECIALISTI			
V osnovnih šolah jih ni.			
VI. SKUPINA			
DELOVODJE			
V osnovnih šolah jih ni.			
VII. SKUPINA			
POKLICI TEHNIKA			
Poklici tehnika in temu podobni poklici, za katere se zahteva izobrazba štiriletnih srednjih šol.			
Poklici, kot so na primer:			
knjigovodja, blagajnik, ekonom, statistik, analitik, stenodaktilograf, laborant, medicinska sestra, tajnik, računovodja, učitelj, strokovni učitelj, učitelj praktičnega pouka, vzgojitelj itd.	Učitelj	360	2,40
VIII. SKUPINA			
POKLICI V RANGU INŽENIRJA			
Poklici, za katere se zahteva izobrazba višjih šol in prvostopenjskega študija na fakulteti.			
Poklici, kot so na primer:			
sekretar šole, vodja računovodstva, vodja tehničnih služb, vodja pisarne, višja medicinska sestra, predmetni učitelj, defektolog, logoped, knjižničar, socialni delavec in drugi	Predmetni učitelj	420	2,80
IX. SKUPINA			
POKLICI V RANGU DIPLOMIRANEGA INŽENIRJA			
Poklici, za katere se zahteva izobrazba visokih šol in fakultet.			
Poklici, kot so na primer:			
diplomirani inženir, zdravniki, pravniki, ekonomisti in drugi, ki ne opravljajo pedagoškega poklica, profesor, šolski pedagog, šolski psihilog, šolski knjižničar ter vse vrste šolskih defektologov po istih nazivih kot profesor	Profesor	480	3,20
Delovna mesta, za katera se zahteva pedagoška izobrazba in praksa, strokovno-organizacijske sposobnosti in široka družbenopolitična angažiranost.			
Poklici, kot so na primer:			
ravnatelj in pomočnik ravnatelja	Ravnatelj	do 625	4,17

V interni delitvi udeleženk vrednotenje delovnih mest ne more odstopati za več kot ± 10 % s tem členom navedenih indeksnih razmerij.

23. člen

Za delavce, ki so končali visoko ali višjo šolo ali srednjo šolo in ki prvič nastopijo delo, šola uredi pripravništvo z namenom, da si pridobijo delovne izkušnje s praktičnim delom v svoji stroki.

Pripravniška doba traja od 6 mesecev do dveh let.

Usposabljanje pripravnikov ureja samoupravni akt šole.

24. člen

Ko diplomant pedagoške kadrovske šole prvič nastopi delo v delovni organizaciji, se ga lahko razporedi na delovno mesto učitelja-začetnika brez strokovnega izpita. Strokovni izpit mora kandidat opraviti najkasneje v 5 letih. Po opravljenem strokovnem izpitu se šteje, kot da je opravil izpit po preteku dveh let in se ga razporedi na delovno mesto učitelja-začetnika.

Pedagoškim delavcem, za katere ni predpisan strokovni izpit, se šteje, kot da so opravili strokovni izpit po dveh letih dela.

25. člen

Pedagoški delavci so lahko razvrščeni na naslednja delovna mesta:

– učitelj-začenik brez strokovnega izpita praviloma od 0 do 2 let delovne dobe,

– učitelj-začetnik s strokovnim izpitom praviloma nad 2 do 5 let delovne dobe,

– učitelj od 5 let delovne dobe dalje.

26. člen

Delavcu, ki je s pedagoškim delom dosegel z zakonom ali družbenim dogovorom priznan naziv, ki dovoljuje opravljanje določenega dela, se osebni dohodek poveča v skladu s pogoji za pridobitev naziva in z delom, ki ga opravlja.

27. člen

Delavcu, ki je po končani visoki šoli ali fakulteti dosegel javno priznano specializacijo, se lahko osebni dohodek poveča, če je specializacija pogoj za zasedbo delovnega mesta. Tako delovno mesto mora biti opisano v aktu o sistemizaciji delovnih mest.

28. člen

Stopnjo izobrazbe za delovna mesta pedagoških delavcev določa zakon o osnovni šoli, podrobneje pa akt o sistemizaciji delovnih mest doma, šole in drugih.

29. člen

Če ima delavec na delovnem mestu višjo strokovno izobrazbo, kot se zahteva na delovnem mestu, na katerem dela, se tak delavec razporedi po delovnem mestu in v značilno skupino po strokovni izobrazbi, ki jo zahteva sistemizirano delovno mesto.

30. člen

Delavcu, ki ima nižjo strokovno izobrazbo ali strokovno usposobljenost, kot se zahteva na delovnem mestu, na katerem dela oziroma dela na delovnem mestu, kjer se zahteva izobrazba alternativno, se odbija določen odstotek od razlike med številom točk med zahtevano in njegovo dejansko izobrazbo, vendar se lahko za ta odbitek zmanjša osebni dohodek le v primeru, če delavec ne opravlja zahtevanih opravil v predvideni kvaliteti, obsegu in času. O odbitkih določa samoupravni akt udeležencev sporazumevanja.

Rešitve v samoupravnih aktih udeležencev sporazumevanja morajo spodbujati k izobraževanju delavcev.

31. člen

Osebni dohodek delavcev-pripravnikov

Delavcu-pripravniku gre akontacija osebnega dohodka v višini:

– pripravniku s srednjo izobrazbo največ 70 % poprečnega mesečnega osebnega dohodka na zaposlenega v SR Sloveniji v preteklem letu;

– pripravniku z višjo izobrazbo največ 90 % poprečnega mesečnega osebnega dohodka na zaposlenega v SR Sloveniji v preteklem letu;

– pripravniku z visoko izobrazbo največ 105 % poprečnega mesečnega osebnega dohodka na zaposlenega v SR Sloveniji v preteklem letu.

Pripravnikova akontacija osebnega dohodka je lahko do 20 % višja od dogovorjene v prejšnjem odstavku, če ima udeleženec samoupravnega sporazuma izdelana merila za ugotavljanje njegovega individualnega uspeha, ali če je njegov pripravniški staž daljši kot eno leto. Tako določena akontacija osebnega dohodka se poveča za dodatke za težje delovne razmere skladno z določili samoupravnega sporazuma dejavnosti o merilih za razporejanje dohodka in za delitev sredstev za osebne dohodke.

32. člen

Nagrajevanje delovne dobe

Udeleženci se dogovorijo, da bodo osnovno vrednost delovnega mesta glede na delovno dobo povečali:

– delavcem nad 1 do 5 let delovne dobe	1 %
– delavcem nad 5 do 10 let delovne dobe	2 %
– delavcem nad 10 do 15 let delovne dobe	4 %
– delavcem nad 15 do 20 let delovne dobe	6 %
– delavcem nad 20 do 25 let delovne dobe	8 %
– delavcem nad 25 do 30 let delovne dobe	10 %
– delavcem nad 30 let delovne dobe	12 %

33. člen

Ovrednotenje stalnosti

Udeleženci samoupravnega sporazuma, ki zaradi prekomerne fluktuacije delavcev uvajajo posebno stimulacijo stalnosti, lahko določijo dodatek za stalnost delavcu, ki dela v isti delovni organizaciji:

nad 1 do 2 let	1 %
nad 2 do 3 let	2 %
nad 3 do 4 let	3 %
nad 4 do 5 let	4 %
nad 5 let	5 %

34. člen

Za šole, ki imajo 16 oddelkov, se šteje, da imajo normalen obseg dela. V šolah, ki imajo manj kot 16 oddelkov, se upoštevajo pri strokovnih, vodilnih in vodstvenih delavcih naslednji normativi:

– strokovne službe: na 600 učencev 1 strokovni delavec, na 800 učencev 2 strokovna delavca, nad 800 učencev 3 strokovni delavci.

Gornjo mejo števila učencev določijo merila TIS pristojne občine.

– Vodje podružničnih šol, pomočniki ravnateljev in ravnatelji imajo naslednjo učno obveznost:

– vodja podružnične šole poučuje v svojem razredu in ima polno učno obveznost, če ima podružnična šola 8 oddelkov. Učna obveznost se mu zniža za 1 učno uro za vsak nadaljnji oddelek.

– Pomočnik ravnatelja poučuje, če ima šola 22 oddelkov, 10 učnih ur, za vsak nadalnji oddelek se mu zniža učna obveznost za 1 učno uro. Pri 32 oddelkih pomočnik ravnatelja nima učne obveznosti.

– Ravnatelju osnovne šole, ki ima 6 oddelkov, se zniža učna obveznost za 8 učnih ur, za vsak nadaljnji oddelek se mu učna obveznost zniža za 2 učni uri. Pri 12 oddelkih ravnatelj nima učne obveznosti.

V šolah, ki imajo več kot 16 oddelkov, in šolah, ki imajo podružnične šole, male šole, priključene oddelke VVZ, POŠ, večerne šole, šolske kuhinje in podobno, zaradi česar imajo posamezni delavci večji obseg dela, je treba pri nagrajevanju teh delavcev upoštevati zlasti večje znanje in sposobnosti, dodatno odgovornost, polivalentnost, posebne delovne pogoje, ki morajo biti upoštevani, ko se določa vrednost delovnih mest teh delavcev na osnovi kriterija: obsega dela v AODM.

Taka delovna mesta so: tajnik, računovodja, vodja podružnične šole, pomočnik ravnatelja in ravnatelj.

35. člen

Osebni dohodek, izračunan po analitični oceni delovnih mest, se poveča:

– učiteljem, ki poučujejo v oddelkih za usposabljanje otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju, šol z italijanskim učnim jezikom do 15 %, učiteljem z dvojezičnim poukom do 20 %, če je pouk v treh oddelkih kombiniran znaša lahko skupno povečanje največ 20 % oziroma 25 % na dvojezičnih šolah;

– učiteljem, ki poučujejo v kombiniranih oddelkih z 2 razredoma osnovne šole do 15 %, v kombiniranih oddelkih z več razredi do 20 %.

Dodatke določijo pristojne TIS oziroma RIS skladno z regionalnimi sporazumi.

36. člen

Hospitacijske šole oziroma učitelji, ki opravljajo na teh šolah posebne naloge, dajejo hospitacije, uvajajo nove oblike dela, imajo pravico na povečani OD do 20 %.

Pedagoškim delavcem, ki delajo na celodnevnih šolah, do 25 % na OD, izračunan po AODM.

Pedagoškim delavcem na šolah, ki uvajajo pedagoške inovacije, do 25 % na OD, izračunan po AODM.

Eksperimentalne šole oziroma učitelji, ki sodelujejo pri eksperimentalnem delu, imajo pravico na povečan OD do 30 %.

O tem, katera šola šteje v gornji kategoriji oziroma kateri učitelji imajo pravico do dodatkov iz tega člena, določa ZŠ SRS sporazumno s šolo oziroma učiteljem in pristojno TIS oziroma RIS.

37. člen

Težja delovna mesta v osnovnih šolah se vrednotijo tako, da se vrednost izračuna po kriterijih analitične ocene delovnih mest za dodatek, ki ga določi šola sporazumno s temeljno izobraževalno skupnostjo.

Dodatki za težja delovna mesta se izračunajo po kriterijih kategorizacije težjih delovnih mest pristojne temeljne izobraževalne skupnosti.

38. člen

Učiteljem, ki kvalitetno delajo ter so družbenopolitično aktivni in vztrajajo na težjih mestih in oddaljenih delovnih mestih daljša časa, se prizna dodatek na pogoje dela.

Dodatek na stalnost se dodaja v višini od 30 do 100 % na doseženi osebni dohodek učitelja na takem delovnem mestu.

O višini dodatka odloči pristojna temeljna izobraževalna skupnost skladno z regionalnim sporazumom in v spodrazumu z republiško izobraževalno skupnostjo.

IV. IZPLAČILA, KI BREMENIJO OSEBNE DOHODKE

39. člen

Za delo v nočnem delovnem času zagotovijo delavcu udeleženci sporazuma dodatek v višini 50 % obračunske osnove ali dosežene akontacije OD na redni delovni čas.

Za nočni delovni čas se šteje čas od 22. ure do 5. ure oziroma do 6. ure naslednjega dne, če se to ujema z nočno delovno izmeno.

40. člen

Za delo v podaljšanem delovnem času (nadurno delo) in na dan nedelje zagotovijo delavcem udeleženci sporazuma dodatek v višini 50 % obračunske osnove ali dosežene akontacije osebnega dohodka za redni delovni čas.

41. člen

Za delo na dan zveznega ali republiškega praznika zagotovijo delavcem udeleženci sporazuma poleg zakonsko določenega nadomestila oziroma dosežene akontacije osebnega dohodka še dodatek v višini 50 % obračunske osnove oziroma dosežene akontacije osebnega dohodka za redni delovni čas.

42. člen

Udeleženci sporazuma lahko določijo za deljen delovni čas dodatek delavcu, če traja prekinitev delovnega časa med dopoldansko in popoldansko izmeno:

Dodatek za deljen delovni čas znaša največ 300 dinarjev (bruto) mesečno, če traja prekinitev delovnega casa več kot eno uro, in največ 600 dinarjev (bruto) mesečno, če ta prekinitev traja dve uri ali več, najmanj 1-krat tedensko, v dveh izmenah.

Udeleženci sporazuma se bodo posebej sporazumeli, kaj se šteje pri pedagoškem delu kot deljen delovni čas.

43. člen

Znesek nadomestila za čas bolezni do 30 dni ne sme biti nižji od 90 % mesečnega neto osebnega dohodka delavcev, izplačanega v preteklem letu.

Tako določeno nadomestilo osebnega dohodka ne more biti višje, kot bi ga dosegel delavec, če bi delal.

44. člen

Ob sprejemanju periodičnih obračunov in zaključnega računa so samoupravni organi temeljnih in drugih organizacij združenega dela dolžni poimensko obravnavati izplačila za delo po pogodbah o delu in presojati njihovo upravičenost.

Delovna organizacija mora o višini in namenu izplačila za delo po pogodbah o delu obvestiti temeljno ali drugo organizacijo združenega dela, v kateri je redno zaposlen delavec, ki je to izplačilo prejel.

V. PREJEMKI IN IZDATKI, KI ŠTEJEJO MED POSLOVNE STROŠKE

45. člen

Dnevnice za službena potovanja v državi ter stroški prenočevanja znašajo:

– za čas odsotnosti več kot 8 do 12 ur največ 90 dinarjev;
– za čas odsotnosti več kot 12 ur največ 140 dinarjev.

Stroški prenočevanja na podlagi računa se krijejo največ do 160 dinarjev. V primeru, da delavec za prenočevanje ne predloži računa, mu gre za prenočevanje največ 70 dinarjev.

Dnevnice so za vse delavce enake.

46. člen

Dnevnice za službena potovanja v tujino se določijo v višini, ki velja za republiške upravne organe.

Udeleženci samoupravnih sporazumov dejavnosti, ki so pri svojem poslovanju vezani tudi na maloobmejni promet, določijo v svojem samoupravnem sporazumu ali v družbenem dogovoru za območje višino dnevnice za potovanje v maloobmejnem prometu, ki traja manj kot 8 ur.

47. člen

Nadomestilo za uporabo osebnega avtomobila v službene namene znaša največ 1,50 din za prevoženi kilometer.

48. člen

Nadomestilo za ločeno življenje znaša mesečno največ 1200 din.

Delavec ni upravičen do nadomestila za ločeno življenje, če odkloni primerno družinsko stanovanje v kraju zaposlitve, ali če se je vselil v dodeljeno družinsko stanovanje, družine pa ni preselil.

Natančnejše pogoje za pridobitev pravice do nadomestila za ločeno življenje in višino nadomestila določijo samoupravni sporazumi dejavnosti po merilih za razporejanje dohodka in za delitev sredstev za osebne dohodke ter interni akti organizacij združenega dela.

Nadomestilo za ločeno življenje in terenski dodatek se med seboj izključujeta.

49. člen

Delavcu se lahko povrnejo stroški za prevoz na delo in z dela v višini stroškov javnih prevoznih sredstev na določeni relaciji s tem, da sami krijejo najmanj 30 dinarjev. Kjer ni možnosti prevoza z javnimi prevoznimi sredstvi, se lahko obračunavajo stroški prevoza na delo in z dela v višini največ 0,50 dinarja za kilometer.

Upravičenost do povračila izdatkov za prevoz na delo in z dela ter konkretno višino teh povračil določijo splošni akti organizacij združenega dela.

50. člen

Selitveni stroški se povrnejo delavcu ali njegovim družinskim članom, če se preselijo iz kraja dosedanjega stalnega bivališča v drug kraj zaradi dela, upokojitve ali smrti delavca in če je preselitev v interesu temeljne ali druge organizacije združenega dela. Selitveni stroški se povrnejo upokojencem tudi za selitev v istem kraju, če izpraznijo družbeno stanovanje, ki so ga dobili v najem pri delovni organizaciji, kjer so bili zaposleni in je za izpraznitev tega stanovanja zainteresirana delovna organizacija.

Selitveni stroški se povrnejo v višini dejanskih stroškov po predloženih računih in komisijsko ugotovljenih upravičenih stroških. Če je preselitev v interesu delovne organizacije, se lahko delavcu in družinskim članom, ki živijo z njim v skupnem gospodinjstvu, povrnejo prevozni stroški in izplačata največ dve dnevnici za službeno potovanje v državi.

51. člen

Regres za prehrano med delom znaša mesečno na delavca:

– do 200 din, če ima organizacija združenega dela organizirano prehrano med delom;
– po 100 din, če nimajo organizirane prehrane iz prve alinee.

Regres za prehrano se ne sme izplačati v gotovini. Veljavnost regresa za prehrano v obliki vrednostnih bonov mora biti omejena na tekoči mesec. Pravico do regresa za prehrano imajo tudi učenci v gospodarstvu, dijaki in študenti na praksi.

52. člen

Udeleženci sporazuma bodo v samoupravnih splošnih aktih opredelili pogoje, ki bodo kar najbolj spodbujali ustvarjalnost delavcev ter merila za pravične odškodnine in nagrade izumiteljem, racionalizatorjem in novatorjem.

VI. NAMENSKA SREDSTVA ZA STANOVANJSKO GRADNJO IN IZOBRAŽEVANJE

53. člen

Namenski znesek za stanovanjsko gradnjo znaša toliko, kot je sklenjeno v samoupravnem sporazumu o združevanju sredstev za stanovanjsko gradnjo, vendar ne manj, kot znaša 6 odstotkov bruto osebnih dohodkov.

54. člen

Namenski znesek za izobraževanje znaša najmanj 1,5 odstotka bruto osebnih dohodkov.

VII. PREJEMKI IN IZDATKI IZ SKLADA SKUPNE PORABE

55. člen

Udeleženci sporazuma oblikujejo sklad skupne porabe tako, da le-ta ne presega 70 % višine poprečnega mesečnega (bruto) osebnega dohodka na zaposlenega v SR Sloveniji v preteklem letu, pomnoženega s poprečnim številom delavcev ali po stanju ob koncu minulega leta v delovni organizaciji, pri čemer bodo zagotovili, da bo poraba sredstev za sklad skupne porabe rasla za 25 % počasneje kot doseženi dohodek organizacije združenega dela, povečan za obračunano amortizacijo.

V tako oblikovana sredstva niso všteta namenska sredstva za:

– regres za letni dopust učencev v gospodarstvu;
– stanovanjsko gradnjo;
– gradnjo počitniških domov in rekreacijskih objektov ter njihovo vzdrževanje najmanj v višini 10 % izplačanih regresov za letni dopust v tekočem letu;
– preventivno zdravstveno varstvo;
– odpravnine;
– otroško varstvo;
– humanitarne organizacije;
– pomoč družini delavca, ki je umrl zaradi posledic nezgode pri delu.

56. člen

Sredstva za nadomestilo stroškov rednega letnega dopusta se oblikujejo v višini najmanj 900 dinarjev in največ 1100 dinarjev na zaposlenega, pomnoženo s številom zaposlenih. Tako oblikovana sredstva se povečajo s prispevnimi stopnjami, določenimi z zakonom ali samoupravnimi sporazumi. Družbeni dogovor za območja ali interni akti udeležencev sporazuma določijo konkretno višino regresa iz omenjenega razpona.

Pri določanju konkretne višine regresa na delavca morajo udeleženci upoštevati socialni in zdravstveni položaj delavca po vnaprej določenih merilih in kriterijih.

V regres za letni dopust na delavca je všteto tudi regreširanje oskrbnega dne v počitniškem domu.

Do regresa za letni dopust je upravičen vsak delavec, ki ima pravico do dopusta.

57. člen

Za solidarnostne pomoči se štejejo:

a) pomoč družini delavca, ki je umrl zaradi posledic nezgode pri delu v višini pogrebnih stroškov po računu pristojne organizacije;
b) ob smrti v ožji družini in v primeru daljše bolezni delavca lahko znaša denarna pomoč največ en poprečni neto mesečni osebni dohodek zaposlenega v delovni organizaciji v preteklem letu;
c) enkratna pomoč ob elementarnih nesrečah ali požarih, ki so prizadeli delavca in njegovo družino;
č) enkratne letne obdaritve upokojencev;
d) enkratne pomoči ob nastanku težje invalidnosti;
e) druge solidarnostne pomoči.

Predlog za te solidarnostne pomoči – razen pod točko a) – poda osnovna organizacija sindikata, bremenijo pa sredstva iz prvega odstavka 55. člena.

58. člen

Odpravnina ob odhodu delavca v pokoj znaša najmanj dva in največ tri poprečne mesečne osebne dohodke na zaposlenega v SR Sloveniji v preteklem letu, zmanjšane za prispevke iz osebnih dohodkov. Enak znesek gre ob smrti delavca najožjim članom družine.

59. člen

Nagrade ob delovnih jubilejih znašajo:

– za 10 let delovne dobe v delovni organizaciji 2300 dinarjev;
– za 20 let delovne dobe v delovni organizaciji 3450 dinarjev;
– za več kot 30 let delovne dobe v delovni organizaciji 4600 dinarjev.

Tako oblikovana sredstva se povečajo s prispevnimi stopnjami, določenimi z zakonom ali samoupravnim sporazumom.

Ob začetku uporabe določil o nagradah za delovne jubileje se lahko upošteva tudi delavca, ki je že prekoračil enega takih jubilejev. V tem primeru se lahko izplača nagrada samo za en delovni jubilej.

Katera delovna doba se upošteva pri določanju delovnega jubileja in konkretno višino ter obliko nagrade za posamezne delovne jubileje določi udeleženec v svojem splošnem aktu. Te nagrade bremenijo sredstva iz prvega odstavka 55. člena.

VIII. ORGANI UDELEŽENCEV ZA IZVAJANJE SAMOUPRAVNEGA SPORAZUMA

Zbor udeležencev

60. člen

Zbor udeležencev je samoupravni organ, ki ga sestavljajo delegati konferenc občinskih delegacij vseh udeležencev.

Vsaka občinska konferenca delegira v zbor po enega delegata, ki ga izvoli občinska konferenca delegatov udeležencev za dobo največ 4 leta z možnostjo ponovne izvolitve.

Vsak delegat ima en glas.

Zbor udeležencev veljavno sklepa, če so prisotni delegati večine občinskih konferenc udeležencev. Zbor udeležencev se skliče, če to zahteva skupna komisija, ena tretjina občinskih konferenc udeležencev ali republiški odbor pristojnega sindikata.

61. člen

Zbor udeležencev zlasti:

– zavzame stališča do osnutka samoupravnega sporazuma ozi roma sprememb in dopolnitev;
– zavzema na predlog skupne komisije stališča o posameznih vprašanjih, o katerih se skupna komisija ni sama odločila;
– sprejema splošne akte za izvajanje samoupravnega sporazuma;
– obravnava poročilo skupne komisije o izvajanju sporazuma;
– izreče ukrep črtanja iz kroga udeležencev sporazuma;
– po potrebi konkretizira določila sindikalne liste;
– odloča o pritožbah udeležencev zoper odločitve skupne komisije;
– izvoli skupno komisijo izmed delegatov zbora ali drugih delegiranih delavcev-udeležencev sporazuma;
– izvoli svojega predsednika in namestnika.

Sklepi zbora udeležencev so obvezni za vse udeležence sporazuma in skupno komisijo.

Skupna komisija

62. člen

Skupna komisija šteje najmanj 15 članov, ki se volijo na 4 leta in so lahko ponovno izvoljeni. Sestav skupne komisije mora zagotavljati enakomerno zastopanost vseh vrst šol.

Skupna komisija je sklepčna, če je na seji več kot polovica njenih članov. Sklep je sprejet, če zanj glasuje več kot polovica članov skupne komisije.

63. člen

Pristojnosti skupne komisije:

– skrb za organiziran in usklajen potek sporazumevanja ter pripravljanje zasnov sporazuma ter spremembe in dopolnitve;
– skrb za izvajanje sporazuma. Pri tem sprejema vse odločitve, ki niso v izrecni pristojnosti zbora udeležencev;
– presoja utemeljenost pristopa novih udeležencev k sporazumu;
– vodenje postopka ugotavljanja kršitev ter izrek ukrepa za kršitve sporazuma, razen ukrepa črtanja iz kroga udeležencev;
– daje avtentična tolmačenja sporazuma;
– določi merila in kritje skupnih stroškov komisije za presojo in skupne komisije;
– voli predsednika in namestnika ter določi tajnika komisije;
– izvoli svojega delegata v komisijo za presojo izmed delegatov zbora udeležencev.

64. člen

Predsednik skupne komisije vodi delo komisije.

65. člen

Tajnik skupne komisije pripravlja gradiva za seje zbora udeležencev in skupne komisije, strokovno pomaga predsedniku pri vodenju sej zborov udeležencev in skupne komisije, vodi zapisnike sej, skrbi za uresničitev sklepov in opravlja druge strokovne naloge, potrebne za nemoteno delovanje obeh organov po sporazumu ter sklepih organov.

66. člen

Strokovne in administrativne posle za skupno komisijo opravlja osnovna šola dr. Vita Kraigherja v Ljubljani.

67. člen

Sedež skupne komisije je na osnovni šoli dr. Vita Kraigherja v Ljubljani.

68. člen

Skupna komisija za svoje delo odgovarja zboru udeležencev ter mu poroča o svojem delu.

Skupna komisija opravlja svojo funkcijo na sejah.

69. člen

Ukrepi proti kršiteljem.

Kot kršitev sporazuma se šteje vsako ravnanje udeležencev sporazuma, ki je v nasprotju z določbami samoupravnega sporazuma, zlasti pa:

– neredno ugotavljanje dohodka po merilih sporazuma;
– neizpolnjevanje meril o razporejanju dohodka;
– dajanje napačnih poročil o izpolnjevanju tega sporazuma;
– nepravočasno dajanje podatkov;
– izplačevanje najnižjega osebnega dohodka izpod družbeno dogovorjenega limita oziroma najvišjega osebnega dohodka iznad dogovorjenih meril;
– neizpolnjevanje določil samoupravnega sporazuma glede uveljavitve sindikalne liste;
– neizpolnjevanje določb resolucije o ekonomski politiki glede gibanja osebnih dohodkov v SR Sloveniji v tekočem letu.

70. člen

Vsakdo lahko da pobudo za začetek postopka ugotavljanja kršitve sporazuma.

Postopek ugotavljanja kršitve se začne na pismeno prijavo o kršitvi:

– delegata zbora udeležencev
– člana skupne komisije
– organa upravljanja udeležencev sporazuma
– organa samoupravne delavske kontrole
– sindikalne organizacije udeleženca sporazuma oziroma republiškega odbora sindikata
– komisije za presojo skladnosti samoupravnih sporazumov SR Slovenije
– SDK.

Po zakonu je skupna komisija dolžna obravnavati vsak primer, ko je pri razporeditvi dohodka udeleženec sporazuma presegel obseg sredstev za osebno in skupno porabo delavcev in odločil, ali je podana kršitev sporazuma ali ne, kot tudi ali so podani razlogi za uporabo ukrepov po sporazumu.

71. člen

Prijavo o kršitvi sporazuma je potrebno vložiti na sedež skupne komisije najkasneje v 3 mesecih po ugotovitvi kršitev, najkasneje pa v 2 letih od nastanka kršitve.

Ko pripravi skupna komisija potrebno gradivo, se skliče seja, ki je najkasneje v 30 dneh po prejemu prijave.

72. člen

Skupna komisija ugotovi, ali je podana kršitev, kakšna je, njeno težo in odloči o ukrepih. Če meni, da so razlogi za izrek ukrepa o črtanju iz kroga udeležencev, tak ukrep predlaga v odločitev zboru udeležencev.

Ob ugotovljenih kršitvah manjšega pomena in kadar se tudi brez uporabe ukrepa zagotovi pravilna uporaba določb sporazuma, lahko skupna komisija postopek ustavi.

73. člen

Skupna komisija vabi na sejo, na kateri odloča o kršitvi sporazuma, predstavnika udeleženca sporazuma, ki je kršil sporazum. Predstavnik ima pravico dati dodatna pojasnila.

Delegat prizadetega udeleženca nima pravice odločati o postopku ugotavljanja kršitve.

Sklepi se sprejmejo z dvotretjinsko večino članov komisije, ki lahko veljavno odločajo.

74. člen

Ukrepi za kršitev samoupravnega sporazuma so:

– opomin, o katerem je treba obvestiti vse udeležence sporazuma
– javni opomin, ki se objavi v glasilu ZSS Delavska enotnost
– črtanje iz kroga udeležencev.

Ukrep se izreče udeležencu, navede pa se tudi odgovorna oseba. Stroški postopka zaradi obravnavanja kršitve in objava bremene udeleženca sporazuma, ki je kršil sporazum.

75. člen

Predlog ukrepa za črtanje iz kroga udeležencev sprejme skupna komisija. Predlog je skupna komisija dolžna posredovati udeležencu sporazuma, ki je kršil sporazum, njegovemu organu upravljanja in organu samoupravne delavske kontrole in sindikalni organizaciji. Udeleženec sporazuma, ki je kršil sporazum, je dolžan v 30 dneh od sprejema predloga obvestiti skupno komisijo o podvzetih ukrepih za saniranje stanja in o uvedbi postopka proti odgovornim osebam.

Skupna komisija posreduje predlog skupaj s poročilom udeleženca sporazuma, ki je kršil sporazum, zboru udeležencev v sklepanje.

Sklep na zboru udeležencev se sprejme z dvotretjinsko večino glasov vseh članov zbora, ki lahko veljavno odločajo.

Odločitev zbora udeležencev je v tem postopku določena. Črtanje iz kroga udeležencev velja le za leto, v katerem je ukrep izrečen.

Če je udeleženec sporazuma črtan iz kroga udeležencev sporazuma, se šteje, da po pravnomočno izrečenem ukrepu nima sklenjenega sporazuma. Sklep o črtanju se pošlje republiškemu sekretariatu za delo, da ga vpiše v razvid samoupravnih sporazumov.

76. člen

Proti sklepu skupne komisije o izreku opomina in javnega opomina se udeleženec sporazuma, ki je kršil sporazum, lahko pritoži

na zbor udeležencev, v roku 30 dni od dneva sprejema sklepa o izreku ukrepa.

Zbor udeležencev sklepa o pritožbi z večino glasov prisotnih delegatov, ki lahko veljavno odločajo (torej brez delegata kršilca). Pritožbi lahko ugodi in zniža ukrep oziroma vrne zadevo v ponoven postopek ali pa pritožbo zavrne kot neutemeljeno.

77. člen

O sprejetem ukrepu skupna komisija oziroma zbor udeležencev takoj obvesti udeleženca sporazuma, ki je kršil sporazum, njegovega predsednika sveta vzgojnoizobraževalne organizacije oziroma drugega ustreznega organa upravljanja, predsednika organa samoupravne delavske kontrole, organizacije sindikata, prav tako se o tem obvesti pristojno enoto SDK, komisijo za presojo in republiški odbor pristojnega sindikata.

IX. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

78. člen

Udeleženke bodo vodile statistično evidenco osebnih dohodkov po tipičnih delovnih mestih, ki so določena v samoupravnem splošnem aktu udeleženk, ločeno po TOZD.

Podatki za izkazovanje, primerjanje in kontrolo tega sporazuma morajo biti na voljo iz knjigovodstva vsake udeleženke sporazuma ob periodičnih obračunih, lahko pa tudi v krajših rokih, če skupna komisija to zahteva.

Primerjava in kontrola izvajanja samoupravnega sporazuma o merilih za delitev dohodka in osebnih dohodkov se opravlja po veljavni metodologiji.

Za primerjavo z merili splošnega družbenega dogovora prikažejo udeleženke sporazuma podatke o izplačanih sredstvih za osebne dohodke po veljavni metodologiji. Če splošni družbeni dogovor o delitvi dohodka in osebnega dohodka predpiše za šolstvo drugo metodologijo, jo udeleženke tega sporazuma uporabijo.

79. člen

Udeleženci sporazuma se zavezujejo:

– da bodo določbe svojih samoupravnih splošnih aktov uskladili z določili tega sporazuma v roku treh mesecev od dneva njegove sklenitve, če ni za posamezne določbe določen drugačen rok. Kolikor samoupravni splošni akti ne bodo usklajeni s spredaj postavljenim rokom in so določbe takega splošnega akta udeleženca sporazuma v nasprotju z določbami sporazuma, se neposredno uporabljajo določbe tega sporazuma.

– Da bodo v nadaljnjem dograjevanju samoupravnega sporazuma dodatke iz 17. člena vnesli v AODM, o čemer je treba doseči soglasje s samoupravno interesno skupnostjo.

80. člen

Sistemizacijo z opisi delovnih mest je posamezni udeleženec tega sporazuma dolžan izvesti do 31. decembra 1975.

81. člen

Posamezni udeleženec sme uporabiti tudi drugo metodo AODM kot je sporazumu priložena, če z njo bistveno ne spremeni relativnih razmerij, ki so za tipična delovna mesta določena s tem sporazumom. Dokončno oceno o tem daje skupna komisija udeležencev.

82. člen

Dokler se z zakonom ali družbenim dogovorom ne uvedejo delovna mesta, za katera so potrebni pedagoški nazivi iz 26. člena tega sporazuma, se udeleženci sporazumevanja dogovorijo, da se pedagoškim delavcem iz dogovorjenih osebnih dohodkov lahko povečajo osebni dohodki po AODM do 8 %.

Za uporabo tega člena se udeleženci dogovorijo s samoupravno interesno skupnostjo.

83. člen

Samoupravni sporazum, njegove spremembe in dopolnitve se javno objavijo, tako da je dosegljiv vsakemu delavcu. V ustreznem številu se pošlje tudi komisiji za presojo samoupravnih sporazumov.

84. člen

Za udeleženca sporazuma, ki sprejme družbeni dogovor za območje, prenehajo veljati določbe tega sporazuma, ki so v nasprotju z določbami družbenega dogovora za območje.

85. člen

Z dnem uveljavitve tega sporazuma preneha veljati dosedanji sporazum o osnovah in merilih za delitev dohodka in OD za osnovno šolstvo.

86. člen

Samoupravni sporazum je sklenjen, ko ga po zakonsko določenem postopku sprejmejo v postavljenem roku delavci večine udeležencev sporazuma, republiški odbor sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja ter podpiše za podpis pooblaščeni delavec, kar ugotovi skupna komisija s sklepom.

Sporazum velja samo za tiste udeležence, ki ga sklenejo.

Po enakem postopku se sprejmejo tudi spremembe in dopolnitve sporazuma.

Uskladitveni postopki s sindikalno listo in drugimi novejšimi družbenimi akti se ne štejejo kot sprememba ali dopolnitev samoupravnega sporazuma po tretjem odstavku tega člena.

87. člen

Samoupravni sporazum velja od dneva, ko skupna komisija ugotovi, da je večina udeležencev sprejela samoupravni sporazum v enakem besedilu, uporablja pa se od 1. januarja 1975, razen določil 45., 46., 47., 48., 49., 50., 51. in 56. člena tega sporazuma, ki se uporabljajo od 1. marca 1975.

Ljubljana, v juniju 1975

SKUPNA KOMISIJA UDELEŽENCEV
SAMOUPRAVNEGA SPORAZUMEVANJA
ZA OSNOVNE ŠOLE
LJUBLJANA, Trg 9. maja 1

PRILOGA I

METODA VREDNOTENJA DELOVNIH MEST (AODM)

Udeleženci samoupravnega sporazuma o osnovah in merilih za delitev sredstev za osebno in skupno porabo delavcev v osnovnih šolah bodo vrednotili zahteve in pogoje dela na delovnih mestih po izdelanih opisih sistemiziranih delovnih mest z uporabo te metode.

ELEMENTI VREDNOTENJA DELOVNIH MEST SO:

1. ZNANJE, ki se zahteva za delo na delovnem mestu;
2. ODGOVORNOST, ki jo nalaga delo na delovnem mestu;
3. NAPOR, ki ga zahteva delo na delovnem mestu;
4. DELOVNI POGOJI.

KRITERIJI ZA VREDNOTENJE POSAMEZNIH ELEMENTOV SO:

1. ZNANJE:

1.1. poklic, izobrazba;
1.2. dodatno funkcionalno znanje;
1.3. delovne izkušnje.

2. ODGOVORNOST:

2.1. odgovornost za opravljeno delo;
2.2. odgovornost za delo drugih.

3. NAPOR:

3.1. umski napor;
3.2. napor pri delu z ljudmi;
3.3. fizični napor.

4. DELOVNI POGOJI:

4.1. nevarnost nezgod in obolenj;
4.2. mikroklima;
4.3. ropot;
4.4. povečan obseg dela;
4.5. povečana zahtevnost dela in raznovrstnost dela.

POSAMEZNI ELEMENTI OZIROMA KRITERIJI SE OPREDELJUJEJO IN VREDNOTIJO TAKOLE:

1. ZNANJE:

1.1. poklic

Poklic, ki se zahteva za delovno mesto, se vrednoti po stopnji izobrazbe in vrsti poklica.

Vrste poklicev se opredeljujejo in vrednotijo takole:

1.1.1. NAJOŽJE USMERJENI POKLICI (I. SKUPINA)

Poklici za dela ali delovna mesta, ki ne zahtevajo posebnega usposabljanja oziroma za katera se je mogoče usposobiti v zelo kratkem času na delovnem mestu. Priučeni delavci z nepopolno osnovno šolo 30

1.1.2. OZKO USMERJENI POKLICI (II. SKUPINA)

Zahtevajo določeno organizirano usposabljanje. Zadošča nedokončana osnovna šola in dodatni tečaji za priučitev. Potrebna je krajša priučitev do 6 mesecev 60

1.1.3. SPECIALIZIRANI POKLICI (III. SKUPINA)

Poklici ozke usmeritve, za katere se zahteva dokončana osnovna šola in dokončano organizirano usposabljanje po zakonu o poklicnem izobraževanju in urejanju učnih razmerij in dopolnilni tečaji za priučitev 100

1.1.4. POKLICI ŠIROKEGA PROFILA (IV. SKUPINA)

Poklici širše usmerjenosti, za katere se zahteva izobrazba poklicne šole 100

1.1.5. SPECIALISTI (V. SKUPINA)

1.1.6. DELOVODJE (VI. SKUPINA)

1.1.7. POKLICI TEHNIKA (VII. SKUPINA)

Poklici tehnika in temu podobni poklici, za katere se zahteva izobrazba štiriletnih srednjih šol 130

1.1.8. POKLICI V RANGU INŽENIRJA (VIII. SKUPINA)

Poklici, za katere se zahteva izobrazba višjih šol in prvostopenjskega študija na fakulteti 190

1.1.9. POKLICI V RANGU DIPLOMIRANEGA INŽENIRJA (IX. SKUPINA)

Poklici, za katere se zahteva izobrazba visokih šol in fakultet in

– delovna mesta, za katera se zahteva pedagoška izobrazba in praksa, strokovno organizacijske sposobnosti in širša družbenopolitična aktivnost 250

1.1.10. SPECIALIZACIJE IN DOKTORATI

– specializacija iz ožjega delovnega področja 25
– magistratura 40
– doktorat znanosti 60

1.2. DODATNO FUNKCIONALNO ZNANJE

Dodatno funkcionalno znanje, ki se zahteva za delovno mesto, se vrednoti takole:

1.2.1. Dodatno funkcionalno znanje, ki ga delavec pridobi na delovnem mestu z dopolnilnim samoizobraževanjem in ob izvrševanju nalog. Od tako pridobljenega znanja je odvisna uspešnost delavca na delovnem mestu.

1.2.1.1. Na delovnih mestih do V. skupine od 5–10
1.2.1.2. Na delovnih mestih od V. do IX. skupine od 10–30
1.2.1.3. Na delovnih mestih X. skupine od 30–40

1.3. DELOVNE IZKUŠNJE

Delovne izkušnje, ki se zahtevajo za delo na delovnem mestu, se vrednotijo takole:

1.3.1. I. skupina od 0 do 10 točk
1.3.2. II. skupina od 0 do 20 točk
1.3.3. III. in IV. skupina od 0 do 25 točk
1.3.4. VII. do IX. skupina od 0 do 30 točk

2. ODGOVORNOST

2.1. ODGOVORNOST ZA OPRAVLJENO DELO

Odgovornost za opravljeno delo se ocenjuje glede na vsebino in pomen dela ter pomen in obseg škode, ki bi nastala kot posledica nerednega, nevestnega ali netočnega opravljanja delovnih nalog. Večja ali manjša stopnja odgovornosti je odvisna od potrebne samostojnosti pri odločanju o načinu dela ter vestnosti, pazljivosti in skrbnosti, ki se zahteva za normalno opravljanje delovnih nalog, kot tudi od možnosti nastanka škode. Stopnje odgovornosti se opredeljujejo in vrednotijo takole:

2.1.1. **stopnja 1:** točk

Enostavna dela, ki zahtevajo običajno pazljivost in vestnost in kjer morebitna povzročena škoda ne more biti večjega obsega in pomena. Možen je stalen nadzor pri delu. V poštev prihajajo delovna mesta skupin I.–IV. 30–70

2.1.2. **stopnja 2:**

Zahtevnejša dela, pri katerih je potrebna večja pazljivost, točnost in samostojnost. Delo se kontrolira občasno in po potrebi. Možnost in višina škode je večja. V poštev prihajajo delovna mesta skupin V.–VIII. 70–90

2.1.3. **stopnja 3:**

Zahtevna strokovna dela, ki zahtevajo veliko prizadevnost, pazljivost in vestnost. Delo je le okvirno določeno in se opravlja samostojno. Kontrolira se rezultat dela. Posledice nepravilnega dela so lahko velike. V poštev prihajajo delovna mesta skupine X. ter delovno mesto računovodje 90–110

2.2. ODGOVORNOST ZA DELO DRUGIH

Odgovornost za delo drugih pomeni odgovornost za pravilno razporejanje in koordinacijo dela ter vodenje in nadzor dela skupin delavcev, oddelkov in služb.

Glede na obseg in zahtevnost dela skupine, oddelka ali službe se odgovornost za delo drugih opredeljuje in vrednoti po naslednjih stopnjah:

2.2.1. **stopnja 1:**

Odgovornost za delo skupin delavcev, ki opravljajo pretežno enostavna opravila po ustaljenih metodah. V poštev prihajajo vodje skupin delavcev na delovnih mestih skupin I.–IV. 10–20

2.2.2. **stopnja 2:**

Odgovornost za delo skupin, oddelkov in služb, ki opravljajo različna, tudi zahtevnejša opravila, ki večkrat zahtevajo tudi nove metode dela po lastnih izkušnjah. V poštev prihajajo delovna mesta vodij skupin, oddelkov in služb, ki obsegajo poleg delovnih mest skupin I.–IV. tudi delovna mesta skupine V. 20–30

2.2.3. **stopnja 3**

Odgovornost za delo skupin, oddelkov in služb, ki opravljajo raznovrstna, tudi zahtevna strokovna opravila po različnih metodah. V poštev prihajajo delovna mesta vodij skupin, oddelkov in služb, ki obsegajo tudi delovna mesta skupin VI.–X. 30–50

3. NAPOR

3.1. UMSKI NAPOR

Umski napor, ki ga zahteva delo na delovnem mestu, se ugotavlja in vrednoti glede na zahtevnost opravil in potrebno samostojnost pri delu po naslednjih stopnjah:

3.1.1. **stopnja 1:**

Delovna mesta, na katerih so opravila približno podobna in manj zahtevna, delovni postopki pa enostavni in se večkrat ponavljajo. Nadzor in nudenje pomoči sta možna tudi med delom. V poštev prihajajo delovna mesta skupin I.–IV. 5–30

3.1.2. **stopnja 2:**

Delovna mesta, na katerih so opravila zahtevnejša in raznovrstna ter jih je mogoče opravljati na različne načine po postopkih, ki se pridobijo z izkušnjami. Zahteva se tudi reševanje lažjih problemov. Nadzor dela in nudenje pomoči sta možna tudi med delom, vendar ne v podrobnostih. V poštev prihajajo delovna mesta skupin IV.–V. 30–50

3.1.3. **stopnja 3:**

Delovna mesta, na katerih so različna, tudi zahtevna opravila in različne metode dela, ki jih delavec sam določa. Delo zahteva tudi samostojnost in iniciativnost pri reševanju problemov. Pomoč pri delu se daje v obliki načelnih navodil, nadzoruje se praviloma le dokončno delo. V poštev prihajajo delovna mesta skupin V.–IX. 50–80

3.1.3. **stopnja 4:**

Delovna mesta z zelo zahtevnimi raznovrstnimi opravili, pri katerih mora delavec popolnoma obvladati stroko in metodologijo stroke. Metode dela določa delavec sam, tudi originalne. Opravila zahtevajo popolno samostojnost, razmišljanje in ustvarjalnost ter iniciativnost pri reševanju problemov ter koordinacijo pri iskanju rešitev. Možnost nadzora je omejena na dokončno delo. V poštev prihajajo delovna mesta skupine X. 80–120

3.2. NAPOR PRI DELU Z LJUDMI

Stopnja napora pri delu z ljudmi je odvisna od vsebinske vrste kontaktov ter intenzivnosti dela z ljudmi.

Ločimo:

a) informativne kontakte – to je dajanje brezosebnih informacij strankam (n. pr. vratar, telefonist ipd.);

b) svetovalne kontakte – to je dajanje informacij in nasvetov, združeno z globljim spoznavanjem želja stranke (n. pr. strokovno svetovanje);

c) anamnestično-svetovalne kontakte – to je poglobljeno delo z ljudmi zaradi odkrivanja človeške osebnosti in vzgojnega vplivanja (n. pr. socialni delavec).

Stopnje napora pri delu z ljudmi se opredeljujejo in vrednotijo takole:

3.2.1. **stopnja 1:**

Informativni kontakti približno polovico delovnega časa ali občasni svetovalni kontakti 5–10

3.2.2. **stopnja 2:**

Informativni kontakti ves delovni čas ali pogosti svetovalni kontakti 10–15

3.2.3. **stopnja 3:**

Svetovalni kontakti približno polovico delovnega časa 15–20

3.2.4. **stopnja 4:**

Svetovalni kontakti ves delovni čas ali pogosti anamnestično-svetovalni kontakti 20–30

(Nadaljevanje na strani 11)

Samoupravni sporazum

(Nadaljevanje s strani 10)

(Pri vrednotenju napora dela z ljudmi se ne upošteva napor pri vodenju, ker je že zajet v zahtevah vodenja).

3.3. FIZIČNI NAPOR

Fizični napor se ugotavlja in vrednoti po naslednjih stopnjah:

3.3.1. **stopnja 1:**
- sedeče delo za strojem ali z orodjem;
- hitrejši delovni ritem;
- občasno prenašanje bremen do 20 kg teže 5–15

3.3.2. **stopnja 2:** – ali srednji fizični napor
- delo v prostem ritmu
- prenašanje bremen do 50 kg teže
- uporaba različnih vrst ročnega orodja 15–35

4. DELOVNI POGOJI

4.1. Nevarnost nezgod in obolenj:
V poštev prihajajo samo manjše nevarnosti kot:
- manjša nezgoda, praske, poškodbe prstov in rok;
- lažji prehladi in obolenja;
- pretežno terensko delo 5–30

4.2. Mikroklima:
V poštev prihaja samo manj neugodna klima kot:
- plini in prah, ki še ne zahtevajo zaščitnih sredstev;
- smrad, ki še ne zahteva zaščitnih sredstev;
- umazanija, ki dela še ne ovira 5–10

4.3 Ropot:
V poštev prihaja samo manjši ropot do 50 fonov 5–10

4.4. Povečan obseg dela:
Povečan obseg dela se vrednoti kot dodaten kriterij na tistih šolah, ki imajo več kot 16 oddelkov. Dodatek se prizna:

4.4.1. Ravnatelju šole:
- za vsak oddelek nad 16 do 42 oddelkov po 1,5
- za vsak oddelek nad 42 po 0,5

4.4.2. Pomočniku ravnatelja:
- za vsak oddelek nad 32 oddelkov do 42 oddelkov po 1

4.4.3. Računovodji šole:
- za šolo od 17 do 24 oddelkov 10
- za šolo od 25 do 35 oddelkov 15
- za šolo, ki ima več kot 35 oddelkov 20

4.4.4. Tajniku šole:
- za šolo od 17 do 24 oddelkov 5 točk
- za šolo od 25 do 35 oddelkov 10 točk
- za šolo nad 35 oddelkov 15 točk

4.4.5. Delavcem, ki imajo povečan obseg dela in večjo odgovornost zaradi organizacije in poslovanja šolskih kuhinj se doda:

4.4.4.1. –na vsakih začetih 100 obrokov (če šole kosila pripravljajo) po 5

4.4.4.2. –na vsakih začetih 100 malic (če šole malico pripravljajo) po 2

4.4.4.3. –na vsakih začetih 150 obrokov (če šole obroke samo delijo) po 2

4.5. POVEČANA ZAHTEVNOST IN RAZNOVRSTNOST DELA

Povečana zahtevnost in raznovrstnost dela se vrednoti na delovnih mestih, na katerih strokovno delo in zahtevnost in raznovrstnost odstopata od normale.

4.5.1. **Stopnja 1**
Raznovrstnost dela tajnika in razrednika do 5

4.5.2. **Stopnja 2**
Zahtevnost in raznovrstnost dela računovodje do 10

4.5.3. **Stopnja 3**
Zahtevnost in raznovrstnost dela vodje podružnične šole, pomočnika ravnatelja, ravnatelja do 20

PRIMER VREDNOTENJA NEKATERIH ZNAČILNIH DELOVNIH MEST V OSNOVNIH ŠOLAH
SE NE MORE UPORABLJATI KOT INSTRUMENT ZA DELITEV "OD"

PRILOGA VI

Funkcionalna skupina		Značilni poklici in delovni nazivi, kot so:	Znanje: Poklic izobrazba	Znanje: Dod. funkc. znanje	Znanje: Del. izkušnje	Odgov.: Za opr. dela	Odgov.: Za delo drugih	Napor: Umski n.	Napor: Delo z ljudmi	Napor: Fizični n.	Skupno funkcij (od 4 do 11)	Indeksno razmerje	Delovni pogoji: Nevarnost nezg. in ob.	Delovni pogoji: Mikroklima	Delovni pogoji: Ropot	Delovni pogoji: Povečan obseg	Delovni pogoji: Raznovrstnost	Skupaj pogoji (od 14 do 18)	Indeksno razmerje	Skupaj toč. (12 + 19)	Indeksno razm. del. mest
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
I	Najniž. usp.p.	Nepriučeni delavec, poriv.	90	-	10	30	-	5	-	35	110	1,00	30	5	5	-	-	40	0,4	150	1,00
II	Ozko us.p.	Priučeni delavec	60	-	20	35	-	15	-	30	160	1,50	20	10	-	-	-	30	0,3	190	1,30
III	Special. p.	Pisar. delav.	100	5	25	55	-	40	-	15	230	2,30	10	-	-	-	-	10	0,1	240	1,70
IV	Široko usm.p.	Hišnik	100	5	25	60	10	30	5	30	265	2,40	25	10	-	-	-	35	0,3	300	2,00
VII	Tehniki	Tajnik	130	15	30	90	-	50	15	10	335	3,00	-	-	-	15	5	20	0,2	355	2,40
		Računovodja	130	30	30	105	-	60	-	-	355	3,20	-	-	-	20	10	30	0,3	385	2,60
		Učitelj	130	20	30	90	-	60	30	-	360	3,30	-	-	-	-	-	-	-	360	2,40
VIII	Inženirji	Predmetni učitelj	190	20	30	90	-	60	30	-	420	3,82	-	-	-	-	-	-	-	420	2,80
IX	Dipl. ing.	Profesor	250	20	30	90	-	60	30	-	480	4,36	-	-	-	-	-	-	-	480	3,20
		Pom. ravnatelj	250	30	30	105	15	60	10	-	520	4,73	-	-	-	-	10	10	0,1	530	3,53
		Ravnatelj	250	40	30	110	55	30	10	-	555	5,05	-	-	-	50	20	70	0,2 do 0,5	do 625	4,17

Delavcev specialistov V. skupine in delovodij VI. skupine v osnovnih šolah ni.

PRILOGA III (k AODM)

TABELARIČNI PREGLED TOČKOVNIH VREDNOSTI POSAMEZNIH IN SKUPNIH ZAHTEV SISTEMIZIRANIH DELOVNIH MEST (upoštevane so najvišje možnosti n.pr.v VII.skupini)

ZAHTEVE		Točkovne vrednosti zahtev del.m. skupina: I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX a	IX b	Najvišje možno število točk posameznega elementa zahtev	Skupaj zahteva
Znanje	1.1 Poklic-izobrazba	90	60	100	100	-	-	130	190	250	250	250	
	1.2. Dod. funk. znanje	-	-	5	5	-	-	30	30	30	40	40	
	1.3. Delovne izkušnje	10	20	25	25	-	-	30	30	30	30	30	320
Odgovornost	2.1.0. za opravlj. delo	30	35	55	60	-	-	90	90	90	110	110	
	2.2.0. za delo drugih	-	-	-	10	-	-	-	-	-	35	35	145
Napor	3.1. Umski napor	5	15	40	30	-	-	50	60	60	30	30	
	3.2. Nap. pri delu z lju.	-	-	-	5	-	-	30	30	30	10	30	
	3.3. Fizični napor	35	30	15	30	-	-	10	-	-	-	35	145
Del. pogoji	4.1. Nevar. nezg. in obol.	30	20	10	25	-	-	-	-	-	-	30	
	4.2. Mikroklima	5	10	-	10	-	-	-	-	-	-	10	
	4.3. Ropot	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	
	4.4. Pov. obseg dela	-	-	-	-	-	-	20	-	-	50	50	
	4.5. Zahtev. in raz. nov.	-	-	-	-	-	-	10	-	-	20	20	115
		150	190	260	300	-	-	410	430	490	625	725	725

Za začetek novega šolskaga leta

Dobra novica

Že v lanskem šolskem letu so iz Vzgojnovarstvenega zavoda iz Trbovelj poslali pismo s tole vsebino:

„. . . *Prav lepo bi vas prosili, če bi nam omogočili nabavo umetnega peska za naše peskovnike. Ker nimamo dovolj denarja, ne moremo kupiti kompletnih peskovnikov. Druga težava pa je tudi v tem, da starih peskovnikov ne moremo zavreči. Z iznajdljivostjo naših vzgojiteljic in z umetnim peskom bi ustvarili nekaj lepega – novega. Tako vas še enkrat prosimo zanj. Neizmerno vam bomo hvaležni vsi, še posebno pa naši malčki . . .*"

Potem je prišlo drugo, nič manj zgovorno pismo iz osnovne šole Prežihov Voranc, Ravne na Koroškem:

„. . . *Žal nam je, ker ne morete ustreči tudi naročilu za sam didaktični material. Imamo še dobro ohranjena korita – peskovnike in umetni pesek bi nam precej olajšal vsakoletno delo – menjavo peska. Menimo, da nimamo takih želja samo mi in morda boste zato le našli razumevanje tudi za prodajo samega didaktičnega materiala . . .*"

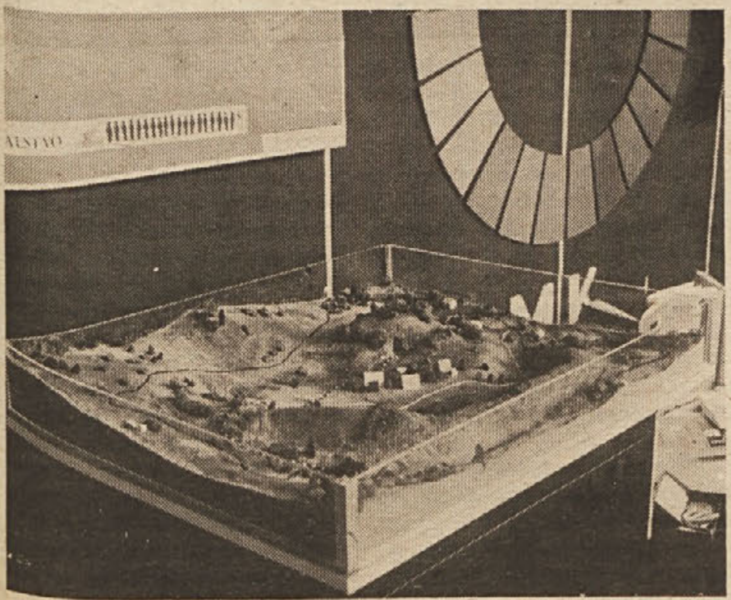

Pisma s tako ali podobno vsebino, ki so iz vseh strani Slovenije, pa tudi iz drugih jugoslovanskih republik prihajala na naslov oddelka učil Mladinske knjige, niso naletela na gluha ušesa. Kljub temu pa jim lep čas ni bilo mogoče ustreči. Prodaja je bila odobrena le za kompletne peskovnike. Kljub temu da imajo korita, ki so izdelana iz prozorne plastične snovi, veliko prednosti pred starimi lesenimi koriti, ne samo iz estetske, pač pa tudi in predvsem iz pedagoške plati, so bili vzroki, ki so jih navajale šole in vzgojnovarstveni zavodi, dovolj zgovorni: nujno bi bilo omogočiti, da bi šola in vzgojnovarstveni zavodi lahko kupili tudi sam didaktični material. Tihi, vendar vztrajni pozivi naj vendarle rešimo ta problem, so končno pripomogli k želenemu uspehu.

Prodaja didaktičnega materiala za reliefne peskovnike (brez korit) je odobrena. Proizvodnja je stekla že med šolskimi počitnicami in didaktični material, prve garniture iz te serije že lahko dobite. Ena garnitura obsega:
- veliko vrečo (10 kg) umetnega peska
- osem vrečk obarvanega materiala za posipanje ali za obarvanje reliefa
- garnituro lesenih aplikatov (hišice, stolpnice in tovarniške dimnike)
- vrvico (modro, rdečo in črno) za ponazorilo rek, cest in želez. prog
- islandski mah (impregniran in obarvan) za označitev gozdov
- sito za posipanje barv
- leseno modelarsko lopatico.

Upajmo, da bo proizvodna zmogljivost tolikšna, da bo mogoče sproti zadostiti vsem potrebam. Za tiste, ki vrednosti in uporabnosti tega didaktičnega materiala še ne poznajo, pa le nekaj pojasnil:

UMETNI PESEK

Izdelan je iz posebnih, impregniranih lesnih vlaken in sijajno nadomešča pesek. Ima veliko prednosti:
- umetni pesek se ne praši in ne maže
- relief oblikujemo s suho modelirno maso, brez vode
- oblika reliefa se dobro in dolgo ohranja
- relief je mogoče brez težav in hitro pripraviti ali predelati
- nova modelirna masa je lahka in ne praska
- kemikalije, ki so potrebne za impregnacijo, niso škodljive

BARVE

Barve – posipnega materiala: osnovna masa (umetni pesek) z dodatkom svetlo zelene, temno zelene, rdeče, rumene, modre, bele, rjave in oker barve.

Predelava že izdelanega reliefa je zelo preprosta: poberemo aplikate (hišice, vrvice, grmičevje itd.), obarvani relief ali tanko plast barve na njem pa zmešamo z osnovno maso. Lastnosti materiala se zavoljo tega ne bodo poslabšale. Ostale bodo nespremenjene in takoj nato lahko oblikujemo drug relief. Barva za posipanje mora biti vedno sveža, za vsak relief posebej.

APLIKATI

Le-ti se uporabljajo po potrebi. Odvisno od kraja ali pokrajine, ki jo modeliramo. Na primer: modro vrvico uporabimo za označitev manjših rek; velike reke, jezera in morja prekrijemo z modro barvo. Hišice so namenjene za označitev vasi in trgov; stolpnice, hkrati s hišicami pa uporabljamo pri oblikovanju mest itd.

Za šole in vzgojnovarstvene zavode, ki si bodo lahko kupili kompleten peskovnik z didaktičnim materialom, pa še bežna informacija o ogrodju peskovnika; izdelano je iz prozorne plastične snovi, zato je njegova uporabnost mnogostranska:

– Prozoren pokrov peskovnika ima pri pouku geografije v nižjih razredih osnovne šole še poseben pedagoški pomen. Nanj učitelj, na osnovi izdelanega reliefa, z barvnimi flomastri ali z navadno gosto tempera barvo zariše zemljevid; tako zarisani pokrov obesi na steno (v ta namen so v plošče že vdelani urezi ali izrezi), s čimer poda učencem nazorno razlago ob prehodu s pokrajine na zemljevid.

– Prozorne stene peskovnika so namenjene za obravnavo geoloških tem v višjih razredih osnovne, pa tudi srednje šole. Učitelj s preprostimi sredstvi lahko prikaže presek zemlje, pri čemer uporablja umetni pesek in barve, ki so namenjene za obarvanje reliefnih površin.

Prozorno ohišje novega peskovnika pa ima še veliko drugih odlik; to sta potrdila že republiška recenzenta – pedagoška svetovalca (prof. Milan Adamič in prof. Irena Levičnikova), ki sta v svojem recenzijskem poročilu o novem sodobnem reliefnem peskovniku z umetnim peskom, barvami in aplikati, med drugim napisala:
- da je uporaba peskovnika pri vzgojnoizobraževalnem delu mnogostranska;
- da celoten izbor omogoča hitro in estetsko oblikovanje reliefa in namestitve posameznih aplikatov;
- da ima novi peskovnik s koritom iz pleksi stekla tudi to prednost, da učenci relief lahko opazujejo s strani in od zgoraj, kar jim omogoča lažje razumevanje pri prehodu na zemljevid;
- da omenjeni peskovnik lahko uspešno uporabljajo, ne samo v šolah, pač pa tudi v vzgojnovarstvenih zavodih itd.

Reliefni peskovnik z umetnim peskom, barvami in aplikati pa je, po mnenju številnih pedagogov, mogoče zelo uspešno uporabiti, ne samo pri geografiji, pač pa tudi pri pouku zgodovine, z oblikovanjem raznih zgodovinsko pomembnih teritorijev, pri prometni vzgoji, še posebno pri pouku v posebnih šolah, kjer je nazorna razlaga nujna, potem v vojaških enotah pri oblikovanju reliefov z raznimi strateško pomembnimi točkami itd.

MARTA GROM –
Oddelek učil
„Mladinske knjige"

SATIRA IN HUMOR

Nande Razboršek

Bob ob steno

Nenadoma sredi avgusta

Meževen avgustovski dan je in grebem po sebi in vasi. Ugotavljam to in ono in si mislim to in drugo. Pravim si, da je ta vas skoraj ponorela. Tudi druge niso izjema. Ljudje se zaganjamo sem ter tja in se drug pred drugim ne moremo skriti. Izgubili smo skoraj vsa merila in vso razsodnost. Nobeni stvari ne rečemo to, kar je, ampak zamenjujemo pojem s pojmom in dejanje z dejanjem. Nobene trdnosti ni med nami, nobene avtoritete. Dogodke jemljemo same po sebi in pozabljamo, da so odsev odnosov.

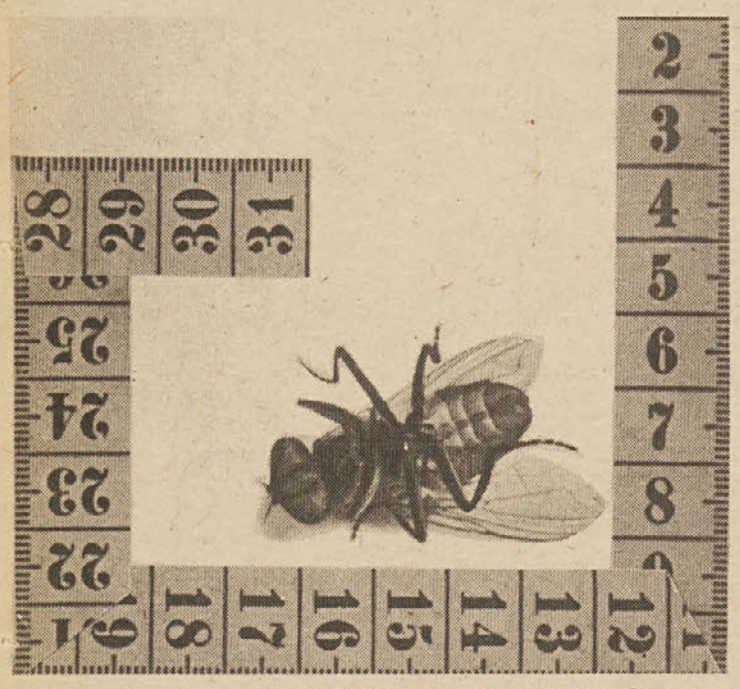

Skoraj ni kotička v vasi, ki bi bil nenaseljen. Kjer ni ljudi, so oči in ušesa, ki vse vidijo in slišijo. Ljudje in organi vse nadzorujejo. Pri enih vse, pri drugih nočejo nič. Posebno učiteljstvo je v teh počitniških dneh močno nadzorovano.

Ljudje in organi gledajo in poslušajo, če smo urejene, zrele in stabilne osebnosti. Prisluškujejo naši delovni in srčni kulturi. Ugotavljajo, če smo kreativni, produktivni, sproščeni, vztrajni in usmerjeni k ciljem. Tudi ta meževen avgustovski dan na vse to gledajo. Niti za hip ne smeš skočiti iz kože! Gumbi morajo biti vedno zapeti do vratu. Od znotraj pritisk, od zunaj pritisk, zato hodimo skoraj sključeni in do skrajnosti napenjamo živce. Očitajo nam, da smo starokopitni in zanikrni. Da se oklepamo preživelega, da se pretirano bojimo sprememb in novosti.

Živčni postajamo, žremo tablete sinequan proti depresijam in si mršimo lase. Skoraj vse učiteljice iz nižjih razredov imajo svoje stalne nevrologe. Včasih so obupane, kot da bi se podiral svet. Premetavajo ročno izdelana učila in ponazorila in se tresejo od strahu. Mislijo na dneve in ure, ko bodo spet morale čepeti na površno pripravljenih seminarjih in posvetovanjih o novostih, ki bodo odslej edino zveličavne. Bojijo se groženj raznih svetovalcev, bojijo se, če jih morda ob neki priliki ne bo izdala njihova delovna vnema in bodo pozabile v priprave napisati operativni smoter. In ta smoter mora biti napisan v tej in tej osebi, sicer je ogenj v strehi in voda v kleti.

Druge vaške strukture ne doživljajo podobnih notranjih in zunanjih pritiskov in strahu. Mirne so in lepo v tujkah govorijo o vsem in o ničemer. Le v sanjah jih včasih straši in premetava. Potne se zbudijo, zakričijo in se spet pokrijejo. Zjutraj pripovedujejo, da jih je ponoči tlačila mora. Sanjalo se jim je, da so postali prosvetni delavci. Poslušalke, ki imajo ob svojem pisalnem stroju posebnega psa, da jim išče črke, se skoraj valjajo od smeha. V sanjske knjige nato pogledajo in preberejo, da so tovrstne sanje slabe. Da bo sanjajoči prišel na beraško palico, če ne bo pazljiv. Nato so pazljive in hitro napišejo prosti spis o tem, da imajo v vasi skoraj vse šole pogoje, da sledijo velikim spremembam v vzgoji in izobraževanju, da pa se jim učitelji upirajo, ker so pač starokopitni in se bojijo sprememb in novosti. Naslednjo noč imajo mirne sanje in se vse sanjajoče obdobje smehljajo.

Moreče sanje tudi prosvetarjem ne prizanesejo. Tudi mi se iz noči v noč potni prebujamo, kričimo, si brišemo znoj in zopet legamo. In potem svojcem, če jih imamo, razlagamo, da se nam je v sanjah prikazala gospa z očali na obrazu in z volančki okoli vratu ter z ekranom okoli glave, gnala svoj vik in krik, nas motrila in sejala med narod napihnjene in poetične stavke, ki bi ji jih sam Janez Svetokriški zavidal. Potem se skoraj nič več ne zaspi, ampak se premetava in žre tablete. Tu in tam reče kdo od svojcev, da bo moralo biti konec tega cirkusa, sicer bo šla familija narazen. Svojci preklinjajo tečaje, seminarje, hospitacije, svetovalce, priprave, proslave, konference, seje, sestanke, teste, ponazorila, učila, slabe učbenike; učiteljice in drugi vzamemo brž še to ali ono pomirilo in čakamo na jutro. Vmes še slišimo, da imajo občinske administratorke večje osebne dohodke kot mi. To nas popolnoma umiri in izniči.

A vse to so samo naše ponočne vaške zadevščine, ki so seveda daleč od resnice, saj vemo, kako noč vse stvari napihne in izmaliči. Jutro potem vedno prinese pravo resnico.

Današnje jutro je bilo v polni avgustovski bleščavi. Sonce je počasi sušilo ponočni dež, kmetje so se dušali, ker jim je spet namočilo otavo. Vaščani so bili hitro v polnem razmahu norenja. Čuvarke vaškega reda so se že zgodaj obesile čez balkon in napele vratove. Skozi vas je zaropotal po industrijskem tiru vlak z enim vagonom in pobral tedensko proizvodnjo. Siv dim se je valil za njim. Vaški posebnež je sredi prašne ceste zapel svojo običajno pesem: Oh zdaj gremo, oh zdaj gremo, nazaj nas več ne bo. Ženske po balkonih so ugotovile, da bo še kar slabo in nestalno vreme z občasnimi krajevnimi plohami. Ni jih bilo med njimi, ki bi v tej pesmi zaslutile simbolični odtenek. Odvijejo radio, ker je slišati nov vaški hit, ki ga izvaja umetnik iz podeželja, ki žalostno poje: Očka moj, vrni se iz tujine, čaka te žena, čaka te sine . . .

Vse je kot običajno, le proti železniški postaji jo maha pet učiteljic iz nižjih razredov. Vlečejo nabasane kovčke, pod pazduho tiščijo torbice s tabletami proti depresijam. Za njimi se podi nekaj otročajev. Derejo se, kot da bi jim pogorela šola. One jih tolažijo, da bo še vse dobro, ne samo dobro – čudovito bo. Prišle bodo nove tovarišice, mnogo jih bo prišlo, kolikor jih bo kdo hotel, jih bo prišlo, kmalu bodo prišle, že čakajo in nestrpne so, prišle bodo in mlade bodo. Polno delovnega elana bodo prinesle s seboj in z navdušenjem bodo sprejemale vse velike in majhne, potrebne in nepotrebne, pripravljene in nepripravljene spremembe in novosti. Pa poslušne bodo, kot zna biti le mladina, dojemljive za vsako kritiko, s srcem bodo pri delu. One pa odhajajo. Preprosto odhajajo. Včasih so mislile, da bodo z veseljem delale z otroki do pozne starosti, a bile so prismojene, naivne. Ne zmorejo več. Včasih so se trudile noč in dan, v šoli za šolo in doma za šolo. Celo sorodniki so včasih pomagali striči razne srčke in deteljice in čas je opravil svoje. Ena doda, da bi bilo vse dobro, če bi manj resno vzele svoje delo. Oh ne, ne bojijo se sprememb, bojijo se načinov, ki nosijo spremembe. Saj gredo zdaj vendar veliki spremembi naproti. Ena je dobila delo v knjižnici, druga v založbi, tretja v knjigarni, četrta v banki, peta na strokovnem centru.

Strmeči ostali sprva ne rečemo ne bele ne črne. Nato se oglasi eden od vodilne strukture in pravi, da ta odhod ni nič tragičnega. Pač niso bile s srcem in telesom pri delu in za take je bolje, da čimprej odidejo. Učitelji so vedno bežali iz šole, ko so ugotovili, da jim poklic ne ustreza in to je edino pošteno. Le zakaj bi učitejem, ki so rojeni za ta poklic, odžirali kruh, lepo vas prosim. Njihove plače res niso zavidanja vredne, imajo pa zato šest mesecev počitnic, druge dneve pa skoraj nič ne delajo.

Sredi dopoldneva izza ovinka prihuljeno prisopiha vlak. Počasi zavre in ustavi. Učiteljice se zrinejo v vagone, odprejo okna in pomahajo. Odziva med nami skoraj ni. Le med otročaji ga je nekaj. Nekje visoko zagrmi in rositi začne.

Vedno pripravljeni

Večkrat beremo, da so naši prosvetni delavci preveč zamaknjeni v svojo stroko, da se ukvarjajo zgolj s poklicem, da ne morejo pogledati čez plot, skratka, da so premalo vsestransko razgledani. Prepričali se boste, da bom, enkrat za zmeraj, s tole zgodbo ovrgel take in podobne očitke. Pripovedoval vam bom, kako smo doma, v Podhribu, počastili krajevni praznik, in sicer kar z dvema prireditvama hkrati: z nogometno tekmo s sosednjo vasjo Hrib in z gostovanjem Opere iz republiške metropole. Vse je bilo preudarno pripravljeno. Zagodli sta nam jo le dve nevšečnosti.

Tik pred začetkom nogometne tekme je v kabinet učitelja glasbe pridrvel predmetni učitelj telovadbe.

– Pomagaj mi, tovariš, za božjo voljo! Hčerka si je zlomila nogo.

– Ne spoznam se na noge, je neprizadeto odgovoril učitelj glasbe.

– Seveda ne, toda hčerko moram takoj peljati v krajevno bolnišnico. Saj veš, da bi moral prenašati kot športni reporter drugi polčas nogometne tekme med našim Podhribom in Hribom. Tu imaš seznam igralcev, strokovne nazive od vratarja do srednjega krilca in desne zveze. Razgledan si, znašel se boš. V desetih minutah bodi pripravljen, je še dostavil in jo odkuril, ne da bi počakal na odgovor.

Učitelj glasbe se ni nikoli zmenil za nogomet, znašel pa se je imenitno. Po desetih minutah je odplaval njegov glas v eter:

„Pričenjamo prenos drugega polčasa med domačim Podhribom in moštvom Hriba iz sosednje vasi. Dovolite mi, da vas seznanim s potekom prvega polčasa, ki se je končal z dvema kontrapunktoma, torej s kompozicijsko metodo samostojno vodenih, a ubranih, zvenečih glasov: 1:1. Pod taktirko moža v črnem s čarobno piščaljo v zobeh, uglašeno v dodekafonski distonični lestvici, se je pričela tekma po huronski uverturi vseh navzočih navijačev. Sosedje s Hriba so prišli spodbujat svoje moštvo s klarinenti, s piščalmi in z najglobljim trobilom, s kontrabasovsko tubo z obsegom on kontra d do d 1. Takoj v začetku je srednji krilec domačinov podal žogo centru allegro ma non vivace, ta pa jo je udaril po nekaj taktih v četrtinskem ritmu harmonično in incanzaldo. Heterofono vpitje domačih navijačev so spremljali ritmični udarci tolkal in činel. Kmalu so gostje izenačili. Desna zveza s Hriba je v dolgem loku, delicioso appasionato, postregla levemu krilu, ki je sostenuto prelisičil domačega vratarja. Njegova kadenca je bila „da capo alla fine“ zaman. Med domačimi navijači je zavladala sordino-pavza!“

Tako je učitelj glasbe opisal potek prvega polčasa.

Ves hripav in prepoten se je učitelj glasbe prehladil. Medtem se je vrnil učitelj telovadbe s hčerko, ki je imela nogo v mavcu.

– Vidim, da si hripav, prenos opere ti bom pomagal napovedovati jaz, mu je sočutno predlagal učitelj telovadbe.

– Tukaj imaš vsebino opere „Ero z onega sveta“, saj vidiš, da komaj govorim, je zašepetal sotto voce učitelj petja.

Zvečer so gledalci pred vsakim dejanjem poslušali tole:

„Dragi gledalci, namesto obolelega predmetnega učitelja glasbe vas bom jaz seznanil z opero, ki jo bodo drevi uprizorili. Dejanje poteka v majhni vasici pod Dinaro, kjer imamo čudovite kraje, primerne za smučanje. Kmečki fant Mića ljubi Djulo, hčerko bogatega kmeta Marka, deklico iz prvega zakona. Najbrž si jo je želel kot soigralko v mešanih dvojicah pri tenisu, torej čisto upravičeno v panogi, kjer doslej nismo želi veliko uspehov. Da bi si jo pridobil, si je fant izmislil zgodbo o onem svetu in se zato spusti navzdol po jablani, kot da bi rad prekosil svetovni rekord v enosedežnem bobu.“

V takšnem slogu je nadaljeval pred vsakim dejanjem. Postregel vam bom samo z nekaterimi cvetkami: „Z oboroženim spremstvom, kot da bi se odpravil na streljanje glinastih golobov, se je gospodar Marko zapodil za tatom. Medtem se je Ero preoblekel v mlinarjevega pomočnika in v sipl-čiz diru presegel svetovni rekord v maratonskem teku. Gospodar Marko se je vrnil v mlin in se lotil revnega mlinarja. Z nekaj karate prijemi ga je vrgel na tla in si zaslužil vsaj črni pas, čeprav se je mlinar skušal ubraniti s klasičnim grško-rimskim slogom.“

Pa tudi konec je učitelj telovadbe zabelil s svojimi opombami. Omenil je konjske dirke, spregovoril o ljudski olimpiadi, o orodni telovadbi plesalcev baleta, podrobno pa je seznanil občinstvo z veščino „metanja kamna z ramena.“

Pred vsakim dejanjem in po njem je občinstvo divjalo od navdušenja, se krohotalo in ploskalo. Še danes ne vem, ali so ploskali napovedovalcu in njegovi vsebini ali pa jih je navdušilo petje odličnih gostov iz naše osrednje opere.

Toda to lahko prezremo, saj niti ni tako pomembno. Najpomembnejše je, da smo z našima prireditvama v počastitev krajevnega praznika ovrgli mnenje tistih, ki pripovedujejo, da so naši prosvetni delavci nerazgledani in vklenjeni zgolj v svojo stroko.

BRANIMIR ŽGANJER

Iz starih listov

O luninem svitu

Spanec objemije mi trudno glavo, a obravnavati mi je samostalnik v II. oddelku jednorazrednice, zunaj pa sije tako vabljivo popoldansko jesensko solnce. V prejšnjih urah so učenci zvedeli, da so imena oseb, živali in reči samostalniki. To se občno ponovi in otroci naštevajo samostalnike. Povej mi samostalnik, ali ime osebe, živali ali reči, ti, Tone Smodir. Vprašanec odgovori: Beseda hruška je samostalnik. Pa, kaj to pomeni? – Učenec naglo skoči iz klopi in – smuk skozi vrata. Toda v trenutku se zopet povrne, pa s strašnim bremenom! Kakor sv. Krištof prinese na rami velikansko hruško „sršenko“, ki že gotovo nad petdeset let senči njegovo domačo hišo, ter vsako leto osrečuje Smodirjev rod že do tretjega kolena s tistim nepopisno sladkim sadom v tolikej obilnosti, da se jej veje šibe. Vrata in šolska soba se razširita, smeje jo postavi pred klop poleg sebe.

Teranov Miško je na vrsti. Doma je bil oni dan sam s svojim starim očetom, ki je mirno pušeč svojo pipo sedel za mizo, deček pa je pridno zibal kričečo sitno sestrico Barbiko. Naposled je ta utihnila in oni je nehal zibel „drajnati“. Z obema ročicama je podprl modro in kodrasto glavico, ter nekaj časa neprestano zrl dedu v obraz. Slednjič odpre rubinasta usteca z ljubkim nasmehom rekoč: „Vi, dedek, ste samostalnik, učitelj so tako rekli.“ – „Neumnež, neumni!“ zamrmrajo stari oče, ter se obrnejo proti oknu in unuček ni vedel, ali ta priimek velja njemu ali gospodu učitelju. – In zdaj mi zopet čvrsto pove: „Beseda „ded“ je samostalnik, smukne skozi vrata, ter za roko privede svojega ljubega dedka, ki s smehljajočim, prijaznim obrazom, kakor je navada starim ljudem, stopi v šolsko izbo, ter sede k otrokom, kakor bi bilo to kaj navadnega. – V zadnjih klopeh nastane nemir in jasen smeh. Dva nepogojneža privlečeta na dan žabo, držeč jo za skok, drugi ima v roki zvijajočo se belouško. Drug za drugim povesta: „Beseda „žaba“ je samostalnik, beseda „belouška“ je samostalnik.“ – Zdajci nastane huda gonja po šoli. Zagledali so miš, sedaj velja tudi ta samostalnik v roke dobiti. A glej, na oknu se prikaže mačka, ki se takoj spusti v dir za miško, otroci pa za mačko. V prahu in potu ulove obe živali, ter ju predstavita kot samostalnika. Mir nastane za nekoliko časa, kakor bi jim samostalniki pošli. Opomnim jih na imena rokodelcev. Precej se vzdigne deklica, ter zakliče: „Beseda „zidar“ je samostalnik!“ ter pripelja za roko svojega očeta Krepeliča, ki nam vsako leto pobeli šolske stene. Ne dolgo zatem in nekdo se spomni čevljarja in v trenutku stoji pred menoj vaški čevljar Krpec z veliko častitljivo plešo na glavi, ter z zadovoljstvom ogleduje na mojih čevljih krpe, katere je pred tednom dnij prišil z velikanskimi šivi „tako lepo, kakor bi jih prilimal“.

In tako je šlo naprej in šola se polnila, samostalniki so se množili. A kaj si je izmislila ona rudečelasa glava Homščakova, gotovo kaj posebno zlobnega, ker so se mu usta od smeha zaokrožila skoraj do ušes. „Učitelj so samostalnik!“ zakriči ta učenec, približa se mi, prime me za roko in hočeš ali nočeš moram iti med množico samostalnikov. Kako me je ogledovala vsa ta častita družba, češ kot samostalniki smo si vsi jednaki. Mimo šole pripiska nekdo s piščalko. To je vaški bebec Narobe. Takoj so ga zvabili otroci v šolsko sobo, ter ga predstavili kot samostalnika. Ta nam pa zapiska okroglo in veselo pesem. A kaj je to? Tla pod nogami se mu izmikajo in sučejo, v nekaj trenutkih je vse v divjem plesu. Vpijem in velevam: mir! Vse zastonj. Lovim Narobeta, da bi ga potisnil skozi duri. Zaman, visoko privzdigujoč pete pleše in dirja in piska, kakor da bi popolnoma obdivjal ter se mi spretno izmika. Hočem zapustiti šolsko sobo, a ne morem, poprosim dobrega duha, naj me odnese od tod, če tudi na obali črnega ali rudečega morja. Uslišal me je.

Na nebu je prekrasno sijala luna, ter mi razsvetljevala mojo sobo. Pred menoj na mizi pa se je pretakalo črno in rudeče morje – črna in rudeča tinta iz mojih tintnikov.

O mraku sem sedel v sobo in premišljeval ljudsko – šolsko slovnico, ter pri tem zadremal. Luna je vzšla, delovala na moje možgane in mi natvezla te čudne slovniške sanje. V teh živih sanjah sem prekopicnil vse, kar je bilo na mizi. Isti humor, katerega sem v sanjah doživel, poraja in deje se v otroških dušah, kojim razlagamo pojem samostalnika. Čez nekaj tednov jim ni to več humoristiško, ne mično, ampak suhoparno, zato jim samostalniki niso več stari ljubi znanci. Mi pa se čudimo, da je ta vednost o samostalnikih tako hitro izpuhtela, ter ostala samo v najbistrejših glavicah, ne pomislimo pa, da je tak slovnični pouk prehiter za nežno mladino drugega šolskega leta, za otroke, ki še žive v sami konkretnosti, ter ne morejo používati abstraktnosti.

Kdor pa je drugačnega mnenja, naj si pa misli, da me – luna trka.

kultura

Jugoslovanski film v letu 1975

Letošnja bera v Puli ni bila ravno obilna. Na festivalu celovečernega jugoslovanskega filma se je zvrstilo 16 filmov. Žirija je opravila izbor, in ker je bilo filmov malo, so jih predvajali javno v Areni in informativno kot filme v konkurenci. Zunaj konkurence so se znašla raziskovanja nekonvencionalnih možnosti uporabe filmskih izraznih sredstev in filmi, ki so govorili o problemu sodobnega človeka zelo resno, analitično. To so razmišljanja o človeku kot delčku mehanizma ali človeku ustvarjalcu drugačnih, novih, bolj socialnih odnosov med ljudmi in neposredno s tem tudi spremenjenih odnosov do okolja.

Ozračje, ki je vladalo v Puli, je končno postavilo piko na vse poskuse špekulacije s temami iz NOB. Mogoče se nam bo celo posrečilo doseči, da ne bomo gledali več filmov, kjer bodo kavboji, šerifi, gangsterji in policaji preoblečeni v vse mogoče uniforme, ki so se med drugo svetovno vojno pojavljale na ozemlju naše države. Mogoče bomo končno zunanjo akcijo zamenjali s tistimi impulzi, ki so jugoslovanskega človeka gnali, da je svoje osebne interese pomaknil v ozadje in bil sposoben delati, tako kot se je nekdaj žrtvoval za skupnost, ki naj bi živela v svobodi in v tej svobodi tudi oblikovala drugačne medčloveške odnose.

Letošnja filmska proizvodnja ni bila tako bogata s filmi za otroke kot lanskoletna. Vendar se še vedno nismo izognili špekulacijam, ki smo jih že lani v filmih za otroke opazili in odklonili. Gre predvsem za neumetniški prenos tradicij NOB na filmsko platno in prenos izkušenj odraslih najmlajšim. Čeprav sem nameravala v tem zapisu o letošnjem puljskem festivalu zelo splošno, ne da bi omenjala nekatere filme in njih avtorje, si bom pri pisanju o mladinskem filmu dovolila majhno nedoslednost. Avtor filma Deček in violina – Jovan Rančić se je namreč zavedal, da je njegov način prenosa borbenih tradicij preveč klišejski, preveč tesen, da bi lahko govoril o estetskem delovanju, pa je namesto tega, da bi omogočil na tiskovni konferenci pogovor o svojem filmu kot umetniškem delu, raje prebral priporočila organizacij, ki skrbe za vzgojo najmlajših . . .

Treba pa je omeniti mladinski film Branka Bauerja: čeprav se je avtor lotil teme iz NOB, ni špekuliral. Žal pri nas tudi ta mladinski film, iz katerega bo nastala televizijska nadaljevanka, ne zadovolji povsem. Kljub temu da je prejel Zlato areno, mu lahko očitamo napake: v njem ni dovolj utemeljenih motivacij za ključne zaplete.

Krivice, ki jih je po mnenju večine akreditiranih novinarjev storila žirija, so popravila neslužbena priznanja nekaterim filmom. Akreditirani novinarji so glasovali za teme, ki sta jih pred jugoslovansko javnost pogumno in pošteno razprostrla avtorja Puriša Djordjević in Lordan Zafranović. Glavna junaka njunih filmov sta delavca, predstavnika tistih, ki ne iščejo svoje uveljavitve v prilagajanju že vpeljanim, a okostnelim meščanskim navadam in malomeščanskim odnosom do dela, žene, družine in družbe. Nenavadni vrtinec sedanjosti ju zanaša. Resnično stanje sprejemata bolj podzavestno kot zavestno. Iščeta pota iz svojih zagat. Poskušata oblikovati nov način življenja. Ustvarjalno se želita vključiti v svoje okolje, a to se jima ne posreči. Ne moreta se otresti zavor, ki sta si jih pridobila z vzgojo. To so usajeni mehanizmi odzivanja na dogajanja pri delu, v družini, pri vključevanju v širša družbena dogajanja. V delavčevi notranjosti nastane zmeda. Upodobitev te pa zahteva drugačno dramaturgijo od tiste, ki jo poznamo, in tudi drugačne formalne rešitve.

Ob koncu tega zapisa pa še pohvala slovenskemu filmu. Ne samo to, da smo prišli po dolgem času v Pulo s štirimi filmi in s tematsko najbolj pestrim sporedom. Od 23 podeljenih nagrad službene žirije so jih naši filmski ustvarjalci pobrali kar 11. Mogoče so to imenitni obeti za slovenski film v prihodnje.

MIRJANA BORČIĆ

KAKO BEREM

Če me kaka knjiga zdolgočasi, si vzamem drugo in se ji posvetim ob urah, ko me pričenja od brezdelja grabiti dolgčas.

Michel de Montaigne

●●●

NARAVA NAJ SLUŽI

Ni dosti, da blisk ne dela škode. Nauči naj se delati zame!

Friedrich Nietzsche

●●●

UPORABLJAJ TUJE

Tuje misli mi rabijo le zato, da svoje tem bolje izrazim.

Michel de Montaigne

UČENJE

Kogar ne naučite leteti, ga naučite vsaj – hitreje pasti!

Friedrich Nietzsche

●●●

NI VSAK NASPROTNIK

Prihranite se za vrednejšega nasprotnika – zato marsikomu prizanesite!

Friedrich Nietzsche

●●●

NAVZGOR

Naj vam vrt zakona ne pomaga samo k razraščanju, temveč tudi k rasti!

Friedrich Nietzsche

Dojemanje in izraz

PODATKI: *V juniju se nam je v trboveljski galeriji predstavila temeljna likovna sekcija za Zasavje, ki deluje pri Društvu slovenskih likovnih umetnikov. V sekcijo so vključeni slikarji, ki žive od Litije do Hrastnika. Šteje sicer sedem članov, svoja dela pa je dalo na ogled šest slikarjev. To so: Polde Hočevar iz Trbovelj, predsednik sekcije Janez Knez iz Trbovelj, Franc Kopitar in Tone Leskovšek iz Zagorja, Jože Meglič iz Šmartnega in Polde Mihelič iz Litije. Manjka predstavnik iz Hrastnika. Vsi delajo ali pa so delali kot pedagogi v zasavskih šolah. Razstavljajo 43 del v olju in acrylu. Ob odprtju razstave je izšel bogat katalog. Razstava je zbudila v Trbovljah veliko zanimanje.*

OPIS: *Kdor vestno zasleduje razstavno dejavnost omenjenih članov temeljne sekcije, se na razstavi ni srečal s samimi novostmi, vendar je bila razstava kljub temu potrebna, ker je podala zaokroženo podobo likovnega dogajanja v Zasavju. Pokazala je, kakšna pota ubirajo posamezni slikarji, kaj jih združuje in kaj ločuje. Enega in drugega je precej. Razstava je razgibana in učinkovita, snovno sega od novosti do ljudskosti, od ekoloških opozoril do prijetnega krajinarstva in še kaj. Prizadeto odzivanje na pojave v naravi in ljudeh je temeljna poteza vseh razstavljavcev.*

Polde Hočevar očarljivo beleži svet preteklosti in sedanjosti. V zadnjem času ga posebno privlači majhen svet, svet barak in gred. Vneto išče skladnost ploskev in se barvno širi od nekdanjega zelenila k toplejšim barvam. Njegove slike delujejo sočno in pristno. Človeka prepričajo, da je lepota v majhnosti.

Janez Knez ubira nadvse samosvoja pota. Navdih črpa v svojih mladostnih spominih. Spomini pa, kot vemo, so neizčrpen vir oblikovnih in barvnih kombinacij. Njegova nadrealnost je kot vrt pisanega cvetja nenavadnih oblik in živahnih barv. Natančno nizanje barv ustvarja občutek reliefnosti; iz slike luščimo okna katedral, klovne, nenavadne rastline, podobo cirkusa, ljudske ornamente, roke in manj razvidne predmete. Njegove slike vlivajo optimizem.

Pred onesnaženim okoljem nas svari Franc Kopitar. Zaskrbljen je, zato se je podal v svet zastrtih tonov in nenavadnih situacij. Zaradi sivega in črnega dima postaja vse okoli nas slabokrvno, pa tudi nam ni prizaneseno. To poudarja njegov ženski akt pred tovarno. Kopitarjevo slikarstvo je zelo prizadeto, občutljivo; še je čas, da mu prisluhnemo. Tehnično je verjetno nalašč malo površen, ker mu je vzor današnji človek.

Slike Toneta Leskovška so skoraj študije naše pokrajine, preprostearhitekture in notranjosti. Pred njegovimi deli imamo občutek, da smo sredi njih, da se drevje in grmičevje nadaljuje okoli nas, da nas stene v hipu vklenejo medse. To dosega s preštudiranim poenostavljanjem videnega, z nenavadno perspektivo, ki teži čez rob slike, in z izredno barvno ubranostjo. Slika naj bo le začetek gledanja, ki ga moramo nadaljevati okoli sebe in povsod bomo videli podobne slike.

Obširnejša slikarska prizadevanja Jožeta Megliča smo spoznali pred meseci v isti galeriji. Z velikim občutkom je prisluhnil zasavski motiviki in se ji sprva povsem posvetil. Izbral si je industrijske objekte, ki jih je najprej podajal v njihovi celotnosti, zdaj pa lušči iz njih le zanimive večje ali manjše detajle. Barvno jih svobodno upodablja, največkrat so mu le izhodišče za barvna, zelo uspešna razmišljanja.

Polde Mihelič se je pred trboveljsko razstavo predstavil s samostojno razstavo v Zagorju. Govori nam v simpatičnem ljudskem jeziku o vaškem veselju in tegobah. Le to pa požlahtni s prijetnim ljudskim humorjem in vedrino. Njegove ženice in možje so za trenutek zapustili svoje s slamo krite domačije in se predali vaškemu utripu ob skupnem prazniku. Slika nam svet, ki je včasih bil, a vse bolj izginja, če že ni izginil.

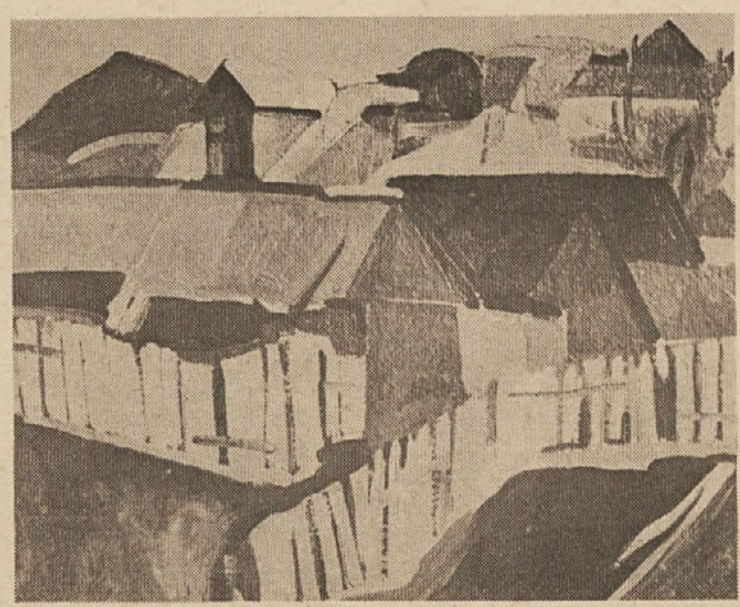

Rjave barake, olje, Polde Hočevar

SKLEP:

Razstava nam dokazuje, da okolje sicer narekuje slikarjem motiviko, le ta pa je povsod tako pestra in široka, da do ponavljanj ne more priti. Ko se utrudiš od zunanjega sveta, ti še vedno ostane tvoj notranji svet, ki je neizčrpen. Če pri slikarjih, ki upodabljajo zunanji svet, še iščemo podobnost in odmike, čeprav s tem zanikamo posebno likovno govorico, nam pri upodabljanju nadrealnosti vsa merila odpovedo; vsak ima svoje spomine, svoje sanje, svoj mali svet. To nam dokazuje tudi razstava temeljne likovne sekcije za Zasavje.

NANDE RAZBORŠEK

Udeleženka kolonije Vuzenica 75 Nataša Mravljak

Še iz Benečije

V Vuzenici je bila od 17. do 23. avgusta že peta likovna kolonija, v kateri je delalo 50 mladih likovnih ustvarjalcev. Kot v vseh dosedanjih kolonijah so tudi letos sodelovali otroci iz zamejske Koroške. Doslej je v petih kolonijah obiskalo in preživelo po en teden v Vuzenici in njeni okolici že okrog sto mladih Koroščev. Organizatorji: osnovna šola Vuzenica, radeljska kulturna skupnost in drugi so poskrbeli za dobro počutje vseh v koloniji, strokovno vodstvo pa je bilo tudi tokrat v rokah likovnih pedagogov Marije Senekovič in Štefana Kresnika. Kolonijo so končali s prisrčno slovesnostjo in z razstavo likovnih del. Sodelovali so tudi starši otrok in številni predstavniki kulturnega življenja iz Avstrijske Koroške. Povedali so, da likovna kolonija v Vuzenici vpliva na uspehe pri delu Slovencev ter dijakov celovške slovenske gimnazije in drugod. Otroci in mladina, ki spozna vsaj delček matične domovine, ima več zaupanja vase, ob obisku v koloniji pa si utrdijo tudi jezikovno znanje.

V Vuzenici so si rekli zopet na svidenje. Prihodnje leto bodo poskusili kolonijo še razširiti. Povabili bodo tudi starejšo mladino ter mladino iz Benečije in drugih slovenskih krajev, ki živi zunaj meja matične domovine. Škoda le, da letos niso prišli v kolonijo otroci iz Smederevske Palanke. Ti so bili gostje kolonije že lani, letos pa, kot so povedali, niso mogli zbrati denarja za pot.

kw

Veliko aktualnega in zanimivega

Tretjo številko revije Vzgoja in izobraževanje začenjajo uvodne misli predsednika CK ZKS Franceta Popita – pokrovitelja III. mednarodne razstave učil in šolske opreme, ki jo je organiziral zavod SRS za šolstvo letošnjega aprila.

Prispevek direktorja zavoda SRS za šolstvo Borisa Lipužiča pod naslovom Kako uresničujemo preobrazbo vzgojnoizobraževalnega sistema obvešča bralce o medrepubliškem oblikovanju skupnih stališč o temeljih vzgojnoizobraževalnega sistema v SFRJ. Avtor seznanja javnost s prvo fazo usmerjenega izobraževanja, piše o skupni srednji šoli, o vprašanjih, ki nastajajo pri medrepubliškem usklajevanju stališč ter o etapah uresničevanja v prihodnjem obdobju družbenega in gospodarskega razvoja. V svoji razpravi opozarja, kaj vse bo treba storiti za to, da bomo uspešno uresničili reformo, in poudarja, da bo novi sistem temeljil na splošnih družbenih smotrih socialistične samoupravne vzgoje in izobraževanja. Zaradi izredne aktualnosti in pomembnosti tega prispevka priporočamo vsem šolskim kolektivom, da ga skrbno preštudirajo in se tako seznanijo s koncepcijo prizadevanj za uresničevanje stališč X. kongresa ZKJ pri preobrazbi vzgojnoizobraževalnega sistema.

Renata Mejak nas v prispevku Samoupravljanje s temelji marksizma – uresničevanje novega predmetnega področja v srednjih šolah pregledno seznanja z uvajanjem tega predmeta, z ugotovitvami pedagoške službe, na koncu pa podaja sklepne ugotovitve.

Revija prinaša nadaljevanje razprave Borisa Ziherla Nastanek in razvoj dialektičnega materializma; dobrodošel bo predvsem učiteljem, ki poučujejo predmet samoupravljanje s temelji marksizma.

O marksistični vzgoji in ekološki zavesti piše Lubomir Berberovič.

Kolektivom, ki že imajo celodnevno šolo ali pa se nanjo šele pripravljajo, bo dobrodošel prispevek Jožeta Trčka o celodnevni osnovni šoli v Veliki Britaniji.

V rubriki Za učno prakso je objavljen prispevek Mirana Kenda Priprava odraslih za nadaljnje šolanje.

Revija prinaša tudi tokrat še mnogo drugega pomembnega gradiva, ki ga bodo učitelji s pridom uporabili pri vsakdanjem delu.

DRAGO NOVAK

Tisnikar v galeriji Ars

Slikarska razstava Jožeta Tisnikarja v ljubljanski galeriji Ars znova potrjuje, da moramo uvrstiti tega ustvarjalca med najbolj samonikle samouke pri nas. Dvanajst olj, ki predstavljajo Tisnikarjevo delo zadnjega časa, je navezanih na motivni svet, ki je svojevrsten in problemsko osredotočen: srečujeta se življenje in smrt, sedaj manj v prosekturi, bolj pa kot vprašanje, ki trajno spremlja umetnika. Razstava kaže prečiščeno oblikovno zmogljivost Tisnikarja, tako v kompozicijskem pogledu kot v ekspresivni figuraliki in ne nazadnje v zamolkli barvni lestvici, ki bistveno pripomore k celotni zamisli umetnika in ustvarja posebno ozračje. Tisnikarjeve slike ne spadajo med tiste, ki bi ugajale zaradi tematike, barv in ozračja, zato pa bodo blizu vsakemu resnemu ljubitelju umetnosti, ki je voljan razmišljati. Med sedanjimi slikami je tudi nekaj avtoportretov, ki pa so ponavadi navezani na širšo vsebino. Razstava je znova opozorila na neprimernost razstavnega prostora, ki ne dopušča preglednosti. Toda ob simpatičnem in prizadevnem delovanju galerije Ars pozabimo tudi na te nevšečnosti.

I. G.

IZBERITE MED NOVIMI KNJIGAMI

Izbrana dela Karla Grabeljška

Založba Partizanska knjiga je v štirih knjigah izdala izbrana dela Karla Grabeljška. V prvi z naslovom „Črtice in novele" so objavljene tudi predvojne pripovedi in znani, prav simbolični „Dolomiti se krušijo". Dolomiti spremljajo pisatelja od rojstva: doma je z Vrhnike; kot partizan je doživljal ta krušljivi gorski predel in često prav tako krušljive človeške značaje. Morda je prav zato v njegovih delih tako določno podana podoba trdnih značajev. Mnogo teh je iz kmečkega sveta, saj poudarja pisatelj, da se do romana „Med strahom in dolžnostjo" ni otresel občutka, da je slovenskim kmetom še vedno velik dolžnik. Tu pa sta Kozlevčarjeva gospodar in gospodinja predstavnika tolikih naših preizkušenih kmečkih ljudi, ki so vse – svoje delo in življenje – dajali kot prispevek k boju za osvoboditev. (Po tem delu že pripravljajo snemanje filma.)

Med izbranimi deli je izšla tudi „Pomlad brez lastovk". Tudi ta opisuje osvobodilni boj, kmečki življenje na območju Dolomitov, osebne muke in tisto bridko: domače izdajalce, belogardiste.

Kot četrta knjiga je izšla „Bolečina": zopet partizanski boji, kmečki svet; le da se zdaj pridruži še povojno življenje, ki ni vselej takšno nadaljevanje minulega žrtvovanja in bojev, kot bi ljudje želeli in hoteli.

– Tudi mi, stari partizani, kritiziramo kakor naši nasprotniki; toda njih veseli, nas pa boli, – pravi pisatelj.

Dvajset knjig je izdal doslej Karel Grabeljšek. Med temi so štiri pisane posebej za mladino. V vedrem slogu predstavlja mladim bralcem trd in pošten partizanski boj, ne olepšuje, dejanjem in stvarem zna dati pravo ceno in težo. Zato so njegove zgodbe za mladino dragocene, pa tudi privlačne.

N. MAURER

Jože Vidic

Po sledovih Črne roke

„Moritve Črne roke so bile sodobna oblika srednjeveške inkvizicije, ki je pošiljala ljudi na grmado ali sramotilni steber. Z zločini so hoteli ustrahovati prebivalstvo in ga s silo odtrgati od OF," pravi v knjigi PO SLEDOVIH ČRNE ROKE pisec Jože Vidic.

Po tridesetih letih smo Slovenci prvič dobili knjigo o Črni roki, ki vsestransko, dokumentarno, z imeni, priimki in datumi seznanja bralca z doslej malo razkrinkano morilsko organizacijo. Črna roka je puščala za seboj vdove, otroke brez staršev, morila je včasih cele družine. Člani so ime povzeli po tajni organizaciji, ki je pred prvo svetovno vojno delovala pri obveščevalnem uradu srbske vojske. Tudi slovenska Črna roka se je izcimila iz obveščevalnega urada komande četniške vojske za Slovenijo in urada tajne domobranske obveščevalne službe.

Črna roka je umorila tudi več prosvetnih delavcev. Naj navedem samo nekatera imena iz knjige: v Ljubljani so ugrabili univerzitetnega profesorja Franca Šturma in tajnika univerze Karla Šketlja, za katerima je izginila vsaka sled. V Dravljah (Ljubljana) so doma ponoči umorili učitelja srednje tehniške šole v Ljubljani Josipa Štirna in njegovo hčerko Marijo. V Mirni peči so umorili ravnatelja osnovne šole Rudolfa Obrekarja, v Novem mestu pa učitelja Karla Jakopca.

Knjiga PO SLEDOVIH ČRNE ROKE je odsev resnice, težka obtožba organizatorjev bratomorilske vojne; tudi v tem je njen pomen, njena vrednost.

Anica Gartner

Požgana kmetija

Zgodba zajema predel med Blegošem, Lubnikom in Ratitovcem: hribovit svet in kmečki ljudje. Hrane ne manjka – manjka pa dela in denarja. Pomagajo si, kakor je mogoče. Klevišnik žge oglje, da lahko pomaga sinu iz prvega zakona pri študiju. Dolgo je bil vdovec. Ko mu je umrla mati, pa se je le spet poročil. Zdaj ima štiri otroke.

Nesreča pride povsod: drevo je podrlo Klevišnika do smrti. Starejši sin mora pustiti šole in se vrniti na grunt. Zdaj knjiga šele prikaže, koliko vsega mora znati kmet, če hoče modro voditi kmetijo. Potem so tudi zapleti med ljudmi: nevoščljivosti zavoljo zemlje; skrite ljubezni; nuje, ki jih narekujeta zemlja in življenje.

Sredi dela udari vojna: starejše odžene v taborišča, mlajše v gozdove. Klevišnikovo hišo požgejo Nemci s prebivalci vred. Starejši sin je v partizanih. Ta se po vojni vrne. Z njim pride tudi mestno dekle, ki je pred vojno zviška gledala na kmete: med vojno je bila partizanska bolničarka. Spoznala je kmečko življenje, zanesljivost, trdnost in predanost teh ljudi. Lahko se je počutiti vzvišen, dokler nečesa ne spoznaš.

Knjigo je izdalo ČZP „Kmečki glas".

Carlo Sgorlon

Leseni prestol

Ime Carla Sgorlona bi zaman iskali v petindvajsetih knjigah Kindlerjevega literarnega leksikona. To pa še ne pomeni, da bi bil njegov roman „Leseni prestol" povsem nezanimiv. Gotovo pa je, da Sgorlonova leposlovna dela ne sodijo med izjemne dosežke sodobnega pripovedništva. Pisatelju sicer ne moremo odrekati, da zna zanimivo, preprosto in jasno pripovedovati. Posebnost „Lesenega prestola" je furlanska ravnina blizu alpskega sveta in njeni ljudje, ki živijo odmaknjeno, tradicionalno življenje sredi kmečke narave, do kamor ne seže odmev mesta in tistega, kar mesto prinaša. Opisujoč partriarhalno okolje spremlja pisatelj zorenje mladega fanta, ki ga vodi v svet hrepenenje, dozori pa v življenjskih spoznanjih. Prav tu je Sgorlon najbolj prepričljiv. Pisatelj je poln vere v zmogljivost besede, humanistično zavzet. „Leseni prestol" je prevedla Neva Godini, izdala pa založba Lipa.

R. Bach

Jonatan Livingston Galeb

Na povest Richarda Bacha „Jonatan Livingston Galeb" kaže posebej opozoriti. Knjižica je izšla v zbirki Sinjega galeba in je sicer namenjena mladim bralcem, vendar tudi odraslemu branje ne bo neljubo. Napisal jo je pilot – daljna podobnost s Saint Exuperyjem – zgodba pa pripoveduje o galebu Jonatanu Livingstonu, o jati galebov in njihovem življenju. Povest je slavospev svobodi in poetična podoba letanja. Pisatelj ne želi podati neko naravoslovno podobo iz življenja galebov z vsemi nadrobnostmi, mnogo bolj se usmeri v nekako „počlovečeno" (kot pri Erjavcu!) premišljanje, doživljanje, čustvovanje galebov. Čeprav je letanje v povesti bistvenega pomena, pa izstopa želja po novem, po odkrivanju in tudi Jonatan Livingston mora spoznati, kako tisti, ki odkrije kaj novega, ponavadi mora živeti zunaj množice. Treba se je odločiti: ali živeti po starem ali preseči staro z mero tveganja in poguma, a s pričakovanjem novega, boljšega. Bachovo povest je zgledno prevedel Janez Gradišnik, zelo lepo pa jo je opremil Tadej Tozon. Knjižica je opremljena z mnogimi fotografijami, ki so pri takem leposlovnem besedilu nepogrešljive. Prav gotovo je „Jonatan Livingston Galeb" ena izmed vrhunskih povesti za mladino, kar jih je izšlo zadnjih nekaj let. Literarna izoblikovanost in uravnanost (za mladega bralca) ter neprisiljene ideje so same po sebi kakovost, ki so jo spoznali tudi drugje, saj so Bachovo povest prevedli v razne jezike.

I. G.

C. Cenac

Na milijarde sonc

Ime francoske pisateljice Claude Cenac, s pravim imenom Claudine Vivier, je tudi pri Francozih sveže. Napisala je več mladinskih povesti za otroke od osmega do dvanajstega leta, nagrada „Prix Fantasia" pa je pripomogla, da je njeno ime zaslovelo po vsej Franciji. Začeli so jo prevajati tudi v druge jezike. Navdih za povest „Na milijarde sonc" je pisateljica našla, ko je ogledovala prazgodovinske risbe v jami Peche–Merle. Povest je splet dogajanj iz sedanjosti in fantazije. S preprosto, a živahno pripovedjo zna razvedriti in biti zanimiva, zato je knjižica „Na milijarde sonc" v prevodu Lojzeta Kovačiča eno tistih del, ki bo prav gotovo pritegnilo bralce zbirke Sinjega Galeba.

Zoran Jovanović

Mak ob progi

Povest Zorana Jovanovića „Mak ob progi" bi lahko imenovali kot poetično (dokaj avtobiografsko) povest o mladosti. Značilna je izostrena fabulativna-dialogna osnova povesti, ki ji ne manjka pridih poetičnosti. Otroški svet je pisatelju blizu in se vanj vživlja, navezanost na naravo pa ni neko hoteno pristavljanje, pač pa sestavni element življenja. Vedrina se veže z resnostjo, z neizprostnostjo vojne negotovosti, da bi se ob srečnem razpletu znašli pri „slovesu od otroštva". „Mak ob progi" je lepo prevedel Stanko Jarc, za ilustracije pa je poskrbel Ignac Kofol.

Halo, stanujemo v živalskem vrtu

Pri Kurirčkovi knjižnici je izšel prevod mladinske povesti Irmgard Laarmann „Halo, stanujemo v živalskem vrtu". Dogajanje te preproste povesti poteka v otroškem svetu, vodilni motiv pa je spoznavanje živali v živalskem vrtu. Morda je avtorica podala manj akcijske dinamike, zato pa je znala ujeti več pristno otroških situacij. Za prevod povesti je poskrbela Alenka Bole-Vrabec, realno zasnovane ilustracije pa so delo Jelke Reichman.

Mehurčki iz cemuna

France Šušteršič je napisal „Mehurčke iz cemuna" po spominih in jih prilagodil mlademu bralcu. Pisateljevo vračanje v mladost daje mozaično podobo življenja na kmetih, tako kot ga doživljajo otroci. Kljub lokalni barvitosti je avtor znal ubrati prepričjivo in realno slikanico otroških doživljanj, slogovna izrazila je prilagodil otroku. Zanimiv je za mladega bralca zlasti mestnega, saj je avtor v mnogočem svež, „odkrivateljski". Ilustracije Milana Bizovičarja so za to stopnjo mladine zahtevne, a tudi umetniško dovršene in domiselne. Knjiga je izšla v Kurirčkovi knjižnici.

Pionir leta 1974/75

Poljudnoznanstvena revija Pionir je v letošnjem letniku posvetila skrb ekologiji. Članke s tega področja je pisal dr. Kazimir Tarman. Raziskovalne naloge iz Kluba radovednih so bile zastavljene ljubiteljem geologije, druga tema iz te rubrike pa je imela naslov Ohranimo kmetije.

Pionir je vse leto spremljal aktualne dogodke in se s svojo posebno številko BELA KRAJINA 44 oddolžil novinarskemu jubileju. Uspešno poslanstvo je opravil z biografskim opisom osrednjega marksističnega družboslovca, ki ga je avtor W. Victor naslovil Življenje in delo Karla Marxa.

Revija je učencem predstavila nekaj poklicev in jih v posebni rubriki sistematično seznanjala s športom. Znanstvenim odkritjem so bili posvečeni šaljivi stripi, življenjske resnice in filozofske misli pa so v tem letniku vsebovale tudi križanke (izreki raznih mislecev!). V deveti številki je izšel tudi del bibliografije NOB v jugoslovanski mladinski književnosti (gradivo knjižne razstave v ljubljanski Pionirski knjižnici).

Pionir je objavljal članke z različnih področij, ki so v zvezi s poljudno usmeritvijo revije. Ravnotežje eksaktnim vedam so dajali članki z literarnega področja, zbrani v rubriki PRGIŠČE ROBIDNIC in LITERARNE IGRICE. V teh je mlade dopisnike domiselno usmerjal Jože Snoj. Revija je objavila nekaj literarnih portretov, tako da so se v njih predstavili ustvarjalci sami, o nekaterih pa je pisal Taras Kermavner, in sicer tako, da je skušal mladim bralcem razumljivo predstaviti tudi na videz nerazumljivo pesniško besedo. Kot nadaljevanje je Pionir to leto objavljal novo Zidarjevo mladinsko povest.

Pionir je kakovostna poljudnoznanstvena revija, ki ima med učenci svoj krog bralcev, dobro pa bi bilo, če bi jo natanko poznali tudi učitelji vseh strok. Pomagala bi jim oblikovati učnovzgojni proces, pri tem ko bi nanjo opozarjali učence kot na ustrezen vir in literaturo.

BERTA GOLOB

Socialna psihologija

Socialna psihologija je ena izmed najvažnejših vej sodobne psihološke znanosti, ki proučuje posameznike v vseh zapletenih odnosih družbenega življenja. Najnovejše kolektivno delo, ki zajema vsa pomembnejša poglavja socialne psihologije, je knjiga SOCIJALNA PSIHOLOGIJA, ki jo je izdala založniška hiša Rad v Beogradu, to pot že v drugi, dopolnjeni izdaji. Posamezna poglavja so napisali: dr. N. Rot (Razvoj in problemi socialne psihologije), M. Ahtik (Kako opažamo in ocenjujemo druge osebe), N. Havelka (Socializacija osebnosti), dr. D. Jezernik (Grupa in grupna dinamika), Lj. Stojić (Posameznik v skupini), dr. I. Štajnberger – I. Bihali – Gavrin (Vodenje grupe), dr. B. Peršič (Stališča in predsodki), dr. R. Supek (Množične komunikacije in propaganda) ter dr. M. Zvonarević (Socialno psihološki dejavniki prestopništva). Nad 300 strani obsegajoča knjiga (tiskana v latinici) utegne koristiti zlasti poklicnim pedagogom. Stane 68 dinarjev.

V. T. ARHAR

Uvod v psihologijo morale

Knjiga UVOD U PSIHOLOGIJU MORALA, ki jo je napisal dr. Boško Popović, izdala pa beograjska založba Naučna knjiga, je glede na svojo vsebino namenjena staršem, poklicnim vzgojiteljem in drugim, ki prihajajo pogosto v stik z otroki in mladino. Svoja obsežna izvajanja razvršča avtor v več poglavij. Po temeljitem uvodu obdela zakonitosti v psihologiji morale, zatem pa univerzalizem in relativizem v teorijah o morali ter prikaže, kaj pravijo o tem filozofi in psihologi (psihoanalitiki, behavioristi, humanisti). Konča s svojimi pogledi na psihologijo morale na sedanji stopnji njenega razvoja, njene pomanjkljivosti in perspektive. Zahtevnejšemu bralcu je na voljo skrbno sestavljena bibliografija ustreznih domačih in tujih strokovnih del. Ta zanimiva in aktualna knjiga stane 50 dinarjev.

V. T. ARHAR

Priročnika za učitelje telesne vzgoje

Telesna vzgoja je sestavni in neodtujljivi del splošnega izobraževanja, namen telesnokulturne dejavnosti pa je izgrajevanje celostne osebnosti in razvijanje njenih ustvarjalnih sposobnosti. Kot sestavni del splošne kulture terja od učitelja, ki ta predmet poučuje, čim širšo in poglobljeno pedagoško kulturo in znanje, zagotovljene pa morajo biti tudi ustrezne materialne možnosti za nemoteno in uspešno izvajanje telesnokulturne dejavnosti.

Katere pa so te možnosti, zvemo iz knjižice DVORANE ZA FIZIČKU KULTURU, ŠKOLSKA VJEŽBALIŠTA I BAZENI, OPREMA, ki jo je v hrvaščini napisal Ivo Stella. Avtor je v tem svojem delu zajel vsa učna pomagala, ki bi jih morala pri telesni vzgoji mladine in s to vzgojo povezanih svobodnih dejavnosti uporabljati sleherna sodobna šola: šolske telovadnice z vso potrebno opremo, igrišča, bazene ter možnost za uveljavljanje v zimskih in drugih športih. Bogato ilustrirano knjigo z navedbo strokovne literature je izdala Školska knjiga v Zagrebu. Cena: 50 dinarjev.

Isti avtor je v svoji drugi knjigi PRIREDBE FIZIČKE KULTURE U ŠKOLAMA obdelal praktično vse, kar zadeva organizacijo in izvedbo šolskih telesnovzgojnih prireditev za malone vse vrste športnih panog. Dodan je tudi seznam domače in tuje strokovne literature. Primerno ilustrirano knjigo je izdala zagrebška založba Školska knjiga. Cena: 25 dinarjev.

V. T. ARHAR

Osnovno splošno izobraževanje odraslih in programirani pouk

Avtor dela OSNOVNO OBRAZOVANJE ODRASLIH I PROGRAMIRANA NASTAVA dr. Vlado Andrilović je razdelil obravnavo na dve poglavji. V prvem, pretežno teoretičnem, obdeluje splošne probleme izobraževanja odraslih in splošne probleme programiranega pouka, v drugem pa razglablja o posebnih problemih, ki izhajajo iz uporabe programiranega pouka pri osnovnem izobraževanju odraslih. Pisec se zavzema za to, da bi uvedli programirani pouk v osnovno splošno (samo)izobraževanje odraslih, ker je ta prikladnejši. Z njim je mogoče doseči boljše učne rezultate kot z običajnim poukom, pa čeprav je včasih nekoliko bolj zamuden. Delo, ki temelji tako na domačih kot tujih raziskavah, je namenjeno vsem, ki se teoretično ali praktično ukvarjajo z izobraževanjem odraslih. Knjiga s povzetki, z obsežnim seznamom domače in tuje literature ter s predmetnim in imenskim registrom, stane 60 din. Izšla je pri zagrebški založbi Školska knjiga.

V. T. ARHAR

Nove strokovne knjige

1. Ernest Stipanić: Matematika i marksističko obrazovanje. Beograd, Arhimedes 1974. Naslov: Arhimedes, p. p. 988 11001 Beograd
2. Enciklopedijski rječnik marksističkih pojmova. Sarajevo, Veselin Masleša 1974. Naslov: S. Milutinovića 4.
3. Marksizam, odgoj i obrazovanje. Zagreb, Instruktivni centar 1974. Naročila: Zagreb, školske novine, Trg maršala Tita 4.

Kako naj poteka tekmovanje za bralne značke

Že takoj na začetku šolskega leta objavimo seznam del, ki naj jih mladi bralci preberejo. Seznam natisnemo ali objavimo na vidnem mestu, da se z njim seznani vsak bralec, četudi se potem morebiti ne bo prijavil za tekmovanje. Dela so razporejena po starostnih stopnjah:

1. stopnja: učenci 1. in 2. razreda osnovne šole, cicibanova bralna značka
2. stopnja: učenci 3. in 4. razreda osnovne šole
3. stopnja: učenci 5. in 6. razreda osnovne šole
4. stopnja: učenci 7. in 8. razreda osnovne šole
5. stopnja: učenci 1. in 2. razreda srednje šole
6. stopnja: učenci 3. in 4. razrede srednje šole

Na seznamu je **enkrat več del**, kot jih mora udeleženec tekmovanja prebrati, tako da mladi bralec **lahko izbira**, katera dela bo prebral. Za cicibanovo bralno značko preberejo 3 dela, bralci od 3. do vključno 6. razreda po 5 del, 7. in 8. razreda po 7 del, na srednjih šolah po 10 del.

Sezname del za posamezno bralno značko sestavijo odbori za tekmovanja za bralne značke. Upoštevajo naj, da je ena tretjina del iz splošnega republiškega seznama del za tekmovanje (ki ga vsaki dve leti objavi republiški odbor Zveze bralnih značk), za vsa druga dela pa se odločajo po svoji presoji. Seveda bo vsaka bralna značka uvrstila v seznam vsaj po eno delo pisatelja, po katerem se značka imenuje, pa tudi dela pisateljev in pesnikov, ki so po svojem delu in življenju ožje vezani na posamezna območja.

Šolska vodstva in učiteljski zbori skrbe za primerno propagando med učenci, za zadostno število in organizirano izposojanje knjig ter vsestransko pomoč tekmovalcem.

Ko je mladi bralec prebral že dve ali tri knjige, se prijavi za pogovor o knjigah. O knjigah se z bralcem pogovarja njegov mentor, učitelj slovenskega jezika, razrednik ali knjižničar na šoli. Lahko pa se seveda mentor pogovarja z bralcem o vseh prebranih knjigah hkrati ali pa postopoma, kakor se dogovorijo. Ugotovili pa smo, da je bolje, da se pogovarjamo z mladim bralcem kar sproti, ko je bralcu še sveža vsebina prebranega dela. **Pogovor o knjigi** (ali skušnja) **je zelo pomemben.** To ne sme biti spraševanje, zato je bolje, da tega ne opravimo v učilnici. Na šoli je treba najti primeren (intimen) prostor, morebiti je to knjižnica ali pionirska soba. Na pogovor povabimo več mladih bralcev hkrati. Z njimi posedamo okrog mize, na katero smo položili knjige, o katerih se pogovarjamo. **Pogovor naj bo kar najbolj sproščen, prijateljski.** Mladi bralec naj ne pripoveduje o vsebini dela (le izjemoma). Pogovor zasučemo tako, da se bomo na primer spomnili posameznih likov iz del, prizorišč, glavnih misli, katero poglavje se je bralcu najbolj vtisnilo v spomin, kaj sodi o ravnanju glavnega junaka, kaj meni o ilustracijah, kaj že ve o avtorju itd. Če je na seznamu tudi pesniška zbirka (in na vseh stopnjah naj bo obvezno vsaj po ena!), se mladi bralec nauči na pamet pesem, ki mu je bila v zbirki najbolj všeč. Nekatere bralne značke dopuščajo mlademu bralcu tudi možnost, da si izbere eno knjigo, ki je sploh ni na seznamu, vendar se mora o tej svoji odločitvi prej posvetovati z mentorjem. Mladi bralec napiše o eni prebrani knjigi zapiske, s katerimi označi avtorja, glavne osebe, kraj dogajanja in kratko vsebino dela.

Najvažnejše pri tekmovanju je, da je mladi bralec res prebral dela s seznama in da smo se z njim o teh knjigah tovariško pogovarjali.

Značke ali knjižna priznanja podelimo na svečanosti, na katero povabimo tudi pisatelja, katerega dela so mladi prebrali. Na ta srečanja s pisatelji (in drugimi ustvarjalci) pa je treba mlade **bralce dobro pripraviti.** V goste pa seveda lahko povabimo ilustratorje, prevajalce, urednike, saj mlade bralce zanima, kakšno pot naredi knjiga od ideje do bralca. Z mladimi bralci lahko priredimo literarne nastope (ko berejo svoje prispevke), popeljemo jih na literarne ekskurzije, na ogled založbe, tiskarne, prirejamo razstave knjig ali razstave, na katerih predstavimo mladim bralcem življenje in delo ustvarjalca, ki so ga mladi spoznali pri branju. Na teh svečanostih posebej **nagradimo tiste mlade bralce, ki so v letih šolanja osvojili vse bralne značke.** saj s tem spodbujamo tudi druge bralce, da redno berejo dobre knjige. Tudi po šolanju ohranimo stike z učenci, ki so radi brali, vabimo jih na slovesnosti, saj jih s tem spodbujamo, da ostanejo zvesti dobri knjigi še po šolanju.

Bolj svečano se spomnimo obletnic posameznih bralnih značk, na primer petletnice, desetletnice prve podelitve . . .

Nikakor ne pozabimo na **nagrade in priznanje mentorjem,** brez katerih bi tekmovanja za bralne značke ne obrodila takih uspehov!

Posebej povejmo še to:

V glavnem organizatorji tekmovanj nimajo več prehudih težav s financiranjem (nakupi značk, izkaznic, knjig za nagrade), vendar se na nekaterih območjih še zmerom pritožujejo, da ne najdejo pravega razumevanja. Financiranje prevzemajo predvsem izobraževalne in kulturne skupnosti, občinske zveze Društva prijateljev mladine, zato se glede tega obračajte nanje. Vse družbeno moralno podporo pa nam je zagotovila tudi republiška konferenca SZDL Slovenije, ki je že razposlala ustrezna priporočila občinskim konferencam SZDL.

Nekaj težav se kaže tudi pri organizacaji obiskov pesnikov in pisateljev. Priporočamo, da se z njimi pravočasno dogovorite za obiske. Ker je želja za taka srečanja veliko, vabite na srečanja tudi druge ustvarjalce (ilustratorje, urednike, prevajalce založnike itd.) Ni potrebno, da pridejo na obisk vsako leto isti ustvarjalci; bolje bo, če bodo mladi bralci spoznali čim več imen. Ker so navadno podelitve bralnih značk po vsej Sloveniji ob koncu šolskega leta (največ v maju in juniju), predlagamo, da vabite ustvarjalce na obiske že prej, med tekmovanjem, saj je najbolj pomembno, da se mladi bralci srečajo, pogovarjajo z njimi. Tako bi odpadla marsikatera skrb organizatorjev, ki v maju in juniju težko priredijo obisk pisatelja, pa tudi ustvarjalci sami bi obiske laže opravili, če bi potekali vse leto. Ker je treba pisateljem za obisk povrniti vsaj potne stroške, bo Zveza bralnih značk plačala potne stroške ustvarjalcem, ki bodo obiskali mlade bralce na manj razvitih območjih Slovenije.

V kratkem bomo na šole razposlali nekoliko spremenjene in dopolnjene republiške sezname del za tekmovanje. Prosimo, da jih po našem skupnem dogovoru upoštevate.

ZVEZA BRALNIH ZNAČK SLOVENIJE

OSNOVNA ŠOLA XIV. DIVIZIJE DOBRNA

razpisuje prosta delovna mesta:

- **razrednega učitelja v oddelku podaljšanega bivanja**
- **razrednega učitelja (2. razred) za določen čas od 1. novembra 1975 do 30. junija 1976.**
  Na voljo je samska soba;
- **predmetnega učitelja matematike in fizike, lahko tudi absolvent**
  Na voljo je družinsko stanovanje.

Razpis velja do zasedbe delovnih mest.

Svet delovne skupnosti
OSNOVNE ŠOLE VITANJE

razpisuje prosto delovno mesto

- **učitelja biologije in kemije.**
  Pogoji: PRU biologije in kemije.

OD po sporazumu, na voljo bo družinsko stanovanje.

DELAVSKA UNIVERZA MARIBOR

razpisuje na osnovni šoli za odrasle prosto delovno mesto

- **učitelja fizike in matematike, PRU ali P za nedoločen čas.**

Nastop dela takoj.
Stanovanja ni.

Prijave sprejemamo 15 dni po objavi na naslov: Delavska univerza Maribor, Maistrova ul. 5.

OSNOVNA ŠOLA JOSIP BROZ TITO DOMŽALE

razpisuje prosti delovni mesti

- **dveh učiteljev v PB za nedoločen čas s polnim delovnim časom.**
  Pogoj: vzgojitelj, učitelj, PRU ali P.

Razpis velja do zasedbe delovnih mest.

Delovna skupnost
POSEBNE OSNOVNE ŠOLE ČRNOMELJ

razpisuje prosta delovna mesta

- **5 ortopedagogov**
  Pogoj: diplomirani ortopedagog ali absolvent ortopedagogike.

Stanovanj ni.

OSNOVNA ŠOLA KAREL DESTOVNIK-KAJUH APAČE

razpisuje prosto delovno mesto

- **učitelja nemškega jezika**
  Delovno mesto je razpisano za določen čas.
  Pogoj: predmetni učitelj ali absolvent PA.

  Na voljo je samsko stanovanje.

GLASBENA ŠOLA ŠEMPETER PRI GORICI

razpisuje za nedoločen čas prosto delovno mesto

- **učitelja pihal in trobil na dislociranem oddelku v Prvačini**

Kandidat mora izpolnjevati pogoje zakona o glasbenih šolah. Rok za prijavo je 15 dni po objavi razpisa.
Prijave sprejema razpisna komisija glasbene šole. Stanovanja ni.

TEHNIŠKA KEMIJSKA ŠOLA RUŠE

razpisuje prosta delovna mesta, in sicer:

- **2 dipl. inž. kemije ali kemijske tehnologije za nedoločen čas; zaželena delovna praksa**
- **dipl. inž. kemije ali kemijske tehnologije za določen čas**

OSNOVNA ŠOLA PREŽIHOV VORANC, MARIBOR, Gosposvetska 10

razpisuje za nedoločen čas prosto delovno mesto:

- **učitelja tehničnega pouka,**
  Pogoj: predmetni učitelj tehničnega pouka

Nastop dela: po dogovoru.
Stanovanja ni.

OSNOVNA ŠOLA DR. IVAN PRIJATELJ SODRAŽICA

razpisuje delovni mesti:

- **učitelja nemškega jezika, PRU ali P – za nedoločen čas**
- **učitelja biologije in kemije, PRU ali P – za določen čas od 1. septembra 1975 do 1. maja 1976**

OSNOVNA ŠOLA ŠTEFAN KOVAČ TURNIŠČE

razpisuje delovna mesta:

- **učitelja zgodovine v 7. in 8. razredu in zemljepisa od 6. do 8. razreda, P ali PRU**
- **učitelja nemškega jezika, P ali PRU**
- **socialnega delavca, P ali PRU**

Delovna mesta so razpisana za nedoločen čas od 1. septembra 1975 dalje.
Stanovanje zagotovljeno v kraju službovanja.

Komisija za volitve, imenovanja in kadrovske zadeve SKUPŠČINE OBČINE ILIRSKA BISTRICA

razpisuje prosto mesto

- **ravnatelja osnovne šole Pregarje**

Kandidati morajo poleg splošnih pogojev izpolnjevati še posebne pogoje, določene v 89. členu zakona o osnovni šoli (Uradni list SRS, št. 4/68, 14/69, 31/72 in 18/74).

Pismene ponudbe s kratkim življenjepisom in dokazili o izpolnjevanju pogojev naj pošljejo v 15 dneh po objavi razpisa Komisiji za volitve, imenovanja in kadrovske zadeve skupščine občine Ilirska Bistrica.

Komisija za medsebojna delovna razmerja
OSNOVNE ŠOLE I. CELJSKE ČETE V CELJU

ponovno razpisuje delovno mesto:

- **socialnega delavca za delo v šoli – za nedoločen čas**

Stanovanja ni.
Razpis velja do zasedbe delovnega mesta.

NAŠ PRAVNIK SVETUJE
?? !!

Regres za prehrano med delom

VPRAŠANJE: Predlog samoupravnega sporazuma za osnovne šole za leto 1975 govori v 51. členu o regresu za prehrano med delom. Pri nas ima šola organizirano prehrano, vendar skoraj polovica učiteljev te prehrane ne izrabi iz različnih vzrokov. Svet delovne skupnosti je sklenil, da ti člani nimajo pravice do regresa. Tako so dvakrat prikrajšani: prvič za tistih 100 oziroma 200 din, drugič pa še zato, ker morajo gospodinje kuhati še doma. Zanima nas, ali je odločitev sveta delovne skupnosti pravilna? (A. K.)

ODGOVOR: Sindikalna lista za leto 1975, ki so jo sprejele vse organizacije združenega dela in druge delovne skupnosti, predvideva udeležbo regresa v ceni organizirane prehrane med delom največ 200 din na delavca mesečno. V primerih, ko delavci nimajo organizirane prehrane, znaša regres za prehrano med delom 100 din na delavca mesečno.

To pomeni, da sklep vašega sveta delovne skupnosti glede na predpise sindikalne liste ni protizakonit. Vendar nam je znano, da večina organizacij združenega dela v primerih, ko delavec iz teh ali drugih razlogov ne izrabi organizirane prehrane, vendarle priznava takšnim delavcem regres v višini 100 din na mesec, to je tako, kakor da prehrana v organizaciji ne bi bila organizirana. Regres se ne sme izplačati v denarju, temveč v vrednostnih bonih, katerih veljavnost je omejena na tekoči mesec. Svetujemo, da vprašate za nasvet glede tega republiški svet Zveze sindikatov Slovenije v Ljubljani, ki je kot avtor sindikalne liste tudi pristojen za njeno avtentično tolmačenje.

dr. LS

Letni dopust

VPRAŠANJE: Delovna skupnost je sprejela na delo za določen čas prosvetno delavko v času od 17. 12. 1974 do 30. 6. 1975. Zanima nas, ali ima ta delavka pravico do dopusta oziroma koliko dni dopusta ji pripada. (O.Š.K.)

ODGOVOR: Ker je bila prosvetna delavka sprejeta na delo za več kot 6 mesecev, ji gre pravica do plačanega letnega dopusta enako kakor delavkam, ki so na delu za nedoločen čas. Tako določa 3. odstavek 27. člena zveznega zakona o medsebojnih razmerjih delavcev v združenem delu. Dolgost dopusta mora biti najmanj 18 delovnih dni, ker tako določa mednarodna konvencija št. 132 o plačanem letnem dopustu, to določbo pa sta povzela tudi zvezni in republiški zakon o medsebojnih razmerjih v združenem delu.

dr. LS

Ali bom kdaj dobila jubilejno nagrado?

VPRAŠANJE: Imam 27 let delovne dobe, in sicer ves čas v prosveti. Do danes pa še nisem dobila jubilejne nagrade, niti za 10 niti za 20 let službovanja v prosvetni stroki. Sprašujem se, ali bom sploh kdaj deležna vsaj skromnega priznanja za opravljeno delo? (K.M.)

ODGOVOR: Tudi vam kakor neštetim drugim svetujemo, da poiščete rešitev v vašem samoupravnem sporazumu o medsebojnih razmerjih v združenem delu ali sporazumu o delitvi dohodka in sredstev za osebne dohodke. Ta sporazum bi moral vsebovati tudi rešitev za vaš problem.

Če pa te rešitve v sporazumih ni, velja načelo, da se podeli jubilejna nagrada ob dopolnitvi okroglega jubileja (10, 20, 30 let) po določilih sindikalne liste za leto 1975. Sindikalna lista izrecno določa, da se ob začetku uporabe določil o jubilejnih nagradah lahko upošteva tudi delavca, ki je že prekoračil enega od takšnih jubilejev; v tem primeru se sme jubilejna nagrada izplačati samo enkrat. To določbo bi vaši samoupravni organi lahko uporabili in tudi vam priznali jubilejno nagrado za 20 let službovanja v prosveti. Seveda pa vam ne uide jubilejna nagrada ob 30-letnici vašega službovanja v prosveti.

dr. LS

Normativi v oddelkih za podaljšano bivanje

VPRAŠANJE: Zaposlen sem v oddelku podaljšanega bivanja in imam učence od 1. do 4. razreda, skupaj 26. Osebni dohodek prejemam po enakih normativih kakor za normalen razred podaljšanega bivanja. Zanima me, ali so ti normativi pravilni (Prizadeti).

ODGOVOR: Glede normativov za oddelke podaljšanega bivanja se obrnite vi ali vaša šola na zavod SRS za šolstvo, ki vam bo rade volje pojasnil to in še druga vaša vprašanja v zvezi z normativi.

dr. L. S.

Poskrbimo za varnost otrok na poti v šolo

Smo na začetku novega šolskega leta, ko se spet srečujemo z že znanim vprašanjem; kako poskrbeti za čim večjo varnost učencev na poti v šolo in domov. Ne pozabimo: tokrat so otroci na svoji poti glede na prometnovarnostne razmere še bolj ogroženi, kot so bili prej. Ta ugotovitev mora spodbuditi k še večjim prizadevanjem za varnost otrok v prometu pri vseh tistih, ki smo dolžni glede tega karkoli koristnega storiti.

Začetek šolskega leta je čas, v katerem moramo vsi pomisliti na šolarje. Spomniti se moramo, da je ob tem času v preteklih letih veliko otrok obležalo na cestah, ne da bi prišli do šolskih vrat ali ne da bi se od tam vrnili domov. Opraviti imamo s prvošolci, opraviti imamo z izkušnjami preteklosti. Vendar je vsako leto veliko mladih očetov in mater, ki spustijo otroka v šolo, ne da bi se zavedali, skozi kakšne nevarnosti ga pošiljajo. Zato moramo posvetiti največ pozornosti prav varnosti nižješolcev.

Za prvo pot v šolo so še vedno odločilnega pomena osebni pogovori med starši in učitelji, na katerih naj bi skupno preučili probleme poti v šolo. Šola naj bo pobudnica takega srečanja s starši. Pogovori naj pripomorejo k pravilnemu pojmovanju prometne varnosti otrok.

Za vse, otroke in starše, velja isti smoter: otroka je treba privaditi na to, da bo „zavestno videl promet", da bo tako spoznal „območje cestnih nevarnosti".

Starše je treba že pri vpisu otrok v prvi razred opozoriti na varno pot od doma do šole. Priporočljivo je, da dobe starši ob tej priliki pismeni opis varne poti – po možnosti z načrtom šolskega okoliša z najvarnejšimi potmi.

Učitelji imajo glede tega že veliko izkušenj. Prav je, da z njimi seznanijo starše prvošolcev. Ti pa naj z dobrim zgledom poskrbijo, da bodo otroke navadili pravilnega ravnanja na cesti.

Vsak prvošolček naj ima okrog vratu rutico – „razpoznavni znak" najmlajših udeležencev v prometu. Starejši, posebno vozniki motornih vozil morajo še posebno skrbeti za njihovo varnost. Po možnosti naj bodo otroci oblečeni tudi v rumeno-oranžne plašče ali pelerine, nosijo naj odsevné obeske ter imajo šolske torbice svetle ali rumeno-oranžne barve.

Druge šolarje razvrščamo pri prometni vzgoji v skupine glede na:

– starost učencev
– razvitost redne prometne vzgoje na šoli
– udeležbo učencev v obšolskih prometnovzgojnih dejavnostih
– prizadevnost staršev pri poučevanju otrok za samostojnost v prometu
– druge oblike prometnovzgojnega vpliva na otroke.

Dosedanje izkušnje nam povedo, da za varnost otrok v prometu nikoli nismo storili dovolj. Zato nas čakajo iz leta v leto poleg prejšnjih tudi nove dolžnosti, ki jih moramo sprejeti spričo vedno drugačnih (slabših) prometnovarnostnih razmer na naših cestah.

Priporočljivo je, da že na začetku šolskega leta otrokom in morda tudi staršem predvajamo primerne prometnovzgojne filme.

Strokovnjaki trdijo, da so otroci na poti v šolo najbolj ogroženi prve dni, prve tedne šolskega leta. Zato je prav, da v tem času največ spregovorimo o prometu in prometni varnosti.

MARJAN METLJAK

Obvestilo

Rdeči križ Slovenije poziva občane in delovne ljudi navedenih občin, da se odzovejo krvodajalskim akcijam, ki bodo septembra 1975. Prijave sprejema občinski odbor Rdečega križa, v delovnih organizacijah pa aktivist, odgovoren za krvodajalstvo.

Dajanje krvi je odsev človečnosti, zato pričakuje Rdeči križ Slovenije, da bodo prišli na odvzem krvi vsi zdravi občani.

SEPTEMBER 1975

Ljubljana	13.
Slovenska Bistrica	15., 16.
Slovenske Konjice	17., 18., 19.
Velenje	23., 24., 25.
Litija	27., 28.
Postojna	30.

REPUBLIŠKI ODBOR
RDEČEGA KRIŽA SLOVENIJE

prosvetni delavec

List izdajata republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja SRS in izobraževalna skupnost SRS – Izhaja štirinajstdnevno med šolskim letom – Ureja uredniški odbor. Direktorica in glavna urednica Neža Maurer, odgovorna urednica Marjana Kunej, tehnična urednica Tea Dominko.
Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanska 6/1, telefon 315-585. Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1/1, telefon 22-284, poštni predal 355-VII.
Rokopisov in fotografij ne vračamo.
Letna naročnina: 50 din za posameznike, za šole in druge ustanove 80 din. Št. tek. računa 50100-601-16915.
Tiska ČZP Ljudska pravica. ISSN 0033-1643
Po mnenju republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je list „Prosvetni delavec" prost temeljnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu).

Vzgoja mladih samoupravljavcev VIZ Veržej

Veliko učencev osnovne šole v Veržeju pridno dela v raznolikih obšolskih dejavnostih: v šolskem športnem društvu, literarnem, pravljičnem, tehnično-modelarskem, prometnem, šahovskem, strelskem in folklornem krožku, pri Veseli šoli, tamburaškem zboru, v otroškem in mladinskem pevskem zboru in pri podmladku Rdečega križa.

Najbolj množično so se učenci vključili v sekcije šolskega športnega društva. Atleti so na občinskem in medobčinskem tekmovanju osvojili številne pokale, diplome in priznanja. Zaradi svojih uspehov so bili izbrani v ekipo atletov Pomurja, ki se bo prijateljsko pomerila z atleti iz sosednjih republik Madžarske in Avstrije. Kolesarji, katerih dejavnost se je letos izredno razmahnila, so dosegli zavidljive uspehe. Občinska prvaka sta postala tudi moška in ženska ekipa rokometašev.

Mnogo učencev naše šole privlači tudi literarna dejavnost. Svoje sestavke objavljajo v samostojnem šolskem glasilu Valovi Mure, ki izhaja že sedmo leto. Sestavki naših učencev so bili objavljeni že v Pionirskem listu, v Vestniku in v Najdihojci pri ITD. Mladi literati so se udeležili tudi republiškega razpisa s proznimi sestavki in pesmimi. Dve naši učenki sta se kot nagrajenki udeležili zveznega srečanja mladih literatov v Ohridu.

Že več let zapored se učenci vključujejo v tekmovanje v Veseli šoli. Letos so ponovno potrdili svojo prizadevnost, saj sta se dva izmed njih udeležila republiškega tekmovanja.

Učence povezujeta pionirska in mladinska organizacija, ki uspešno usklajujeta delo vseh obšolskih dejavnosti. Mentorji se zavedajo, da je sodelovanje učencev v različnih dejavnostih najuspešnejša pot vključevanja v naš samoupravni sistem.

Ko pregledujemo uspešnost učencev pri obšolskih dejavnostih, ne moremo mimo tega, da ne bi omenili številnih akcij, ki smo jih izvedli v tem letu: pomoč kmetijski zadrugi pri spravljanju pridelkov, zbiranje starega papirja za Vietnam in onkološki inštitut v Ljubljani, obiski in obdarovanja ostarelih občanov, zbiranje prispevkov za odkup Župančičeve hiše.

Ob svečani podelitvi Miklošičevih bralnih značk in ob raznih drugih kulturnih prireditvah smo vabili kulturne in politične delavce, ki so se našemu vabilu navadno tudi odzvali.

Ob koncu pa moramo poudariti, da v vse dejavnosti uspešno vključujemo tudi učence našega šolskega okoliša in gojence vzgojnoizobraževalnega zavoda.

VIZ Veržej

Maturanti ljubljanskega učiteljišča

se zberemo

v soboto, 27. septembra, ob 18. uri v hotelu TURIST v Ljubljani.

NA SVIDENJE!

Obvestilo

V naslednji številki PROSVETNEGA DELAVCA bo izšel

SAMOUPRAVNI SPORAZUM

o osnovah in merilih za razporejanje dohodka in za delitev sredstev za osebno in skupno porabo v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela v srednjem šolstvu.

Šole, ki nameravate kupiti zaradi tega več izvodov PROSVETNEGA DELAVCA, sporočite to na našo upravo najkasneje do 22. septembra.

svet v vojni NEPOZABNI PODVIGI

SVET V VOJNI

NEPOZABNI PODVIGI

Pretresljivo, enkratno branje za vsakogar, ki ga zanima druga svetovna vojna

Miran Sattler

Drvar

Dinamična pripoved o desantu, ki se Hitlerju med drugo svetovno vojno ni posrečil. Temelji na dokumentarnem gradivu, zapiskih in izjavah borcev in mnogih očividcev.

Edward Bishop

Zračna bitka za Britanijo

Junaški podvigi pilotov RAF, ki so zaustavili nepremagljivo Luftwaffe v trenutku, ko je že kazalo, da bodo Nemci obvladali Veliko Britanijo.

Roger Manvell

Zarotniki

Atentat na Hitlerja 20. julija 1944

Poskus pripadnikov nemškega odporniškega gibanja, da bi odstranili Hitlerja. Sprva s popolne organizacije se atentat ni posrečil. Hitler se je nad zarotniki krvavo maščeval.

David Mason

Prodor v Saint-Nazaire

Ena največjih diverzantskih akcij v drugi svetovni vojni: napad zaveznikov na matično pristanišče nemških podmornic v Saint-Nazairu v Franciji.

Michael Calvert

Činditi

Pripoved o činditih – »ljudeh z neba«, ki so se spuščali v divje džungle in pustošili japonsko zaledje. Činditi so veliko pripomogli k porazu Japoncev v Burmi leta 1944.

Arthur Svinson

Puščavski diverzanti

Privlačni opisi akcij posebej izurjenih vojakov ki so med drugo svetovno vojno ogrožali nemške in italijanske okupatorje v puščavah severne Afrike.

NAROČILNICA — DELO

Priimek in ime _____

Naslov _____

(ulica, kraj, poštna številka) _____

Poklic _____ zaposlen(a) pri _____

Naslov del. organizacije _____

(ulica, kraj, poštna številka) _____

Rojen(a) _____ v _____

Reg. štev. osebne izkaznice _____ izdane od _____

Datum: _____ Podpis: _____

Nepreklicno naročam zbirko 010 SVET V VOJNI — »Nepozabni podvigi« po prednaročniški ceni 540 din, ki velja do izida.

Knjige mi pošljite: v službo — na dom. Plačal(a) bom: takoj — v rednih mesečnih obrokih (9 x 60 din). Prosimo, da ustrezno podčrtate.

1000 strani zanimivega branja, ilustriranega z dokumentarnimi posnetki dogodkov iz druge svetovne vojne

Šest knjig iz zbirke Svet v vojni lahko do izida letos naročite po ugodni prednaročniški ceni

540 din — 9 obrokov po 60 din

Naročilna številka zbirke: 010

ZALOŽBA

Naročila sprejemajo vse knjigarne in zastopniki založbe, z izpolnjeno naročilnico pa jih lahko naročite pri CANKARJEVI ZALOŽBI v Ljubljani, Kopitarjeva 2.